

# ŽIVOT

KULTÚRNO-SPOLOČENSKÝ ČASOPIS

MAREC  
MARZEC

2001

Č. 3 (514)  
CENA 2,00 ZŁ



**FAŠIANGY - OSTATKY  
V KREMPACHOCH**

OBLÁTKOVÉ STRETNUTIA

AKO TO SKUTOČNE BOLO (2)

KATOLÍCKA UNIVERZITA NA SLOVENSKU

**Adres redakcji:**

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/7  
tel. 633-36-88

**Wydawca:**

TOWARZYSTWO SŁOWAKÓW W POLSCE  
ZARZĄD GŁÓWNY

SPOŁOK SLOVÁKOV V POLSKU  
ÚSTREDNÝ VÝBOR  
31-150 KRAKÓW, ul. św. Filipa 7  
tel.: 632-66-04  
tel./fax: 634-11-27

**Czasopismo zostało wydane  
przy pomocy finansowej  
Ministerstwa Kultury  
i Dziedzictwa Narodowego**

**Redaktor naczelny:**  
JÁN ŠPERNOGA

**Zespół:**

Peter Kollárik, Ján Bryja

**Społeczne kolegium doradcze:**

Zofia Bogačková, Jerzy M. Bożyk  
František Harkabuz, Žofia Chalupková,  
Bronislav Knapčík, Lýdia Mšalová,  
Anton Pivovarčík

**Skład:**  
Redakcja Život

**Łamanie i druk:**

Drukarnia TSP  
31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7

**Warunki prenumeraty:**

Prenumerat na kraj i za granicę przyjmuje  
Zarząd Główny w Krakowie w terminach:  
do 30 listopada na I kwartał,  
I półrocze oraz cały rok następny;  
do 15 czerwca na II półrocze roku  
bieżącego lub bezpośrednio  
wpłata na konto:  
Bank PKO S.A. Grupa Pekao S.A.  
III/O Kraków 10701193-2017-2221-0100  
Prenumerat czasopisma  
można zacząć w każdej chwili.

**Cena prenumeraty dla kół  
i oddziałów Towarzystwa:**

1 miesiąc - 2 zł  
półrocznie - 12 zł  
rocznie - 24 zł

Cena prenumeraty zagranicznej  
jest wyższa o 100%.

Do ceny prenumeraty indywidualnej  
dolicza się koszty wysyłki.

Nie zamówionych tekstów, rysunków  
i fotografii redakcja nie zwraca i zastrzega  
sobie prawo skrótów oraz zmian  
tytułów nadesłanych tekstów.

Redakcja nie odpowiada za treść  
materiałów pozaredakcyjnych, nie  
zawsze zgodnych z poglądem redakcji.

PL ISSN 0514-0188, INDEX 38501

**Život 3/2001**



V dňoch 3.-4. februára t.r. sa v Krempachoch uskutočnil 7. ročník pekného folklórneho podujatia Fašiangy - ostatky '2001, na ktorom vystúpili desiatky krajaných inštrumentalistov, spevákov, ľudových rozprávačov, ako aj niekoľko folklórnych súborov zo Spiša, Oraví a Slovenska.. Na našom záberе vidíme vystúpenie mladých koledníkov z Nedece. Podrobnejšie o tomto podujatí pišeme na str. 18-19. Foto: J. Bryja

## V ČÍSLE:

Rozhovor s novotarským vojtom Janom Smarduchom .....	4-5
Oblátkové stretnutia v Jablonke a Krempachoch .....	6-7
Spoločná cesta životom .....	8
50 rokov v zhode a láske .....	9
Nový slovensko-poľský priechod .....	10
Deň babičiek a dedkov v Nedeci .....	11
Zdravotníctvo v Zubrici .....	12
Krajčírsky majster z Lipnice .....	13
Aj Slovensko má katolícku univerzitu .....	14
Príbeh o narodení Krista .....	14
Ako Spišiaci kedysi volili .....	15
Ako to skutočne bolo (2) .....	16
Žiacka diskotéka .....	17
Fašiangy - ostatky '2001 .....	18-19
Povedky na vlnú chvíľu .....	20-21
Čitatelia - redakcia .....	22-24
Poľnohospodárstvo .....	25
Mladým - mladším - najmladším .....	26-27
Šport a hudba .....	28
Učíme sa háčkovať .....	29
Naša poradňa .....	30-31
Psychozábava - humor .....	32-33
Zaujímavosti .....	34

**NA OBÁLKE:** Velký úspech na posledných Fašiangoch - ostatkoch v Krempachoch dosiahol malý Mirko Kvasnovský z Nedece, ktorý obsadiл prvé miesto v kategórii mladších inštrumentalistov. Foto: J. Bryja.  
Návrh obálky: A. Koziol

# PRED XI. ZJAZDOM SSP



**PAVOL  
BIŽIAK**  
z Vyšných Lápš

- Musím povedať, že naša miestna skupina nepatrí medzi najaktívnejšie, jej činnosť v poslednom čase dosť stagnuje. Žiaľbohu, náš aktív sa pominul alebo je už starý, kým mladých je dnes fažko pritiahanúť do verejnoprospešnej činnosti. Dnešná mládež už necíti takú potrebu udržiavať si národnostné povedomie svojich rodičov. Ak ich chceme zapojiť do práce v krajanskej organizácii, potrebujeme nielen vhodné podmienky, ale hlavne ľudí, ktorí sa budú o to starať. Ved slovenčina nie je našej mládeži cudzia. Celý čas sa vyučuje v miestnej škole, aj keď v posledných rokoch ju navštievuje menej žiakov. V obci máme slovenské bohoslužby, ktoré navštievuje veľa starších, ale aj mladších krajanov. Odbavuje ich miestny farár bud kaplán a krajania sú s nimi spokojní. Veľmi ma teší, že v minulom roku konečne došlo k oprave miestnej klubovne. Verím, že tento objekt pomôže oživiť aj činnosť miestnej skupiny. Teraz je dôležité klubovňu vhodne využívať, robiť podujatia a krajanské stretnutia, skrátka aby objekt nestál zavretý. Malo by sa niečo robiť aj pre mládež, diskotékou a pod.

V súčasnosti naša mládež nemá v obci príliš veľa možností, ako kultúrne tráviť volný čas. Tie by im mohla poskytnúť práve klubovňa. Myslím si, že by stalo za pokus obnoviť folklórny súbor alebo divadelný kružok. Ved' v 60. rokoch sme v obci mali súbor, ktorý si veľmi dobre počína. Dokonca náš program - ohrávanie májov a spišskú svadbu nahrávala aj televízia. Dnes by sme potrebovali najmä inštruktorov, ktorí by súbor zorganizovali a viedli. Podľa mňa by miestna mládež prejavila oň záujem. Ved' máme v Lapšoch aj hudobne nadané deti, niektoré sa učia hrať na ludových nástrojoch a mohli by tvoriť jadro súboru. Ved' aj naša dychovka má mladých členov, žiakov gymnázia, ktorí ochotne v nej pôsobia.

Pokiaľ ide o činnosť ÚV, myslím si, že sa nám snaží pomáhať podľa svojich možností. Bolo by však potrebné, aby členovia predsedníctva častejšie chodili medzi krajanov. Treba myslieť aj na menšie miestne skupiny, zvolávať schôdze a stretávať sa s krajanmi. Dúfam, že teraz, keď máme klubovňu obnovenú, bude sa aj u nás konáť viacero kultúrnych podujatí, ktoré určite pomôžu rozhýbať činnosť v obci.

V posledných rokoch naša komunita necíti žiadnu pomoc zo strany Slovenskej republiky. Myslím si, že stará vlasť by tiež mohla prejavíť trošku väčší záujem o svojich krajanov v Poľsku, aj keď chápeme, že dnes ani na Slovensku nie je ľahko.



**MÁRIA  
KAŠPRÁKOVÁ**  
z Jablonky

- Pred zjazdom SSP je vhodný čas zamyslieť sa nad činnosťou a potrebami miestnych skupín. V Jablonke súce máme ešte dosť členov,

avšak chýbajú medzi nimi mladí. My, starší, sa to snažíme ešte udržať, ale bez mládeže to dlho nepotiahneme. Mladí ľudia už nemajú záujem o činnosť v krajanskom hnutí a mnohí z nich postupne strácajú aj svoje národné povedomie. Jednou z hlavných príčin je to, že v posledných rokoch sa nášmu výboru SSP nepodarilo zabezpečiť dostatočný počet detí na vyučovanie slovenčiny. Žiaľ, tedy nám nepomohlo ani vedenie nášho Spolku. Bojíme sa teda, že ak sa to rýchlo nezmení, onedlho naše deti už tento jazyk vôbec nebudú ovládať. O obnovenie vyučovania slovenčiny sa však musíme usilovať nadalej, hoci to nebude ľahké. Dnes sa deti musia učiť iné jazyky, ako angličtina či nemčina, takže mnohí už strácajú záujem o slovenčinu. Veľa zlého urobili aj uplynulé tri roky, kedy Ministerstvo školstva SR pozastavilo štipendia našim študentom. Myslím si, že mnohých rodičov a detí to dosť znechutilo, takže aj dnes, keď sa situácia už zmenila, sú problémy s náborom na slovenčinu. Je teraz na nás, aby sme mládež presvedčili a zároveň ju získali pre krajanskú činnosť. Vieme, že keď chceme prežiť ako národnostná menšina, musíme mať v nej mladých ľudí.

Mnoho dobrého pre zaktívnenie našej krajanskej činnosti, ako aj pre našu mládež, urobila počas svojho niekoľkoročného pôsobenia v Jablonke učiteľka zo Slovenska Katarína Reisová. Hoci učila na niekoľkých základných školách, v tom v Malej Lipnici a Hornej Zubrici, stretávala sa v našej klubovni aj s mládežou i staršími krajanmi, s ktorými spoluorganizovala rôzne krajanské stretnutia. Po jej odchode sa však práce s mládežou už nikto neujal.

Naštastie máme sa aj čím pochváliť. V našom kostole sa už 10. rok odbavujú slovenské sv. omše, ktoré nadalej navštievuje veľký počet krajanov a dobre sa nám spolupracuje aj s tunajším kniažom Pawlom Kubanom. V krajanskej klubovni, ktorá už súčasťou nevyhovuje súčasným potrebám, sme sa často stretávali aj s bývalým organistom Jozefom Omylákonom, ktorý nás učil spievať slovenské cirkevné pesničky, nadalej sa tu konajú oblátkové a iné stretnutia a jej priestory ožívajú aj v každú stredu, kedy sa tu stretávame s predsedníčkou OV SSP na Orave Genovérou Prilinskou.

V minulosti sme sa vďaka vedeniu Spolku sv. Vojtechu zúčastnili aj na viacerých výletech a pútiach na Slovensko. Boli sme o.i. v Levoči, Šaštíne a na Oravskom hrade a výlety organizoval bývalý predseda OV SSP na Orave Augustín Andrašák. Žiaľ, po jeho predčasnej smrti, sa už toho nemá kto ujať.

Mimoriadne nás teší, že v Jablonke sa každoročne konajú Dni slovenskej kultúry, ktoré sú veľkolepou prehliadkou oravského a slovenského folklóru a z roka na rok prifaľujú viacej vystupujúcich i divákov. O naše problémy sa zaujíma aj nová velyvyslankyňa SR v Poľsku Magda Vásáryová, ktorá nás dokonca nedávno osobne navštívila a ponúkla nám svoju pomoc a spoluprácu. Dúfame teda, že mnohé ľažkosti sa nám nakoniec predsa len podarí vyriešiť, ale k tomu potrebujeme oveľa všeestrannejšiu pomoc, najmä zo strany vedenia nášho Spolku.



**MÁRIA  
BRIJOVÁ**  
z Krempách

- Aj keď práca miestnych skupín nášho Spolku v poslednom čase trochu slabne, myslím si, že s činnosťou našej môžeme byť vcelku spokojní. Každý rok organizujeme niekoľko krajanských kultúrnych podujatí, napr. oblátkové stretnutie či fašiangy. Je potešiteľné, že do spolkovej činnosti sa zapájajú aj mladí krajania, nielen starší. Dobre viem, že dnes je mladých ľudí fažko nahovoriť, aby sa do niečoho sami pustili, aby urobili niečo sami od seba. Preto ich treba nejakovo povzbudiť. Naša MS napr. každý rok robí pre žiakov navštievujúcich slovenčinu diskotéku, ktorej sa deti veľmi tešia. V obci je taktiež veľký záujem o náš krajanský časopis. Ako som už povedala, nechýbajú nám

### PRÉD XI. ZJAZDOM SSP DOKONČENIE ZO STR. 3

mladí členovia, preto si myslím, že práca MS sa bude ďalej rozvíjať. Som rada, že medzi žiakmi našej školy je veľký záujem o vyučovanie slovenčiny. Slovenský jazyk sa učí aj v miestnom gymnáziu. Je to dôkaz, že rodičom záleží na tom, aby ich deti nezabudli na svoje korene. V obci máme aj slovenské bohoslužby, ktoré navštěvuje mnoho krajanov. Je sice faktom, že dávnejšie bola krajanska klubovňa viacero využívaná, lenže dnes má každý doma televízor, a mnohí aj video či počítač. Je preto pochopiteľné, že vybavenie klubovne nie je príliš veľkým lákadlom.

Cinnosť ÚV by som celkove hodnotila kladne, aj keď žiadúca by bola väčšia starostlivosť o potreby miestnych skupín, najmä tých menších. Myslím si, že v prvom rade musíme myslieť na našu mládež, lebo to je budúcnosť Spolku. Potrebujeme mladých, vzdelaných ľudí, ktorí budú brániť naše záujmy. Preto sú pre mňa nepochopiteľné niektoré ľahkosti, s akými sa stretávajú naši študenti učiaci sa na Slovensku. Napr. vybavovanie víz, aj keď vlastnia krajanské karty. Hoci bolo povedané, že víza budú študentom udeľované zadarmo, v niektorých mestách musia za ne platiť. Myslím si, že Slovenská republika by mala byť voči svojim krajanom viacej ústretová, mala by myslieť ako nám pomôcť a nie naopak. Nemusím hľadom pripomínať, aké problémky mali stredoškoláci so štipendiami. Veď aj krajanská karta, ktorá mala byť pre nás taká osozňá, v súčasnosti vôbec nespĺňa svoj účel. A pritom jej vybavovanie je ďalej zdľavé a problematické.



**JOZEF  
PYTEL  
z Podsklia**

- Práca mnohých miestnych skupín nášho Spolku, v tom tej našej, v poslednom čase značne oslabla. Jednu z hlavných príčin vidím vtom, že na nás skoro všetci zabudli. Myslím si, že vedenie ÚV by sa malo ovela viac zaujímať najmä o potreby tých skupín SSP, v ktorých práca stagnuje a malo by ich častejšie navštěvovať. Ľahko nám bude bez takejto pomoci krajanov povzbudzovať do zaktívnenia ich činnosti. Problémom je tiež to, že v našej základnej škole už dlhší čas nedokázame obnoviť vyučovanie slovenského jazyka. Myslím si, že na vine je hlavne ľahostajnosť viacerých rodičov, ktorí nedabajú o to, aby ich deti nezabudli na svoj slovenský pôvod. Rodičia by predsa mali od malička vysvetlovať detom, prečo sú Slovákmia a prečo sa majú učiť materinský jazyk. Keď sme však v minulosti aj získali deti na vyučovanie slovenčiny, žiaľ, nič z toho nevyšlo, keďže ani škola, ani Kuratórium osvety a výchovy nedokázali zabezpečiť učiteľa slovenského jazyka. Napokon bolo z toho veľké sklamanie rodičov, ako aj detí.

Nemusím iste zdôrazňovať, že s neznalosťou slovenčiny úzko súvisí aj pokles záujmu o Život. Keď sa teda naše deti ďalej nebudú učiť slovenčinu, v budúcnosti ho nebude mať kto čítať. Treba si tiež uvedomiť, že aj kontakt s písaným slovenským slovom je veľmi dôležitý, vedľa o dianí v našej organizácii sa najviac dozvedáme práve zo stránok Života.

Zdá sa mi, že dnes mládež už natoliko nestojí o svoju minulosť, stráca národnostné povedomie a zabúda na svoje korene. Musíme sa však usilovať niečím ju zaujať a zapojiť do spoločenskej činnosti, ak chceme prežiť ako národnostná skupina. Aby sa to zmenilo, bude potrebné urobiť ešte veľa práce, takže nám v tom musí pomôcť najmä vedenie Spolku. Myslím si, že zjazd by mal vypracovať novú stratégiu činnosti, ktorá by zohľadňovala najmä menšie MS.

**Zaznamenali: JÁN BRYJA  
PETER KOLLÁRIK**

### s JANOM SMARDUCHOM, vojtom gminy Nový Targ

## PENIAZE NA ŠKOLY

- Gmina Nový Targ je veľkou gminou, ako vyzerá jej rozpočet na tento rok?

- Rozpočet bude schválený na zasadnutí gminnej rady 29. januára t.r., ale rátame v ňom s celkovými príjmami a výdavkami po okolo 20 miliónov zlých. V porovnaní s minulým rokom bude náš rozpočet o niečo chudobnejší. Budeme mať menšie prostriedky aj na investičné ciele, hlavne preto, že naše príjmy budú asi o 1 milión zlých menšie ako v minulom roku, kým na druhej strane nam drasticky vzrástli výdavky na školstvo v súvislosti s novelizáciou učiteľskej karty. Na tento cieľ pôjde takmer 70 % nášho rozpočtu.

- Takže na ostatné ciele stanú dosť skromné prostriedky...

Aj naše investičné plány na tento rok sa týkajú hlavne školstva. Konkrétnie by sme sa chceli pustiť do výstavby gymnázia v Klikuszowej. Vďaka gymnáziu v Krempachoch je tento problém vo východnej časti našej gminy vyriešený, teraz ho musíme vyriešiť v západnej časti. Musíme tiež začať práce na základnej škole vo Waksmunde, kde je najviac detí a škola je vo veľmi zlom stave.

- Vráime sa ešte ku Krempachom, kde v súčasnosti v jednej škole pôsobí gymnázium aj základná škola. Nemyslite, že o rok alebo dva, keď pribudnú ďalšie ročníky gymnázistov, priestory školy budú nevystačujúce?

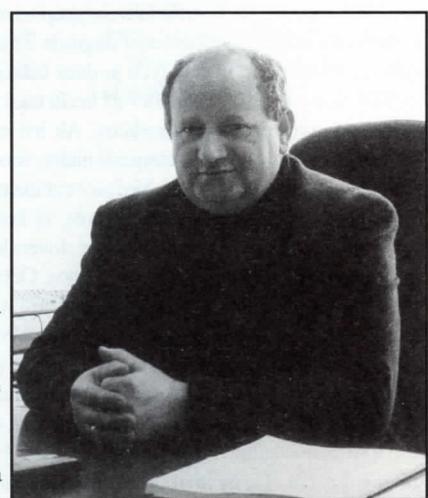
- Samozrejme, myslíme aj na to. Do septembra by sme chceli opraviť, rozšíriť a zmodernizať starú školskú budovu v Krempachoch, do ktorej by sa vrátila základná škola. Je faktom, že gymnázium navštievujú žiaci z 10 - 11 obcí, preto základná škola sa tam už nezmestí. Už sme vyčlenili z gminného rozpočtu na opravu starej školy 700 tisíc zlých. Dúfajme, že to bude stačiť. Na stavbu gymnázia v Klikuszowej sme zatiaľ určili 1 milión zlých. Budeme sa ešte uchádzať o prostriedky v rôznych inštitúciách, napr. vo Svetovej banke či Vojvodskom fonde ochrany životného prostredia, odkiaľ by sme chceli získať peniaze na výmenu starej školskej kotlenej.

- Nájdú sa prostriedky aj na úplné dokončenie krempašského gymnázia?

- Verím, že v tomto roku sa nám podarí vyhospodáriť prostriedky na dokončenie športového ihriska pri gymnáziu, lebo je to prvoradá potreba tejto školy.

- Ostatne ešte pri školstve. V Novej Belej pôsobí jediná na Spiši slovenská základná škola. Kto ju finančuje? Počul som, že vraj v minulom roku boli problémy s peniazmi pre túto školu.

- Činnosť škôl s vyučovacím jazykom národnostných menší je zatiaľ podporovaná štátnej subvenciou. Samozrejme, nie sú to pro-



Novotarský vojt Jan Smarduch

striedky, ktoré by na 100% hradili výdavky tejto školy, ale je to značná podpora. V minulom roku to bolo napr. 54 tisíc zlôtých. Lenže neboli hneď zarátané do školského rozpočtu, takže sme dlho nedostávali tieto prostriedky. Aj keď sme sa hneď odvolávali na Ministerstvo národného vzdelávania, spomínaných 54 tisíc zlôtých sme dostali až začiatkom septembra.

- Po školskej reforme mnohým základným školám s malým počtom žiakov, ako napr. v Durštine, hrozilo, že budú zavreté a žiaci musia chodiť do susedných obcí. Nebolo by tu východisko vo vzniku súkromných škôl?

- Na túto tému sme viedli konzultácie celú jeseň. Okrem iného sme uvažovali o spojení základnej školy v Durštine s Krempachmi. Vznik súkromných škôl by bol naozaj veľmi vhodným riešením, lenže školy sú financované podľa počtu žiakov, teda pri malom počte žiakov by subvencia vystačila sotva na pol roka. Preto je to málo reálne riešenie. Začiatkom februára budeme mať zasadnutie venované školstvu, na ktorom si pohovoríme aj o durštinskej škole. Ako riešenie navrhнемe zmenšenie školy len do prvých troch tried, kým 4., 5. a 6. triedu by sme dovážali do Krempách, kde budú vyučované spoločne s mestou mládežou. Aj preto nám záleží na urychlenej oprave krempašskej základnej školy, kde by sa mládež z týchto dvoch obcí bez problémov pomestila. Na udržanie durštinskej školy je tam naozaj málo žiakov, napr. v minulom roku sa tam narodilo len 6 detí.

- Vráťme sa ešte k plánovaniu gminného rozpočtu. Akú čiastku určí gminný úrad na kultúrnu činnosť?

- V tomto roku to budú tiež trošku menšie prostriedky ako po minulé roky. Generálne máme podporu kultúrnej činnosti rozdelenú na dve časti. Prvá zahrňuje udržiavanie gminného kultúrneho strediska v Ľopusznej a kultúrneho domu v Krempachoch, ako aj menších klubovní, napr. v Pyzowke či Krauszowe. Druhý spôsob podpory kultúrnej činnosti je organizovanie a podpora konkrétnych podujatí nielen v tých obciach, kde sú kultúrne domy. Keď sa na nás niekto obráti a my vidíme účelnosť navrhovaného podujatia, snažime sa ho aspoň čiastočne podporiť.

- Zaujímalo by ma, či gmina by nemohla podporovať aj kultúrnu činnosť našej menšiny?

- Nevylučujeme takúto možnosť. Doteraz sa však menšina neobrátila na gminnú radu o podporu, takže asi pôsobila z vlastných prostriedkov. V každom prípade by som nepovedal, že nemôžete počítať s pomocou gminného úradu. Gminná rada sa podľa svojich možností snaží podporovať všetky nevelké podujatia, takže keď sa na nás obráti trebárs beliansky súbor s nejakým predsačatím, môže rátať so serióznym prístupom gminnej rady.

- Ostaňme ešte pri Novej Belej. Už dlhší čas chýbajú prostriedky na dokončenie prístavby zdravotného strediska v obci. Nemôže gmina podporiť túto investíciu?

- Pozemok a zdravotné stredisko v Novej Belej je vlastníctvom miestneho urbárskeho spolku. My sme toto stredisko v značnej miere podporovali, lenže odkedy začal platíť nový zákon o verejných finančiach (od prvého januára 1999), financovanie zdravotníctva sa uskutočňuje prostredníctvom nemocenských pokladní (kasy chorych), takže naše možnosti sú obmedzené. Teda nemáme zákonné podklady na podporu zdravotného strediska. Hádam skôr budeme môcť prispieť na jeho vybavenie potrebným zariadením a pod. Myslím si však, že Beliania nájdú prostriedky z urbárskeho spolku na dokončenie prístavby. Vedú urbár získava prostriedky napr. z gminného smetiska, ktoré sa nachádza na jeho pozemku. Toto smetisko bude fungovať ešte 2 alebo 3 roky, lebo diera vyhĺbená pred rokmi na tento účel sa už zaplňa.

- Keď sa zaplní, budete nútení hľadať nové miesto na smetisko. Vieme, že v novobel'skom chotári sa tází štrk, preto sa mnohí obyvatelia obávajú, či na tom mieste nevznikne ďalšie smetisko...

- Ich obavy sú neopodstatnené. Už dlhšiu dobu sa snažíme zriadit smetisko v okolí Nového Targu, lenže máme odporcov, ktorí to brzia, preto uvažujeme aj o iných riešeniach napr. o vývoze odpadu na smetisku v Sliezsku. Tak či onak gminná samospráva neberie vôbec do úvahy takúto možnosť, aby sa na štrkovisku zriadilo smetisko, lebo terén sa na to nehodí.

- Zaujíma ma tiež otázka poľsko - slovenskej spolupráce. V poslednom období sa vela hovorí o družbe jednotlivých poľských a slovenských obcí či samospráv. Ako vyzerá spolupráca novotarskej gminy so slovenskými okresmi?

- Nechcel by som sa vyjadrovať za mesto, ale viem, že sa veľmi dobre rozvíja spolupráca Nového Targu s Kežmarkom. Pokiaľ ide o našu gminu, my sa zapájame do spolupráce v rámci Euroregiónu Tatry. Nemáme však podpísané nijaké priame dohody so slovenskou stranou. Je to trošku problematické, lebo naše gminy sú ináč usporiadane ako slovenské samosprávy. Sme však otvorení na akúkoľvek spoluprácu. Ja sám veľmi podporujem takúto cezhraničnú spoluprácu a spoločné riešenie problémov. Myslím si, že tak pre nás, ako aj pre Slovákov, je turistika jedným z hlavných činiteľov rozvoja tohto regiónu, a tu sa v spolupráci dá urobiť oveľa viac.

- Euroregión Tatry pôsobí už niekoľko rokov. Vidite nejaký konkrétny osoh, ktorý z toho vyplýva?

- Musím povedať, že väčšina našich partnerov na slovenskej strane je trošku sklamaná činnosťou euroregiónu, lenže na druhej strane si musíme uvedomiť, že takáto inštitucionálna prihraničná spolupráca je dosť ľahká, lebo je v značnej miere obmedzovaná nariadeniami zhora, na ktoré euroregión nemá vplyv. Myslím si však, že mnohé doterajšie spoločné podujatia nás k sebe priblížili.

- Mám pocit, že euroregión sa v značnej miere dištančuje od našej menšiny, akoby vôbec nebral na vedomie našu existenciu na tomto území...

- Myslím si, že to v značnej miere závisí od šéfov euroregiónu, či chcú do svojej stratégie vkomponovať spoluprácu so slovenskou menšinou v Poľsku alebo nie. Zatiaľ naozaj neprejavili o to záujem, ale dúfam, že sa to zmení. Pokiaľ sú nejaké prvky ktoré tu „iskria“, treba ich odstrániť a myslieť na to, ako zlepšiť činnosť.

- S akými problémami k vám prichádzajú najčastejšie obyvatelia vašej gminy?

- Najčastejšie sú to administratívne otázky, napr. spojené s vydávaním občianskych preukazov či cestovných pasov, alebo vybavovanie rôznych povolení, napr. stavebného. Mnohí obyvatelia chcú nazrieť do evidencie pozemkov alebo hľadajú služby sociálnej pomoci.

- Ako vidíte perspektívy rozvoja vašej gminy v nadchádzajúcim období?

- Myslím si, že Nový Targ bude určite veľmi dôležitým strediskom našho regiónu. Nadálej sem bude dochádzať mnoho ľudí, či už do práce alebo do škôl. Roľníctvo bude u nás v budúcnosti zohrávať menšiu úlohu ako dnes, nadálej však to bude veľmi dôležitý hospodársky činiteľ nášho regiónu. Dnes si to možno ešte neuvedomujeme, ale polnohospodárstvo musí zostať, lebo je to aj kultúrno tvorivý prvk. Podľa mňa sa však bude trošku meniť, budú vznikať väčšie hospodárstva, čo môžeme sledovať napr. v rakúskych horských oblastiach. Lenže roľníctvo zaistí obživu len percentuálne nevelkému počtu obyvateľstva, preto dopĺňajúcim zdrojom príjmov bude turistika, agroturistika a pod. Dôležitá bude tiež malovýroba, napr. nevelké dieľne - kožušnícke či čízmárske a pod., ktoré sa už dnes významne podieľajú na rozvoji nášho regiónu.

- Ďakujem za rozhovor.

Zhováral sa: JÁN BRYJA



Stretnutie otvára predsedníčka OV G. Prilinská



Modlitba za zosnulých krajanov

## OBLÁTKOVÉ STRETNUTIA '2001

Fašiangové obdobie je dobrou príležitosťou na organizovanie rôznych spoločenských podujatí, na ktorých nie je nútka o dobrú zábavu, ani o kultúrne zážitky. Krajania na Spiši a Orave začínajú nový rok na tradičných oblátkových stretnutiach. O prvom z nich, v Novej Belej, sme už písali. Dnes prinášame správy z oblátkových stretnutí v Jablonke a Krempachoch.

### V JABLONKE

Obvodné oblátkové stretnutie spojené s novoročným vinšovaním sa v tejto obci uskutočnilo 21. januára t.r. Zúčastnili sa ho predsedovia a aktív miestnych skupín SSP v Jablonke, Podvilk, Dolnej a Hornej Zubrice, Chyžného, Harkabuza, Podsrnia a Podsklia. V mrazivé nedelne predpoludnie sa oravskí krajania najskôr stretli na slovenskej sv. omší v miestnom kostole Premenia Pána, odkiaľ ich kroky smerovali do slávnostne vyzdobenej klubovne. Pred otvorením podujatia sa v kuchyni zvrátili šikovné jablonské gázdinky Mária a Gizela Kašprákové, vďaka ktorým sa už onedlho na stoloch objavili všakováke dobroty, obložené chlebíčky, domáce koláče, šálky voňavého čaju a kávy, ba aj poháriky vína či niečoho ostrejšieho.

Stretnutie otvorila predsedníčka OV SSP na Orave Genovéa Prilinská. Srdečne privítala všetkých zhromaždených, v tom podpredsedu ÚV a OV SSP Róberta Kulaviaka, predsedu MS v Jablonke Alojza Bugajského, miestneho kňaza Pawla Kubaniho, etnografiu Angelu Vančovú z Martina a redaktora Života, a zaželala im veľa zdravia a šťastia v novom roku 2001, ktorý je súčasne prvým rokom nového storočia a tisícročia. Potom si prítomní minútou ticha uctili pamiatku zosnulých krajanov a spoločne sa za nich pomodlili. Slova sa ešte ujal predsedu MS v Jablonke A. Bugajský, ktorý o.i. vyslovil prevedenie, že oblátok bude krajanov ešte viac spájať a motivovať ich do ďalšieho rozvoja krajanskej činnosti na Orave. Na záver zaželal všetkým šťastný nový rok a príjemnú zábavu.

Po vystúpení A. Bugajského kňaz P. Kubani požehnal oblátky, pridal krátku slovenskú modlitbu a potom už nadišla najkrajšia chvíľa, keď sa všetci navzájom delili oblátkami a do nového roka 2001 si priali všetko najlepšie, hlavne však veľa zdravia, súl, pokaja a osobnej pohody. Odzneli tiež viaceré novoročné vinše, príležitostné prejavy a nechýbali samozrejme ani prípitky.

Kňaz P. Kubani sa delí oblátkou s krajanmi



Muzikanti z Podvilk hrajú koledy



Prišiel čas aj na debatu a spev, vedľa novoročnom stretnutí nemohli, pravdaže, chýbať koledy a populárne ľudové pesničky, ktoré si krajania zaspievali za hudobného sprievodu Krištofa Pieronka (husle) a Martina Boženského (basa) - obaja z Podvilk. Po odznení koledy Slyšite li pastierovia kňaz P. Kubani dokonca požiadal krajanov, aby mu zapísali jej slová a naučili ju ho.

V prestávkach medzi spievaním sa našiel čas aj na ochutnávanie dobrôt z bohatu prestretych stolov i besedu, v ktorej sa rozoberali mnohé krajanské otázky a organizačné záležitosti. Krajania o.i. hovorili o príprave obvodnej volebnej schôdze SSP v Jablonke, vyjadrili poľutovanie nad neúčasťou členov vedenia ÚV SSP na stretnutí a vyslovili znepokojenie z oneskorenia januárového čísla Života. Kladne zhodnotili nedávne stretnutie a rozhovory s vefvyslankyňou PR v Poľsku M. Vásáryovou a zamýšľali sa nad riešením problémov spojených s vyučovaním slovenského jazyka v Jablonke a iných obciach. Vyjadrili prevedenie, že mnohé z problémov sa podarí vyriešiť už na blížiacom sa zjazde SSP.

O slovo sa napokon prihlásila bývalá vedúca vlastivedného oddelenia na Oravskom hrade A. Vančová, ktorá prítomným zaželala všetko najlepšie v novom roku 2001, odovzdala im srdcne podravy zo Slovenska a požiadala krajanov o pomoc a spoluprácu pri príprave etno-



**Farár J. Wieczorek požehnáva oblátky**



**Vystúpenie školskej mládeže**

grafického výskumu na Orave. Krajanka Lídia Mšalová z Hornej Zubrce v tejto súvislosti pripomnula viaceré slovenské náписy, ktoré sa nachádzajú na mnohých oravských kaplnkách.

Doznela krajanská beseda, blahoželania i posledné koledy a krajania sa v dobrej nálade a s príslubom opäťovného stretnutia na budúci rok spokojne rozchádzali do svojich domovov.

**Text a foto: PETER KOLLÁRIK**

## V KREMPACHOCH

Tohtoročné podujatie sa konalo v sobotu 20. januára v miestnom kultúrnom dome. Je to jedno z najobľúbenejších podujatí v obci, ktorého sa miestni krajania každý rok radi zúčastňujú. Nebolo tomu ináč ani v tomto roku. Priestranná a dobre vykúrená miestnosť kultúrneho domu sa začala zapĺňať nadľho pred začatím podujatia. Ako prvé sa samozrejme dostavili nedočkavé deti, ktoré si vďaka tomu mohli ešte precvičiť program. Čoskoro bola sála plná a stretnutie sa mohlo začať.

Otvorili ho novoročnými želaniami a krátkym príhovorom predsedu MS Jánem Petráškom a podpredsedu ÚV SSP Dominikom Surmou, ktorý v mene výboru MS privítal zhromaždených, medzi nimi i hostí: podpredsedníčku ÚV SSP Žofiu Chalupkovú, miestneho farára Jacka Wieczorka, richtára Jána

Kalatu s manželkou, riaditeľa gymnázia Jana Szenderewicza s manželkou, redaktora Života, učiteľov a ďalších. Potom si prítomní uctili pamiatku zosnulých krajanov a spoločne sa za nich pomodlili. Vo svojom príhovore predsedu MS o.i. povedal:

*- Vyročili sme do nového tisícročia, a príchod niečoho nového vždy nesie so sebou množstvo pochybností, ale aj nádeje do budúcnosti. Všetci vidíme, kolko biedy a nezhody je okolo nás. Ludia sa od seba vzdalujú a ľahostajnejú voči sebe. A tieto naše oblátkové stretnutia sú práve na to, aby sme sa so sebou zblížili aspoň v tento jeden večer, aby sme si spoločne posedeli, pobesedovali, zaspievali a zatancovali. Snažme sa odstrániť od seba to, čo je v nás zlé a ponechať to, čo je dobré. Pomáhajme jeden druhému, keď vidíme, že sa mu zle darí. Vieme, že bez peňazí sa v dnešných časoch nedá žiť, avšak nekladme peniaze na prvé miesto. Na prvom mieste musí byť človek. Veľa záleží od nás, preto sa snažme urobiť život aspoň trošku lepším.*

Na záver zaželal všetkým šťastný nový rok a príjemnú zábavu.

Potom sa už k slovu dostali žiaci, ktorí pod vedením učiteľky Žofie Chalupkovej pripravili pekný, skoro hodinový kultúrny program, plný príležitostných básni a vinšov, ktoré

diváci odmenili búrlivým potleskom. Posledným bodom ich programu boli slovenské koledy, ktoré staršie žiačky spievali za hudobného sprievodu mladého krempašského huslistu Lukáša Petráška.

Po vystúpení školskej mládeže nasledovala vari najhlavnejšia časť večierka, keď miestny farár Jacek Wieczorek požehnal oblátky, ktorými sa potom krajania navzájom delili a do nového roka si priali všetko najlepšie, hlavne však veľa sľf, pokoja a pevného zdravia. Potom sa začala podávať večera, počas ktorej si veľa slob uznania vyslúžili znamenité krajanské kuchárky, ktoré mali v tento deň skutočne plné ruky práce.

Po večeri v sále zavládla milá, veselá náladá. Prišiel čas na debatu, ale aj na spev. Slovenské koledy spievala svorne celá sála. Po koledách prišli na rad aj populárne ľudové pesničky. Zvučný spev z kultúrneho domu bolo určite počuť v celých Krempachoch.

Samozrejme, na fašiangovej slávnosti nesmie chýbať ani tanec. Stačilo, keď v sále zazneli prvé takty slovenských ľudových pesničiek, a už sa takmer všetci pustili do tanca. Výborne sa zabávali nielen mladí, ale aj starší krajania. Preto ani nečudo, že nikto neopustil sálu pred polnocou. Všetci krajania boli s podujatím veľmi spokojní, a preto sa domov rozchádzali s pevným presvedčením, že sa o rok opäť stretnú.

**Text a foto: JÁN BRYJA**

## Krajania sa delia oblátkou



## Po večeri prišel čas na tanec



## SPOLOČNÁ CESTA ŽIVOTOM

Výročie zlatej svadby, t.j. 50 rokov spoľočného manželského života je neobyčajnou udalosťou v živote dvoch ľudí, ktorí sa zviazaли putom manželstva a vydali na spoločnú cestu životom. Jedným z manželských párov, ktoré nedávno oslavili 50-ročné jubileum spoľočného života, sú manželia Emília a František SMIECHOVCI z Podsrní. Nedávno som ich navštívil a požiadal, aby porozprávali o svojich životných osudoch.

Emília Smiechová, rodená Olešáková, sa narodila 24. júla 1927 v Podsrní.

- Bola som najstaršia z troch sestier, - hovorí, - žiaľ, najmladšia Genovéva zomrela 1,5-ročná. Druhá sestra Štefánia (Chovancová) býva aj so svojím manželom Františkom a deťmi v Podsrní, kde viedie obchod so zmiešaným tovarom. Naši rodičia František a Jozefína mali okolo 8-hektárové hospodárstvo, takže sme museli na ňom pomáhať už od malička. Pásli sme husí, neskôr kravy a potom sme vykonávali všetky domáce práce. V roku 1934, keď som dovršila sedem rokov, začala som chodiť do ľudovej školy v Podsrní, ktorú som ukončila v roku 1941. V škole som sa najskôr učila po poľsky a posledné dva roky po slovensky. Po vychodení školy som ako najstaršia musela začať zarábať. Odišla som na Slovensko, kde som sa zamestnala v tovární Stollwerck v Bratislave.

Z Bratislav by sa Cecília vrátila v roku 1943 a ďalšie roky, až do vydaja, pracovala na rodičovskom hospodárstve. So svojím budúcim manželom Františkom Smiechom sa zoznámila ešte pred koncom 2. svetovej vojny.

- Bolo to na zábave, - spomína Emília, - na ktorú prišiel aj so svojimi priateľmi z Harkabuze, odkiaľ pochádza. Zobrali sme sa po niekoľkoročnej známosti a sobáš sme mali 9. augusta 1949 v kostole sv. Martina v Podvlnku. Civilný sobáš sme však mali až 24. júla 1950.

**Manželia Smiechovci v deň sobáša**



Manželia začali po svadbe bývať u rodičov Emílie. Svoj vlastný dom si začali stavať v roku 1966. Postupne sa im narodilo päť detí: synovia Jozef, Eduard, Vladislav, Tadeáš a dcéra Mária. Všetci sa už osamostatnili a začali si svoje rodiny. Starí rodičia sa teraz tešia zo 16 vnúčat a 1

pravnúčky, 3-ročnej Žanetky Smiechovej, dcérky ich vnuka Andreja a jeho manželky Margity.

Manžel Emílie František Smiech, sa narodil 4. októbra 1925 v Harkabuze.

- Pochádzam, - hovorí, - zo slovenskej rolnickej rodiny Márie (rod. Chovancovej) a Jána Smiechovcov. Bol som najstarší zo šiestich súrodencov. Mal som tri sestry a dvoch bratov. Emília (Rapáčová), je vdovou po bývalom predsedovi MS SSP v Harkabuze Romanovi, brat Roman a ďalšia sestra Štefánia (Harkabuzová), manželka člena ÚV SSP Františka, bývajú aj s rodinami v Harkabuze. Ďalší brat Eduard býval v Trstenej a už nežije. Posledná sestra Žofia (Bielaková), býva aj s manželom Eduardom a deťmi v Harkabuze.

František mi potom ukázal svoje vysvedčenie, na ktorom je napísané, že do štátnej ľudovej školy v Harkabuze chodil v rokoch 1932 až 1940. Sedem rokov sa učil po poľsky, kym ôsmu triedu absolvoval už po slovensky (1939-40).

Rok po vychodení školy pracoval František na výstavbe cesty z Podvlnky do Harkabuze. Potom až do konca vojny bol na rodičovskom hospodárstve. Neskôr, žiaľ, musel z rodnej obce odísť. Dôvodom Františkovho núteneho odchodu bolo jeho členstvo v občianskej milícii, ktorú si občania mnohých oravských obcí utvorili krátko pred koncom vojny na ochranu pred lúpežnými prepadmi rôznych bánd, ako aj jeho účasť v prestrelke s poľskými vojakmi pri kostole v Podvlnku. Kedže v Poľsku mu pôda horela pod nohami, rozhodol sa odísť.

- Spolu s priateľmi sme sa najskôr počali do Trstenej, - spomína, - kde sme asi týždeň bývali v škole. Tam sme odovzdali zbrane, ktoré sme mali po ruských vojakoch a potom sme išli do Skleného. Bol som napokon rád, že som sa vyhol perzekúciam a väzeniu, ktoré by ma doma iste čakali...

František sa zamestnal v bani v Handlovej, odkiaľ neskôr odišiel do Čiech. Pracoval ako lesný robotník pri Plzni a potom v bicyklovej tovární v



**Emília a František Smiechovci dnes**

Zlatých Horách nedaleko Jesenníka. Tam ho začali povolávací lístok do čsl. vojska. Narukoval do Jesenníka a základnú vojenskú službu ukončil vo Frýdku-Místku. Kedže nemal čsl. štátne občianstvo, zo vojska ho prepustili predčasne. Vrátil sa do práce v Zlatých Horách, kde sa dozvedel o amnestii a tak sa v roku 1948 vrátil do Harkabuze. Po príchode domov ho rodičia prosili, aby zostal natrvalo, keďže v Čechách bol vtedy už aj jeho brat Roman a sestra Milka. Vyhovel im, hoci pôvodne tak neplánoval.

- Po návrate domov, - pokračuje František, - som obnovil známosť s mojou budúcou manželkou Emíliou Olešákovou, s ktorou som si počas odlúčenia písal. Svadbu sme mali po roku. Po narodení nášho štvrtého dieťaťa, syna Tadeáša (1958), som sa rozhodol ísť pracovať do Československa. Po 3 mesiacoch vybavovania potrebného povolenia som aj s ďalšími Oravcami, o.i. Jánom Kapušákom z Harkabuze, odišiel do Karvinej, kde som pracoval už za slobodnou. Zamestnala som sa v hnedouholnej bani ako baník.

František dochádzal domov spočiatku raz za 6 týždňov, neskôr raz mesačne a napokon každý týždeň. Neskôr si za zarobené peniaze postavil nový dom (1966-68), ku ktorému pribudli hospodárske stavby (1971). František vo voľnom čase pracoval na svojom gázdovstve a podieľal sa pri výchove dorastajúcich detí. Do čiastočného dôchodku prešiel zo zdravotných dôvodov v roku 1982, ale keďže nespĺňal podmienky úplného dôchodkového veku (60 rokov), zvyšné roky musel odpracovať už v obchode svojej nevesty v Podsrní.

- Až do minulého roka, - hovorí, - kym som nedovŕšil 75 rokov, som z Poľska dostával len 7 až 13 zlých dôchodku mesačne. Túto smiešnu sumu mi napokon zvýšili v októbri 2000, takže teraz mám „až“ 100 zlých tzv. opatrovateľského dôchodku. Spolu s dôchodkom z Česka je to necelých 500 zlých mesačne.

Hoci F. Smiech musí žiť skromne, na svoj osud sa nesťažuje. Má dobrú manželku, s ktorou

# 50 ROKOV V ZHODE A LÁSKE

Vlani aj na Spiši viaceré krajanské dvojice oslavili výročie zlatej svadby, čiže 50 rokov spoločného nažívania. Patria k nim aj manželia Alojz a Mária Galušovci, ktorých sme poprosili, aby sa s nami podelili svojimi životnými osudmi.

## Detstvo na dedine

Obaja pochádzajú zo slovenských rolníckych rodín. Mária Galušová, rod. Gelatová, sa narodila 14. augusta 1931 v Krempachoch. Celé detstvo a mladosť prežila v rodnej obci, kde navštievovala základnú školu, jeden rok poľskú, potom päť rokov slovenskú. Mala dvoch súrodencov: brata Valenta a sestru Irenu, s ktorými pomáhala rodičom v práci na hospodárstve. Podobne zviazaný s rodou obcou bol aj jej manžel Alojz Galuš, narodený 29. septembra 1923. Alojz v Krempachoch navštievoval poľskú základnú školu, po absolvovaní ktorej ostal pracovať na rodičovskom hospodárstve. Významným medzníkom v jeho živote bola druhá svetová vojna, keď - podobne ako iní Krempašania - dostal povolávací rozkaz do armády. Prvého októbra 1943 narukoval do Levoče, odkiaľ ho po zaškolení zaradili do východoslovenskej divízie a odvelili do Karpát. Od mája do augusta 1944 sa so svojou jednotkou zúčastňoval bojov na úseku medzi Duklianskym a Lupkovským priesmykom. 21. augusta boli odvelení do Strečna, kde sa spolu s francúzskymi vojakmi zapojili do SNP.

- Zúčastnili sme sa mnohých bojov v okolí Martina, Sučian a Žabokriek, - spomína Alojz. - Nemci nás však vytláčali, a tak sme sa prepravili do Hornej Štubne, odkiaľ nás o dvoch týždňoch prevelili do Starých Hôr.

rou prežil vyše 50 rokov pekného života, šťastne vychovali svoje deti a tešia sa zo svojich vnukov a pravnúčky.

Dodajme, že František Smiech sa nikdy nevyhýbal ani krajanskej činnosti. Od mladosti bol doslova dušou i telom oddaný slovenskej veci. Spolu s ďalšími krajanmi stál pri zrade nášho Spolku na Orave, ktorého členom je od počiatku. Medzi zakladateľmi MS v Podhradí boli aj jeho príbuzní. Napr. jeho strýko Albín Chovanec bol prvým predsedom MS v Podhradí. Predsedom bol neskôr aj jeho bratranc Jozef Bonk.

K peknemu životnému jubileu želáme manželom Emílii a Františkovi Smiechovcom najmä veľa zdravia, šťastia a pokoja.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

28. októbra 1944 sa A. Galuš v okolí Ďumbiera dostal do nemeckého zajatia. Spolu s ostatnými zajatcami ich Nemci previezli do Ružomberka a potom do pracovného zajateckého tábora vo Waldenburgu (dnešný Wałbrzych), kde pracoval v uhoľnej bani. 6. mája 1945 Červená armáda obsadila mesto a osloboďila zajatcov. Alojz sa spolu s kamarátom Jozefom Lukášom pustil peši domov. Do Krempáčov prišli 19. mája 1945. Podobne ako niektorí ďalší naši krajania, aj Alojz mal mal zo strany poľských úradov problém so získaním odbojárskych výsad. Až po písomnej intervencii na Ministerstve národnej obrany vo Varšave mu udeleni odbojársku legitimáciu.

## Manželstvo

Po istom čase začal Alojz pomyslať na založenie vlastnej rodiny. V rodnej obci sa mu zapáčila krajanka Mária Gelatová. Kedže aj ona jeho city opätovala, onedlho bola svadba.

Zobrali sa 5. novembra 1950 v Krempachoch. Po svadbe sa Mária nastahovala k Alojzovi a spoločne sa pustili do práce na hospodárstve. Aj keď odvtedy prešlo vyše 50 rokov a manželia Galušovci nemali život na ružiach ustlaný, rozhodnutie vstúpiť na spoločnú cestu životom nikdy neoľutovali.

- Celý život sme žili zhodne a boli spolu šťastní, - vraví Mária. - Ved za tých 50 rokov ma manžel ani raz neudrel. Vždy sme sa mali radi a vedeli na všetkom dohodnúť.

Postupne sa im narodilo päť detí. Žiaľbohu, najstarší synovia Ján a Jozef zomreli ešte v kojeneckom veku. Potom prišiel na svet Valent, nar. 16. januara 1955, ktorý dnes gaziuje na rodičovskom hospodárstve a za ním dcéra Ľudmila, nar. 11. júla 1957, absolventka jablonského lýcea a zdravotníckej školy v Krakove, ktorá sa vydala na Slovensko a v súčasnosti žije v Huncovciach. Posledná bola Mária, nar. 29. júla 1961, ktorá si založila rodinu v rodnych Krempachoch.

Život ubehol manželom Galušovcom na práci na hospodárstve a výchove detí. Kedže gázdovanie nikdy nebolo príliš výnosné, hľadali si aj iné zdroje príjmov. Alojz si niekoľko rokov privyrábal ako strážca v nedalekom cestnom podniku. Mária od roku 1964



*Manželia Mária a Alojz Galušovci*

do 1973 pracovala ako upratovačka v miestnom zdravotnom stredisku.

## Aktívny kraján

Popri práci si manželia Galušovci vždy našli čas aj na krajanskú činnosť. Obaja sú od začiatku členmi miestnej skupiny SSP, do života ktorej sa aktívne zapájali. Najmä Alojz je priam príkladom krajanského činiteľa. V 60. rokoch viedol miestny divadelný krúžok a od roku 1960 do 1973 aj spojený folklórny súbor Krempachy - Nová Belá - Jurgo.

- S divadelným krúžkom sme nacvičili veľa hier, o.i. *Svedomie, Kamenný chodníček, Bačova žena, Starý záľubenc, Hora volá a mnoho iných*, - spomína Alojz. - *Hrali sme nielen doma, ale aj v ďalších spišských dedinách. Aj s folklórnym súborom sme pochodili celý Spiš, ba aj Slovensko, a naše vystúpenia sa všade tešili veľkej obľube. Tešil som sa, že sa v obci niečo robí. Aj keď ma to neraz dosť zamestnávalo, zapájal som sa s radosťou do tejto činnosti, v ktorej ma manželka aj otec veľmi podporovali. Pamätám sa, že divadlo sme nacvičovali po domoch a vždy bolo veľa ochotníkov. Dnes máme v obci veľký kultúrny dom a v ňom našu klubovňu, ale tá činnosť sa už tak nevyvíja.*

Alojz Galuš sa angažoval aj v iných oblastiach krajanskej činnosti. Tri volebné obdobia bol členom revíznej komisie ÚV nášho Spolku. Dva roky zastupoval krajanu J. Mageru na poste predsedu Obvodného výboru SSP na Spiši. Za svoju činnosť získal niekoľko medailí a vyznamenaní, o.i. medailu za účasť v SNP, medailu Zaslúžilý pre krakovské vojvodstvo a medailu Za zásluhy pre náš Spolok.

Dnes už zdravie manželom Galušovcom neslúži ako volakedy. Mária má problém s hrdlom a Alojz so zrakom. Naďalej však nažívajú zhodne a sú jeden pre druhého oporou, ako to bolo po celý spoločný život. Starobu im spríjemňuje aj desať vnukov, ktoré starých rodičov často navštievujú.

Do ďalších rokov im želáme ešte mnoho krásnych, slnečných dní.

Text a foto: JÁN BRYJA

*Podpísanie protokolu o spolupráci a otvorení priechodu**Nová budova colnice Novot' - Ujsóly*

## **NOVÝ SLOVENSKO-POŁSKÝ PRIECHOD**

V posledných rokoch sa čoraz úspešnejšie rozvíja slovensko-poľská spolupráca, čoho dôkazom je o.i. rast vzájomnej obchodnej výmeny a zvyšujúci sa počet návštevníkov a turistov z oboch strán hranice, čomu prispieva i rastúci počet hraničných priechodov.

Najnovší, už 15. cestný hraničný priechod medzi Slovenskou a Poľskou republikou Novoť-Ujsóly, bol odovzdaný do užívania 15. januára 2001.

Slávostného otvorenia sa za vyše desaťstupňového mrazu zúčastnilo niekoľko sto občanov obcí Novoť a Ujsóly, vládne delegácie oboch krajín a zástupcovia štátnej správy a samosprávy oboch prihraničných oblastí. Slovenskú vládnú delegáciu viedol štátny tajomník ministerstva financií Vladimír Podstránsky. Ďalej boli prítomní: štátny tajomník ministerstva vnútra Ivan Budiak, poslanci NR SR Ján Sitek a Ján Jasovský, generálny riaditeľ Colného riaditeľstva SR Ing. Jasenovský, prednosta Krajského úradu v Žiline Anton Straka, prednostovia okresných úradov na Orave a starostovia miest a obcí

okresu Námestovo. Poľskú vládnú delegáciu viedol minister dopravy a morského hospodárstva PR Jerzy Widzyk. Význam otvorenia tohto priechodu podčiarkla aj prítomnosť veľvyslankyne SR v Poľsku Magdy Vásáryovej a veľvyslance PR na Slovensku Jana Komornickeho.

Slávlosť začala slovenskou a poľskou štátnej hymnou, po ktorých nasledovali priležitosťné príhovory zástupcov oboch strán a prečítanie pozdravného listu prezidenta SR Rudolfa Schustera. Potom prednôrstka OÚ v Námestove Judr. Elena Krausová a starosta obce Novoť František Poleta spolu s vojtom gminy Ujsóly Tadeuszom Piętkom podpisali protokol o otvorení priechodu a dohodu o vzájomnej spolupráci oboch obcí.

Slovenská veľvyslankyňa v Poľsku M. Vásáryová vo svojom prejave o.i. povedala, že nový priechod prispeje k zintenzívneniu obchodnej výmeny a turistiky medzi oboma krajinami.

Potom nasledovalo prestrihnutie pásky, posvätenie colnej budovy a kultúrny program,

v tom vystúpenia rodinnej kapely Brodecovcov z Novote, detského speváckeho zboru Burzón a ľudovej hudby Drevná kapela z Oravskej Lesnej. Na záver slávnosti prešli pozvaní hostia do Agropenziónu AB v Novoti, kde sa zúčastnili na slávostnej recepcii.

hraničný priechod Novoť-Ujsóly začali stavať v roku 1996 a ukončili ho v septembri min. roka. Výstavbu financovala slovenská strana a náklady na ňu dosiahli 48,5 milióna Sk. Nový priechod bude v prevádzke 24 hodín denne pre občanov všetkých štátov sveta, pre osobné automobily, autobusy i nákladné automobily, pričom nákladná doprava do celkovej hmotnosti 3,5 t nebude obmedzená. Kedže priechod sa nachádza v Chránenej krajinej oblasti Horná Orava s biokoridorom chranenej lesnej zveri, ako sú medvede, vlky a rysy, nákladná doprava do celkovej hmotnosti 7,5 t bude zastavená od 21.00 hod. večer do 5.00 hod. ráno.

Od otvorenia hraničného priechodu Novoť-Ujsóly sa očakáva, že prinesie obom stranám rozvoj tejto prihraničnej oblasti v oblasti turistiky, vzájomného obchodu a pomôže vyriešiť aj dlhodobý problém hornej Oravy, a to cestné prepojenie Oravy a Kysúc, resp. Oravy a Ostravská cez poľské územie.

**Text a foto: PETER KOLLÁRIK**

*Veľvyslankyňa SR M. Vásáryová počas prejavu**Slávostné prestrihnutie pásky*



**Čestný stôl: nedeckí knazi, A. Wyżykowská, Ž. Bogačíková, A. Lopatová**



**Učiteľky (zľava): H. Stopová, M. Strončeková, Z. Nowaková a E. Jamrozová**

## DEN BABIČIEK A DEDKOV V NEDECI

V stredu 24. januára t.r. bola v Materskej škole v Nedeci veľká slávnosť. Učitelia a žiaci so svojimi rodičmi pozvali na spoločné stretnutie starých rodičov. Najprv im poslali pekné pozvánky s informáciou, že tento veľký deň sa začne sv. omšou v miestnom kostole.

O 9. hod. ráno sa v kostole zhromaždilo skutočne veľa ľudí. Deti siče nemohli prísť, lebo sa museli na slávnosť pripraviť a prezliečť do nedeckých krojov. Sv. omšu celebrovali obaja nedeckí duchovní otcovia - p. farár M. Wanat s kaplánom J. Bednárikom. Kázeň bola samozrejme venovaná oslávencom, babičkám a dedkom.

Po sv. omši sa všetci pobrali do hasičského domu, kde už na nich čakali pekne krojované deti so svojimi učiteľkami. Keďkonečne prišiel aj vojt. A. Kapoľka, začala sa druhá časť slávnosti. Najprv všetkých privítala riaditeľka škôlky M. Strončeková, po čom zaznela pieseň Zahučali hory, zahučali lesy... V tom čase deti obdarovali kvetmi nastarších starých rodičov. Rozáliu a Michala Neupauerovcov, Máriu a Jozefa Magerovcov, ako aj najmladšiu babičku a dedka, Helenu a Jozefa Bogačíkovcov. Bol to veľmi dojímavý moment.

Onedlho sa zhromaždeným predstavili najmenšie deti pod vedením učiteľky E. Jamzrovej.

- Hoci sme ešte malí a nie sme herci, - hovorili, - chceme sa pred vami pochváliť. Keby nám však niečo nevyšlo, ukážte, že vám to neprekáža a povzbudte nás svojím potleskom.

Aj takto povzbudili. Dedkom a babičkám sa najviac páčili darčeky - klobúky a koše kvetov i bánsičky, venované práve im. Potom prišli na rad deti z nultej triedy, ktoré pripravila uč. H. Stopová. Všetkých uchvátili peknými spevmi i tančami a rozprávačským umením. Nakoniec sa predstavili deti z druhej nultej triedy pod vedením uč. Z. Nowakovej. Aj tie pekne vystupovali a v závere čiastočne spištinou porozprávali o tažkej dobe, ktorá nás dostihla. Medzitým zábavnou formou predvedli pečenie záuskov. Dôstojným hostom sa program veľmi páčil a tak všetky deti odmenili dlhotrvajúcim potleskom.

Kedže to bolo ešte vianočné obdobie, po programe p. farár požehnal biele oblátky, ktorými sa potom všetci navzájom delili a do nového roka si priali všetko najlepšie. Pochopteľne, neobišlo sa bez kolied, ktoré slávností pridali sviatočnú náladu.

Konečne prišiel čas na pohostenie - čajom, kávou i záuskami (snáď aj tými, ktoré upiekol náš Matúš). Všetci sme si zaspievali, v

tom aj tradičné „sto rokov“, a začala sa zábava. Najprv deti, potom aj starší. Spolu tancovali a spievali, najmä slovenské ľudové piesne (a to aj napriek tvrdneniu niektorých, že slovenské piesne sa už nespievajú, lebo sa na ne zabudlo). Všetci boli radi zo spoločného stretnutia. Babička jedného z našich najmenších nám v mene všetkých starých rodičov pekne podakovala. Domov sa všetci rozchádzali spokojní a s presvedčením, že sa o rok opäť stretnú.

**Učitelia MŠ v Nedeči**



**Z vystúpenia najmladších**

**Najstarší nedeckí dedovia a babičky spolu s detmi...**



**... a ďalší hostia sledujú detský kultúrny program**



# ZDRAVOTNÍCTVO V ZUBRICI

Hoci od zavedenia zdravotnej reformy a vzniku nových Zdravotníckych poisťovní (Kasy Chorých) uplynuli v Poľsku už dva roky, situácia v zdravotníctve sa zatiaľ nezlepšuje. Svedčia o tom o.i. posledné štrajky zdravotných sestier, ktoré sa takýmto radikálnym spôsobom snažili o zvýšenie svojich príliš nízkych miezd, rastúce ceny liekov, najmä zahraničných, nové platby za dodatočné vyšetrenia v zdravotných strediskách a nemocniach, čoraz dlhší čas očakávania na vyšetrenie a pod. Jedným z najzávažnejších problémov je nedostatok peňazí, ktorý značne vplýva na rozdielnu úroveň jednotlivých zdravotných zariadení a lekárskych služieb. Ako to vyzerá s úrovňou zdravotnej starostlivosti na Orave som sa zašiel pozrieť do Zdravotného strediska v Hornej Zubrici.

## Lekárske služby

Zubrické zdravotné stredisko bolo odovzdané do užívania v roku 1972. Čakáreň, registrácia pacientov, ordinácia, zubná ambulancia, miestnosť zdravotných sestier a sociálne zariadenia sa nachádzajú na prízemí, kym na poschodi je o.i. druhá ordinácia, sociálne zariadenia a dva služobné byty pre lekárov. V jednom z nich býva hlavná lekárka MUDr. Maria Joanna Galeinská z Krakova, kym druhý je zatiaľ prázdny.

Ako som sa dozvedel, v stredisku je zaregistrovaných 4 200 pacientov z Hornej a Dolnej Zubrice, ktorých majú na starosti dve lekárky tzv. prvého kontaktu, zamestnané na plnom úvazku. Hlavnou lekárkou a súčasne riaditeľkou strediska je spomínaná MUDr. M. Galeinská, ktorá do strediska v Hornej Zubrici nastúpila v máji 1999 po úmrtí bývalého lekára MUDr. Piątka. Druhou lekárkou je MUDr. Lucyna Woźniak-Pukowská z Jablonky. V stredisku sú aj tri zdravotné sestry. Lucyna Murzynová pracuje od jeho otvorenia a predtým bola zamestnaná v Rabke, sestra Ewa Parszywka z Hornej Zubrice má o.i. na starosti kontrolu zdravotného stavu školopovinných detí a tretou zdravotnou sestrou je Maria Giądłowa.

V stredisku od začiatku roka 2000 ordinuje aj zubný lekár Maciej Sekula, ktorý zatiaľ pracuje na polovičný úvazok a pacientov prijíma dvakrát v týždni, t.j. v utorok (od 8.00

do 12.00 hod.) a vo štvrtok (od 13.00 do 18.00 hod.). Má plné ruky práce, veď Zubričania museli na stomatologické služby čakať niekoľko rokov. Zatiaľ sa venuje najmä deťom, ale ako som sa dozvedel, neskôr bude liečiť zuby aj dospelým.

Ďalšie informácie o práci strediska mi poskytla jeho riaditeľka MUDr. M. Galeinská.

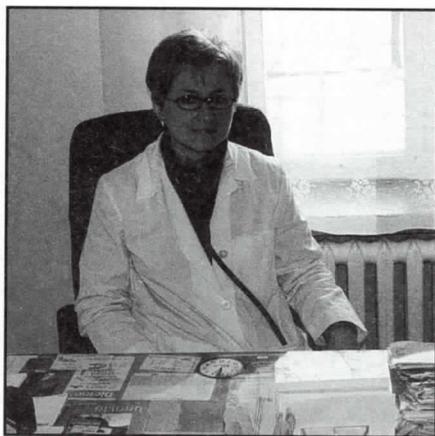
- Pred nástupom do zdravotného strediska v Hornej Zubrici som pracovala ako zástupkyňa vedúceho v Stredisku prednemocničnej diagnostiky v Krakove. Po štúdiách medicíny, ktoré som ukončila v roku 1989, som absolvovala 2. stupeň špecializácie v odbore vnútorného (interného) lekárstva. MUDr. Lucyna Woźniak-Pukowská má špecializáciu v odbore detského lekárstva (pediatrie). Po mojom nástupe bolo potrebné v stredisku urobiť niektoré úpravy, o.i. zaviesť vodu do ordinácie, inštalovať umývadlo a termostat na ohrevanie vody, vykachličkovať steny a pod. Všetky práce sme zvládli najmä vďaka spolupráci a účinnej pomoci miestneho richtára Jana Wdówku, ktorému chcem, podobne ako vedeniu gminy v Jablonke, aj touto cestou podakovať. Čo ešte v tomto roku sa má uskutočniť generálna oprava strediska. Dá sa povedať, že je to zariadenie na pomerne slušnej úrovni.

Stredisko je celkom dobre vybavené. Majú tu o.i. elektrokardiograf (EKG) na vyšetrenie srdca, otoskop na vyšetrovanie uší pacientov a iné prístroje umožňujúce meranie krvného obehu a tlaku v žilách a pod. Dobre je vybavená aj zubná ambulancia. - Onedlho, - hovorí lekárka, - sa má tunajšie lekárske vybavenie doplniť o.i. o nový elektrokardiograf, tlakometry a pod.

## Čo trápi pacientov?

Najviac Zubričanov prichádza do ordinácie v zimnom období medziiným s takými ochoreniami ako angína, chrípka, kašeľ, zápalu dýchacích ciest a priedušiek, astmatické ochorenia, vysoký krvný tlak, reumatizmus a bolesti klbov.

- Alarmujúce je, - pokračuje MUDr. Galeinská, - že v poslednom období sa zvyšuje počet srdcovo-cievnych, plíčnych a sklerotických ochorení. Mnohí fajčiari majú problémy s krvným obehom, vápenatením tepien a pod. Kedže ide o deti, pre nedodržiavanie základných hygienických návykov, napr. pravidelné umývanie rúk pred jedlom, vyše



MUDr. M. Galeinská

80% našich malých pacientov trpí na ochorenia vyvolané črevnými parazitmi, ktoré sprevádzajú bolest brucha, zvýšená teplota, neľak, nespavosť a nechut' do jedla. Tieto problémy začnú zanikať až potom, keď sa v obci podarí dokončiť výstavbu kanalizácie. Deti trpia aj na zápal priedušiek a uší, no a veľké problémy sú aj so zubným kazom.

Stredisko robí tiež očkovacie akcie, napr. proti čierнемu kašlu, žltáčke, či osýpkam a, čo je veľmi dôležité, pravidelne kontroluje zdravotný stav mládeže počas lekárskych prehliadok v školách. Na nedostatok práce sa teda tunajšie lekárky naozaj nemôžu staťať. Do ich ordinácie prichádza denne nezriedka aj 40-50 pacientov. Okrem toho lekárky chodia na tzv. domáce návštevy a neraz sa stáva, že kvôli nedostatku miest v nemocničiach liečia v stredisku aj tých pacientov, ktorých zdravotný stav si vyžaduje nemocničné ošetroenie.

Na mnohé odborné vyšetrenia, o.i. z oblasti laryngológie, chirurgie, kardiológie či neurológie musia tunajši pacienti cestovať o.i. do Nového Targu, kde je rentgen. Vzorky krvi a moču sú zo Zubrike odvážané každý utorok do laboratória v Jablonke, Rabke či Novom Targu. V súrnych prípadoch za pacientami prichádza sanitka zo Strediska rýchlej lekárskej pomoci v Jablonke. Pacienti, ktorí už absolvovali vyšetrenie u lekára to majú s vypísaným receptom najbližšie do lekárne v Jablonke. Ako mi však povedali, lekárka by sa zisla aj v Hornej Zubrici, aby ľudia nemuseli zbytočne máriť svoj čas a vydávať peniaze na cestovné.

## Budova zdravotného strediska v Hornej Zubrici



## Pacienti čakajúci na ošetroenie



# KRAJČÍRSKY MAJSTER Z LIPNICE

Už dlhší čas približujeme našim čitateľom životné osudy najstarších Spišiakov a Oravcov. Tentoraz sme sa v našom putovaní zastavili vo Veľkej Lipnici-Murovanici, kde žije 91-ročný Ján KUPČÍK, ktorý si na svoj život zaspomína v spoločnosti syna Jána.

## Detstvo

Ján Kupčík sa narodil 13. januára 1910 vo Veľkej Lipnici. Pochádza zo slovenskej roľníckej rodiny Jána a Ernestíny (rod. Janičákov) Kupčíkovcov. Bol druhým zo štyroch súrodencov, ktorí, žiaľ, už nežijú.

- Keď som mal 4 roky, - spomína Ján, - vypukla I. svetová vojna a môj otec Ján musel narukovať na frontu. Viac sme ho, žiaľ, nevideli. Asi po roku prišiel úradný list, v ktorom matke oznámili, že padol v Rusku. Dodnes sme sa nedozvedeli, kde je pochovaný. Hoci som bol vtedy veľmi malý, otec mi dodnes zostal v pamäti ako dobrý a láskavý človek...

Jánova matka zostala s deťmi sama. Nebolo jej ľahko, vedľa musela gazdovať na 7-hektárovom hradisku, na ktorom museli pomáhať aj jej deti. V roku 1919 sa matka opäť vydala za Andreja Michaláka z Veľkej Lipnice. Z druhého manželstva pribudli Jánovi tria nevlastní súrodenci: sestra Emília (Čechová), ktorá po vydaji odišla na Slovensko a spolu so svojím manželom býva v Ružomberku a dva bratia Karol a Ondrej, ktorí však zomreli už v detskom veku.

Krátka po vydaji mamy odišiel 9-ročný Ján k svojmu strýkovi Karolovi Kupčíkovi, ktorý bol rehoľným bratom vo františkánskom kláštore v Trstenej. Tam vychodil aj 3 triedy ľudovej školy (1919-1922). Potom odišiel do Žiliny, kde sa začal učiť krajčírskemu remeslu.

- Dostal som sa za učňa, - hovorí, - aj s dvoma ďalšími chlapcami u krajčírskeho majstra Jozefa Marsinu. Ako uční sme museli

vykonávať aj mnohé domáce práce, vedľa nedarimo sa hovorí „učeň-mučeň.“ Nás majster bol však dobrý človek, takže nás nezneužíval a mnohemu z krajčírskeho remesla nás naučil.

Domov do Lipnice sa Ján vrátil v roku 1927, ale dlho tam nepobudol. Už o rok neskôr odišiel do Zakopaného, kde bol celých 11 rokov (1928-1939). Jeho brat Ignáč a sestra Mária medzitým pracovali na rodičovskom gazdovstve a ďalšia sestra Hermína sa vydala do Malej Lipnice.

- V Zakopanom, - pokračuje, - som pracoval ako tovariš v krajčírskej dielni Stanisława Wilczyńskiego. Medzitým som sa oženil. Mojom manželkou sa stala Žofia Nováková z Nedece na Spiši, s ktorou som sa zoznámil v Lipnici, kde žila jej sestra Mária, vydatá za colníka Kowalského. Keďže bývali nedaleko nás a Žofia svoju sestru často navštievovala, netrvalo dlho a padli sme si do oka. Zobrali sme po ročnej známosti a sobáš sme mali v júni 1937 v kostole sv. Lukáša vo Veľkej Lipnici.

## Manželstvo a rodina

Žofia, podobne ako Ján, pochádzala zo slovenskej roľníckej rodiny. Mala štyroch súrodencov: sestry Margitu a Máriu a bratov Valentina a Jozefa. Mladomanželia začali krátko po svadbe bývať u Jánových rodičov, kde pracovali na gazdovstve.

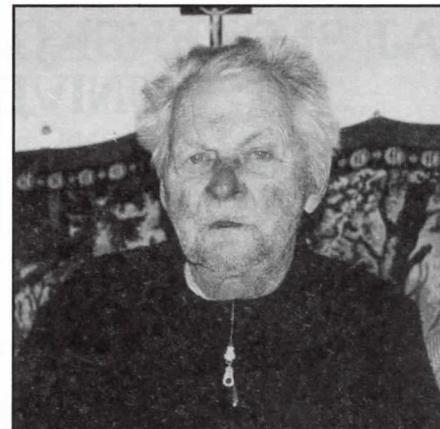
- Dom, - hovorí Ján, - v ktorom dodnes bývam, nám kúpil za 2,5 tisíc korún môj strýko Karol Kupčík z Trstenej od Lipničana Karola Rezeta, ktorý sa medzitým prestahoval na Slovensko do Galanty. Ako sa pamäťam, bolo to asi pol roka po našej svadbe. Ľudia sice vráveli, že v tomto opustenom dome straší, ale nám to nevadilo. Konečne sme mali svoj vlastný kút, kde sme prezívali všetky dobré chvíle v našom živote. Tu prišli na svet aj naše deti.

V roku 1938 si Ján, krajčírsky majster, kúpil rakúsky šijaci stroj zn. Durkopp, ktorý má až dodnes a začal s ňím. Taktôľ si, popri práci na gazdovstve, privyrábal na živobytie svojej rozrastajúcej sa rodiny. Manželom sa totiž postupne narodilo päť detí. Angela (1938), Mária (1940), Anna (1943), Žofia (1947), ktorá však zomrela ako 2-mesačná a konečne v roku 1949 vytúžený syn, ktorému po otcovi dali meno Ján.

Všetky deti sa už osamostatnili a založili si vlastné rodiny. Angela (Rosová) spolu s manželom a dvomi dcérmi žije v Chorzowe, Mária (Handzelová) s manželom a štyrmi deťmi (dve bývajú v Amerike) žije v Novom Targu, kde do svojej predčasnej smrti bývala aj Anna (Antoláková) s rodinou. Syn Ján, ktorý vyše 10 rokov pracoval ako stavebný robotník vo Frydku-Místku v Česku (1976-1978), býva so svojou manželkou Máriou (Kadlubekovou) a troma deťmi vo Veľkej Lipnici, hned vedľa otcovského domu.

## Bolestné spomienky

Manželia Ján a Žofia Kupčíkovci prezívali spolu veľa šťastných rokov, aj keď im neraz veru bolo ľahko. Pre Jána bola bolestná najmä smrť jeho manželky, ktorá zomrela v roku 1970, po tridsiatich rokoch spoločného života. Neskoršie ľahko prezíval aj smrť svojej dcéry Anny. Ako dnes spomína, ľahko mu bolo i pred koncom druhej svetovej vojny, keď spolu s ďalšími Lipničanmi museli uvakuovať do



**Krajčírsky majster Ján Kupčík**

Podvlnka, aby si zachránili aspoň holé životy ohrozené bojmi ruských a nemeckých vojsk v okolí Babej Hory.

- Pamäťam sa, - spomína Ján, - že sme bývali u Pálidiovcov nedaleko kostola. Pred odchodom som však ešte stihol ukryť svoj šijaci stroj, ktorý sme si nemohli zobrať so sebou. Zahrabal som ho v pinici medzi zemiakmi, ale už na druhý deň, nehladiac na nebezpečnosť, ktoré mi hrozilo, som sa pren vrátil. Musel som, vedť to bol predsa zdroj nášho budúceho živobytia...

Po niekoľkých týždňoch sa rodina Kupčíkovcov s tromi malými deťmi, mohla konečne vrátiť domov. Ján si opäť začal priprávať šitím.

## Krajčírsky majster

Kedže ľudia už vedeli, že Ján ſije, o zákazníkov naftastie nebola nútka.

- Šil som sice najmä pre druhých, - spomína, - ale nezabudol som ani na svoju rodinu. Pánske nohavice som dokázal ušiť za jeden deň, dlhšie trvalo ušiť kompletného obleku, ktorý si objednávali hlavne bohatší gazdovia. Nohavice so sakom som ſil asi štyri dni. Ti, ktorí nemali peniaze, tiež neodíšli odomáčia naprázdno. Za moju robotu mi zaplatili buď v naturáliah alebo svojou prácou. Kedže sme nemali koňa, poorali mi, pozvážali úrodu z poľa, rozviezli hnoj a pod. Šil som nielen Lipničanom, ale aj Chyžanom, Jablončanom a mnohým iným. To, čo som sa naučil v Žiline a počas svojho dlhočinného pobytu v krajčírskej dielni v Zakopanom, sa mi veľmi zišlo. Vďaka môjmu remeslu sme si zili dosť dobre.

Onedlho sa Ján stal vychýreným krajčírskym majstrom, čo potvrdzujú mnohí, ktoríme niečo ušil. Šil až do svojej osemdesiatky. Ešte aj dnes si občas sadne k ſijaciemu stroju a robí nejaké drobné práce, ako napr. skrátenie nohavíc a pod.

Ján Kupčík sa teraz teší z 13 vnukov a 3 pravnukov. Napriek svojmu pokročilému veku ešte rád číta, zaujíma sa o okolity svet a často spomína na dávne časy. Medzi jeho oblúbené čítanie patrí aj nás Život, ktorý si, ako dlhorčný člen nášho Spolku, predpláca od začiatku. Spomína tiež na mnohé stretnutia v krajanskom klubovni, v ktorej sa kedysi premietali slovenské filmy. V pamäti mu utkvil najmä film Jánosik, ako aj mnohé besedy a krajanské stretnutia.

Do ďalších rokov mu želáme veľa zdravia a ešte mnoho krásnych slnečných dní.

**Text a foto: PETER KOLLÁRIK**

## Vyhliadky na lepšie

Na záver som sa MUDr. Galeškej spýtal, ako vidí budúcnosť zdravotníctva, najmä v Hornej Zubrici.

- Zatial, - hovorí, - to nevyzerá príliš optimisticky. Veľa totož závisí od finančných prostriedkov, ktoré dostávajú Zdravotnícke posluchy zo štátnej pokladne, a tých je zatial málo. Myslím si však, že situácia v poľskom zdravotníctve, podobne ako aj v našom stredisku, sa bude postupne meniť k lepšiemu. Choroba si totiž nevyberá, takže nadalej bude treba pomáhať chorým. Trúfam si tiež povedať, že Zubričania majú v súčasnosti zabezpečenú dobrú lekársku starostlivosť. Verím tiež, že tak ako doteraz, v ďalšom rozvoji nášho zdravotného strediska nám pomôžu aj predstaviteľia miestnej a gminnej samosprávy.

Dodajme, že na adresu tunajších lekárov a zdravotníckych sestier už vyslovili mnohé slová chvály a vdaky aj tunajším pacientom, najmä za svedomitné plnenie svojich povinností. Dúfame, že tak bude aj ďalej a zdravotníctvo prekoná všetky doterajšie problémy. V Zubrici, zdá sa, začína svitať na lepšie časy.

**Text a foto: PETER KOLLÁRIK**

# AJ SLOVENSKO MÁ KATOLÍCKU UNIVERZITU

Na svete je dnes 192 katolíckych univerzít, v tom päť v bývalých komunistických krajinách - tri v Poľsku (Lublinská katolícka univerzita, Univerzita kardinála S. Wyszyńskiego vo Varšave, Pápežská teologická akadémia v Krakove), jedna v Maďarsku (Katolícka univerzita v Budapešti) a jedna na Slovensku (Katolícka univerzita v Ružomberku). Najmladšia katolícka univerzita bola zriadená na základe zákona Národnej rady SR č. 167/2000 Zb., ktorý slovenský parlament schválil - čo je veľkou raritou - jednohlasne 10. mája 2000. Zákon začal platíť 1. júla 2000, preto tento dátum môžeme považovať za deň zrodu tejto neštátnej cirkevnnej ustanovizne, majúcej veľký historický význam.

Ružomberská katolícka univerzita začala svoju pedagogickú a vedeckú činnosť dvoma fakultami. Prvou v chronologickom poradí je pedagogická fakulta, ktorá ešte roku 1999 patrila do Žilinskej univerzity ako Katecheticko-pedagogická fakulta sv. Ondreja. Druhou je filozofická fakulta. Jej poslaniem - podľa pastierskeho listu biskupov Slovenska, čitaného v kostole

loch 17. septembra 2000 - je *poskytovať ucelené poznanie človeka, sveta a Boha a tak vychovávať študentov, aby boli schopní vyučovať a rozvíjať kresťanskú kultúru a viesť plodný dialóg s ľudmi dnešnej doby.*

Inaugurácia 192. katolíckej univerzity svedca sa konala 20. septembra 2000 v športovej hale Považských vojenských kasární v Ružomberku, kde sa podľa odhadu zhromaždilo okolo dvetisíc ľudí. Nedá sa v krátkosti popísť ovzdušie tých krásnych troch hodín, počas ktorých sa zhromaždení - za prítomnosti všetkých slovenských biskupov - zúčastnili slávostnej sv. omše, zasadnutia senátu katolíckej univerzity a počuli veľa vinšov a zdarív venovaných jednakej univerzite, jednako jej profesorom a študentom.

Katolícka univerzita v Ružomberku vznikla 1. júla jubilejného roku 2000 transformáciou Katecheticko-pedagogickej fakulty Žilinskej univerzity ako neštátna cirkevná inštitúcia. Prídavné meno *neštátna* znamená aj to, že slovenský štát bude na jej činnosť prispievať len malou čiastkou. Zriaďovateľom univerzity je Konferencia biskupov Slovenska, ktorej predsedom sa stal

nedávno sídelný spišský biskup, mons. prof. ThDr. František Tondra. Štatutárny zástupcom biskupskej konferencie je veľký kancelár univerzity - pomocný banskobystrický biskup, mons. doc. ThDr. Tomáš Galis.

Logo katolíckej univerzity hlása, že nová univerzita vznikla v pamätnom jubilejnom roku 2000, zasvätenom zvelebovaniu Najsvätejšej Trojice a čakovaniu za Krista. Logo pedagogickej fakulty je prevzaté z Katecheticko-pedagogickej fakulty Žilinskej univerzity a má pripomínať kontinuitu s ňou. Logo filozofickej fakulty obsahuje znak svätoondrejského kríža, ktorý pripomína svätého Ondreja apoštola, patróna farského kostola a mesta Ružomberok. Kríž v znakoch obidvoch fakúlt hlása, že ich činnosť a poslanie majú kresťanské zameranie.

Pedagogická fakulta má šesť katedier (katedra pedagogiky a psychológie, katedra katechetiky a praktickej teológie, katedra matematiky, fyziky a informatiky, katedra biológie, katedra hudobnej výchovy, katedra pedagogickej praxe), kym filozofická fakulta päť (katedra kresťanskej filozofie a systematickej teológie, katedra slovenského jazyka a literatúry, katedra anglického jazyka a moderných filológií, katedra história, katedra výtvarnej výchovy a dejín umenia).

Za povšimnutie stojí oficiálna formulácia úloh novej univerzity: *Katolícka*

## PRÍBĚH O NARODENÍ KRISTA

21. januára t.r. sa v aule lýcea v Jablonke konalo zaujímavé divadelné predstavenie o narodení Krista. Bolo to jedno z ôsmich, vyše 1,5-hodinových predstavení pod názvom *Poľské koledy*, ktoré od 13. do 21. januára t.r. zhliadlo vyše 1 200 malých i väčších divákov.

Predstavenie sa skladalo zo 4 dejstiev: 1. scéna na salaši, kde anjel budí pastierev (v úlohe jedného z nich M. Garbieň z Oravky) a zvestuje im narodenie Spasiteľa; 2. za kráлом Herodesom (v tejto

úlohe sa zaskvel mladý krajan K. Pieronek z Podvlnka, člen divadelka Ondrejko), prichádzajú Traja králi: Gašpar - M. Rutkowski, Melichar - B. Pierog (oba z Jablonky) a Baltazár - P. Lazar z Hornej Zubrice a pýtajú sa, kde je nový kráľ a vykupiteľ; 3. vízie Herodesa, pred ktorým sa vynárajú postavy detí, jeho manželky a ďalších osôb, ktoré dal zavraždiť; 4. za malým Ježiškom (K. Synowiec), Máriou (K. Sáczeková) a Jozefom (S. Heteniak - všetci z Jablonky), prichádzajú do Betle-

hemu pastieri a Traja králi so vzácnymi darmi (zlatom, kadidlom a myrhou), aby pozdravili Božieho syna. Hra sa končí spoľočnou radosťou z narodenia Spasiteľa.

Predstavenia zorganizovalo Katolícke združenie mládeže v Jablonke pod vedením knaza P. Kubaniho. Režisérom a súčasne autorom scenára podľa spracovania M. Adamského bol P. Mederak z Oravky. V hre vystúpilo okolo tridsať účinkujúcich, hlavne žiakov a študentov základných škôl, gymnázií a jablonského lýcea, medzi nimi absolventi slovenčiny a čitatelia Života, niekoľko vysokoškolákov, ba i robotníkov. Ako mi povedal P. Mederak, hru nacvičovali sko-

Pastieri v Betleheme



Predstavenie sledovali stovky divákov



univerzita vo svojich prvých fázach pôsobenia bude mať za hlavný cieľ pripravovať učiteľov a katechétov pre štátne a cirkevné školy na Slovensku. Bude alternatívnou vysokoškolskou inštitúciou voči ostatným školám podobného typu najmä v tom, že okrem vzdelávania v duchu objektívnej pravdy, ktorú ponúka súčasná veda, bude sa usilovať aj o duchovnú formáciu študentov, aby sa z nich stali nielen dobrí odborníci vo svojej profesii, ale aj dobrí a kvalitní ľudia.

Právnymi základmi vedeckej a pedagogickej činnosti ružomberskej univerzity sú a budú zákony Národnej rady Slovenskej republiky, ako aj dokumenty Cirkvi, v tom najmä Codex iuris canonici a Ex corde ecclesiae.

Na inaugúraciu novej slovenskej univerzity boli vydané viaceré príležitosné publikácie, medzičinným *K slávnostnej inaugurácii Katolíckej univerzity v Ružomberku 20. septembra 2000*, ktorú zredigoval a vydal prof. Imrich Vašek, ako aj reprodukcia obrazu mesta Ružomberka.

Nakoniec treba poznamenať, že na ružomberskej katolíckej vysokej škole študujú v súčasnosti dve naše krajanky: Terézia Vojtasová z Jurgova a Kinga Mlynarčíková z Čiernej hory.

**Prof. JOZEF ČONGVA**

ro 2 mesiace a časť kostýmov (niektorí herci mali vlastné) ušila p. Kudzia z Jablonky.

Hru sprevádzal spev (ktorý podkrešloval dejovú osnovu príbehu) členov cirkevného zboru Schola sv. Martina z Podvlnka. Osvetlenie scény ovládal Ľ. Smutek, oponu M. Machaj, scénografiom bol K. Pieronek, dekorácie a rekvizity mali na starosti M. Grapová, A. Ignaciaková a M. Šwierczeková.

Výborné výkony účinkujúcich odmeli diváci búrlivým potleskom. Organizátorom tohto neobvyklého podujatia patrí veľké uznanie.

**Text a foto: PETER KOLLÁRIK**

*Traja králi*



## AKO SPIŠIACI KEDYSI VOLILI

Minulý rok mnohým utkvel v pamäti nie len preto, že bol posledný v 20. storočí a druhom tisícročí, ale aj z dôvodu prezidentských volieb, samozrejme nielen v Poľsku, ale aj v iných krajinách, napr. v Rumunsku a najmä v Spojených štátach, kde sa volebná dramatika tiahla ešte niekoľko týždňov po voľbách a o budúcom prezidentovi musel rozhodnúť až súd. Teraz nás čakajú parlamentné voľby, ktoré sú súčasťou dosť vzdialenej, ale masmédiá nám už o nich často pripomínajú. Vyzerá na to, že vo volebnej kampani pôjde ozaj do tuhého, snáď ešte viac, ako pred štyrmi rokmi, a politické strany sa budú usilovať získať na svoju stranu čo najviac voličov.

Dnes však nechcem písť o nadchádzajúcej volebnej kampani do parlamentu, ale skôr o tom, ako kedysi naši predkovia volili poslancov do uhorského snemu. V polovici 19. storočia, keď už poddanstvo bolo zrušené, na našom území sice len čiastočne, rolníci získali niektoré práva, v tom aj volebné právo. Voľby v tom čase boli nepriame, to znamená, že obce volili svojich zástupcov, ktorí sa potom zúčastňovali už priamych volieb do uhorského snemu. Ako rozprávali naši starí otcovia, obce podľa príkazu mali za svojich zástupcov na voľby vybrať šikovných, driečnych a iste aj majetnejších rolníkov, aby sa kandidát na poslancu, na ktorého mali hlasovať, nemusel hanbiť za svojich voličov. Museli byt najmä pekne oblečení do miestnych krojov.

Všetci zástupcovia spišských obcí chodili voliť do Podolinci. Kandidátkami na poslancov boli hlavne bohatí a urodení páni, grófi, baróni a pod. Keď teda prišiel čas volieb, zástupcovia obcí išli na vozoch do Podolincu. Po ceste sa však museli zastaviť takmer v každej krčme, kde už na nich čakali korteši jednotlivých kandidátov na poslancov a nükali im alkohol, ba aj nejaké jedlo, aby získali ich hlas. Preto sa často na zástupcov obcí dávali zvoliť ľudia, ktorí mali „silnú hlavu“, keďže v období volieb mali možnosť celý týždeň jesť a piť zadarmo. Alkoholu bolo dosť, lebo skoro v každej väčšej obci bol vtedy liehovar.

Vo voľbách do uhorského snemu, ktoré sa konali koncom devädesiatych rokov 19. storočia, bol jedným z kandidátov na poslancu z územia spišskej župy aj barón Karol Jungenfeld, majiteľ Falštína. Jeho priamym protikandidátom bol nejaký Gracsky, taktiež barón z okolia Starého Lubovna. Ako rozprávali starí ľudia, barón K. Jungenfeld bol zlý človek a ukrutník, ktorý mal - ako sa hovorí - tvrdú ruku. Všade, kde mal svoje majetky, teda okrem Falštína aj vo Fridmane, ľudia neraz pocitili jeho zlobu. Medzičinný nedovolil chodiť po ceste tiahnucej sa cez jeho polia v Zelenom. Keď na nej niekoho dolapil, dal ho svojim sluham slúžiť do krvi.

Keď sa teda blížili spomínané voľby, obyvatelia Fridmana, Krempáčov a Novej Belej odkázali barónovi, že naňho nebudú hlasovať a svoje hlasy odovzdajú na jeho protikandidáta Gracského. K. Jungenfeld chcel silou-mocou voľby vyhrať, preto dal v spomínaných obciach zvolať obecné schôdzky, na ktorých žiadal, aby ich zástupcovia odovzdali naňho svoje hlasy. Ludia vo Fridmane (a nielen tam) ho však mali už dosť a otvorené predstavili všetky námitky proti nemu. Barón, snažiac sa ich nakloniť, musel im chtiac-nechtiac všetko prisľúbiť, čo žiadali, ba navyše aj odprisať, že im sprístupní spomínanú cestu. Podľa rozprávania Márie Jurgovskej, rodenej Rusnáčikovej, ktorá to počula od svojej babičky, prísaha znala asi takto: - *Ja, barón Karol Jungenfeld, prisahám na Boha Vsemohúceho, že už nikdy viac nebudem kriďti Fridmančanom a umožním im aj používať moju cestu v Zelenom.* Odvtedy po tejto ceste mohol chodiť každý, stala sa, ako sa dnes hovorí, cestou verejnou.

Vrátim sa však k voľbám v Podolinci, o ktorých mi rozprával starý otec, keďže aj jeho zvolili Fridmančania za zástupcu obce. Keď sa teda predstavitelia obcí po nespočetných zastávkach v krčmách dostali horko-ťažko do Podolinka, prišli na námestie, ktoré bolo bohatou vyzdobené erbami jednotlivých kandidátov. Boli tam už zástupy voličov z celej župy a každý z nich mal na sebe nejaký vidielný znak svojho kandidáta, na ktorého mal hlasovať, napr. stuhu, pásku na rukáve a pod. Kortešovalo sa aj tesne pred voľbami priamo na námestí, kde ľudia na seba pokrikovali bud jedni druhým sa vysmievali. Napr. prívrženci baróna Gracského volali: - *Jungenfelda do komína, nech sa údi jak slanina.* Korteši Jungenfelda im neostali nič dlžní a pokrikovali: - *Barón Gracsky, chod pásť kačky* (v spiškom nárečí - kačice). Na námestí bola veľká tlačenica a vrava i pokrikovanie sa niesli dodaleka. Nezriedka sa stávalo, že sa prívrženci niektorých strán medzi sebou aj pobili.

Voľby sú už raz také, že na nich niekto stratí, zase iný získa. K tým, čo získali, patrili aj Fridmančania, ktorí mohli odvtedy chodiť po barónskej ceste. Totiž barón, aj keď voľby nevyhral, svoj sľub dodržal a presne podľa prísahy im sprístupnil cestu a splnil aj iné požiadavky.

Barón Karol Jungenfeld z Falštína zomrel roku 1914 a jeho manželka Karolína Dora, rodená Salomonová (Salomonovci boli majiteľmi Nedeckého zámku - pozn. red.), roku 1920. Ich syn Tivadar sa už o politiku nezaujímal, holdoval viac svetským radovánkam a zomrel roku 1933. Všetci sú pochovaní na osobitnom, barónskom cintoríne.

**JÁN BRINČKA**

# AKO TO SKUTOČNE BOLO (2)

POKRAČOVANIE Z Č. 2/2001

K Novej Belej sa ešte vrátim, lebo ako v kvapke vody sa zračí celý oceán, tak položenie celej slovenskej menšiny v Poľsku sa odráža v tej novobelskej „kvapke“. Chcem len podrobnejšie reagovať na Urbankowského názor, že vraj svoje tvrdenia opieran o Machejkovo dielo Ráno prešiel uragán. Keby to tak bolo, boli by to z mojej strany veľmi úbohé a chudobné materiály, ktoré by mohli vystihnuť len zlomok situácie, v akej sa ocitli Slováci v Poľsku po prechode frontu v januári 1945. Pre oživenie pamäti čitateľa v tejto súvislosti odcitujem niekoľko Urbankowského slov:

- *Pretože predstavujúci sa ako spravodlivý svedok udalostí, Machejek rovnako ako Ogňa očierňuje Slovákov. Zhodne s platnou komunistickou „líniou“ zovšeobecňuje stereotyp Slováka - fašistu - služobníka Hitlera... Tieto citáty končí výkrikom: Prečo pán András vynechal tento citát? Nuž pre jednu zásadnú vec: ja predsa nehovorím o Machejkovi, ale o Ogňovi. A poúčania, ako mám rozumieť Machejkovmu písaniu, si mohol pán Urbankowski tiež ušetriť. Veľmi dobre som pochopil zámer W. Machejka „dielom“ Ráno prešiel uragán a taktiež mám dešifrovaný zámer B. Urbankowského článkom Posmrtné víťazstvo komunizmu.*

No pristavme sa na chvíliku pri osobe W. Machejka, keď po tom Urbankowski tak veľmi túži. W. Machejek nebola až takým známym spisovateľom. Podľa všetkého po dosť neúspešnom pôsobení v stranických funkciách bol dlhé roky šéfredaktorom týždenníka Žycie Literackie, vychádzajúceho v Krakove, no nebola to najväčší literárny týždenník v Poľsku. Takže aj v tom Urbankowski zámerne preháňa.

S Machejkovou knihou Ráno prešiel uragán som sa oboznámil po jej vydaní r. 1985 a hneď som zareagoval na stránkach slovenského krajanského mesačníka Život, v piatich rozsiahlych pokračovaniach od decembra 1989 do apríla 1990. Z knihy som uvádzal obsiahle časti, vzťahujúce sa k Slovákom na Orave a Spiši, lebo som považoval za potrebné zaujať stanovisko k jeho tendenčným tvrdneniam a primerane som ich komentoval, takže čitatelia, predovšetkým slovenskej národnosti, žijúci na týchto územiach, si mohli urobiť vlastný názor na Machejkove tvrdenia. Uvediem aspoň niekoľko viet z mojich komentárov:

- *Je skutočne priam neuveriteľné, čo sa dá všetko zmiešať dokopy: vodcu poľskej teroristickej bandy Ogňa, ktorý vraždil Slovákov a dával im písomné rozsudky, aby sa pod trestrom smrti vystáhovali na Slovensko, „goralskú republiku“, ktorú založili na poľskom Podhalí nacisti s pomocou miestnych kolaborantov, čo je však záležitosť vnútropoľská a ani cez vojnu, ani po oslobodení nemal o ňu na Slovensku nikto najmenší záujem... Alebo na inom mieste: tvrdenie, že zo strany Spišiakov a Oravcov išlo o akcie slovenských fašistov, Hlinkovej garde, sú neudržateľné. Sovietski by predsa neboli spolupracovali s fašistami, tých z oslobodených území deportovali...*

Takže aké „čerpanie nadšenia a citátov“? Ide skutočne len o holú Urbankowského fikciu. Urbankowski ako apologeta výčinov Ogňa vie dokonale pospietať všeobecné pravdy typu: ... *Cez jemu podliehajúci oddiel Błyskawica prešlo viac ako 2000 vojakov... pri takom množstve sa môžu udiat rôzne incidenty a nedajú sa vylúčiť ani straty na životoch civilného obyvateľstva... až po celkom vymyslené a lživé tvrdenia: Boli slovenské prepady Nowého Targu, a boli rovnako brutálne poľské akcie. Boli dediny, v ktorých Slováci pomáhali Ogňovi ako goralovi a antikomunistovi, rovnako ako boli také, v ktorých ho nenávideli... Opakujem, toto sú znôšky Urbankowského výmyslov. Nie je mi nič známe o nejakých slovenských prepadoch Nowého Targu a vyzývam pána Urbankowského, aby mi uviedol aspoň jeden taký prípad, kedy a kto zo slovenskej strany prepadol Nowý Targ. Rovnako ako tvrdenie o slovenských goralských obciach, ktoré pomáhali Ogňovi, si vycical z prsta.*

Pre čitateľov, ktorí nemali možnosť podrobnejšie sa oboznámiť s dejinami slovenskej menšiny v Poľsku, priblížim túto tému nasledujúcimi vetami.

História poľsko-slovenského sporu o spoľočné hranice sa začína rokom 1918, ktorý mal byť riešený plebiscitom r. 1920. Nestalo sa tak, zasiahl kabínétne diplomacie a najmä Benesovou pričinlivosťou došlo k rozdeleniu sporného územia na Tešínsku, kde Česi získali územie obývané poľskou menšinou, a na Orave a Spiši, kde zasa Poliaci získali územie obývané slovenskou väčšinou. Pokračovanie nastalo po Mnichove r. 1938, keď Beckova vláda siahala k ultimátu a vojenskému obsadeniu Českého Tešínska hned 1. 10. 1938 a potom nasledoval tlak na Bratislavu a pripojenie k Poľsku veľkej časti slovenských Vysokých Tatier a územia na Orave, Kysuciach, v Piešťanoch a na východnom Slovensku. Potom, po okupácii Poľska hitlerovským Nemeckom, Slovensko ako nemecký spojenec si obnovilo hranice spred r. 1918. Po januári 1945, to znamená po vyhnání Nemcov Sovietskou armádou a spoluobújuúcich čs. a poľských jednotiek, bolo sa treba vrátiť k medzinárodne platným hraniciam aj tu, na Orave, Spiši a na Tešínsku. Slovenské obyvateľstvo sa však začalo aktívne brániť zavedeniu poľskej správy. Podľa vzoru povstaleckého Slovenska si zriaďilo v obciach národné výbory a o poriadok sa starali občianske milicie. Slováci presvedčali sovietske vojenské orgány, že patria k ČSR a uskutočnili aj akési ľudové hlasovanie, ktorým dokazovali, že až 98% sa ich hlásia k slovenskej národnosti. Sovietske vojenské orgány sa správali zdržalivo a mali predovšetkým záujem o pokoj na danom území a o fungujúuce zásobovanie.

Poľské orgány mali záujem zaviesť svoju správu aj na týchto územiach. Dochádzalo k silovým stretom. Varšava poverila rektora Banícko-hutníckej akadémie v Krakove Walerioho Goetla, aby spracoval projekt južnej hranice Poľska. Goetel považoval za nevy-

hnutné obsadiť hranicu podľa stavu z 1. 9. 1939, to znamená aj s pomníchovskými záborami. Obsadenie sporného územia poľským vojskom žiadal aj známy kňaz Ferdynand Machay, ktorý napísal 15. apríla 1945 list B. Bierutovi a v ňom o.i. uviedol: - *V mene poľského obyvateľstva Spiša a Oravy, sužovaného hitlerovskými spojencami - zradnými gardistami, pokorne Ča prosím, Občan Prezident, aby si vydal rozkaz, aby podľa rozhodnutia v Jalte bolo z našej strany učinené zadost' a naše vojsko obsadilo tie odkrojky Spiša a Oravy, ktoré r. 1919 patrili Poľsku (Kwiek, c.d., str. 164-166).*

Vláda ČSR rozhodla na svojom zasadnutí v Košiciach 5. mája 1945 vrátiť Poľsku severný Spiš a horný Oravu podľa stavu hraníc spred Mnichova. Akt odovzdania týchto území vykonal podpredseda SNR Milan Polák dňa 20. mája 1945 v Trstenej. Ihneď po podpísaní protokolu čs. pohraničná stráž bola stiahnutá na hranice spred r. 1938. No poľská správa bola zavedená na Spiši a Orave až v júli 1945, pričom slovenské obyvateľstvo sa tomu ostro bránilo a došlo k bojom medzi miestnou slovenskou miliciou a poľskou miliciou, ktorá prišla z Nowého Targu. Jednotky poľského vojska vstúpili na územie Spiša 17. júla a na Oravu 14. augusta 1945.

Tu by som sa pristavil pri otázke, koľko Slovákov bývalo v tom čase v Poľsku. Treba totiž vedieť, že oficiálne poľské štatistiky neviedli tieto údaje a poľská strana kategoricky odmetala priznať slovenským goralom slovenskú národnosť v období od ich pripojenia k Poľsku r. 1920. O tom, že v „plebiscite“ v apríli 1945 pod sovietskou vojenskou správou sa za Slovákov prihlásilo až 98% občanov, som už spomína. Podľa súpisu, ktorý urobilo nowotarské starostvo na jar 1945, bývalo na Orave a Spiši 10 387 osôb slovenskej národnosti. Odhadovalo sa, že „národné čítanie je skôr slovenské, a to u rozhodujúcej väčšiny obyvateľov“. Miestne poľské orgány odhadovali, že podľa obcí sa za Poliakov považovalo od 2 do 20%. V lete 1945 okresný starosta Leon Leja informoval vojvodské orgány v Krakove, že percentuálny pomer slovenského obyvateľstva k poľskému „sa dá dnes ľahko odhadnúť - možno len smelo povedať, že na Spiši a Orave je viac Slovákov ako Poliakov“ (Kwiek, c.d. str. 169).

Spolu so zavedením poľskej správy prištúpili miestne orgány k tvrdým opatreniam. Novotarský starosta menoval namiesto slovenských richtárov osoby poľskej národnosti. Prikázať tiež vystáhovať za hranice slovenských učiteľov. To isté sa týkalo kňazov. Dochádzalo k činnostiam, namiereným proti občanom slovenskej národnosti. Napr. pri rozdeľovaní balíčkov UNRRA alebo pri poskytovaní finančnej výpomoci provokatívne uprednostňovali občanov poľskej národnosti. Dôležitým motívom takého postupu bola snaha pomstiť sa za obdobie slovenskej vlády na Spiši a Orave, čo však nevyhnutne malo za následok posilňovanie protipoľských nálad medzi slovenským obyvateľstvom.

**JUDr. MATEJ ANDRÁŠ**  
POKRAČOVANIE NASLEDUJE



*Na fašiangovej diskotéke sa jedni prizerali...*



*... a iní tancovali*

## ŽIACKA DISKOTÉKA

Fašiangy sú obdobím, keď sa v MS konajú viaceré krajanské podujatia, napr. oblátkové stretnutia a pod. Je to obdobie veselosti a tancovačiek tak pre starších, ako aj pre mladších. Ved' akýže by bol život človeka bez hudby a tanca? Samozrejme, každý má rád niečo iné. Kým uchu starších krajanov najlepšie ulahodia ľudové melódie, mladší sa „idú roztrhať“ za najnovším diskotékovými hitmi. Práve na tých mladších myslala Miestna skupina SSP v Krempachoch, ktorá v sobotu 27. februára usporiadala v kultúrnom dome žiacku fašiangovú diskotéku. Bolo to veľmi vydarené podujatie, ktorého sa zúčastnilo okolo sto detí, žiakov tamojšej základnej školy a gymnázia navštievujúcich hodiny slovenského jazyka. Večierka sa zúčastnili viacerí učitelia s riaditeľkou ZŠ Barbarou Paluchovou, členovia výboru MS, ako aj miestny farár Jacek Wieczorek.

Podobné večierky pre deti usporiadala krempašská MS už niekoľkokrát, preto nečudo, že si medzi školskou mládežou získali veľkú obľubu. Krempašania svojim žiakom pripravili aj občerstvenie - ob-

ložené chlebíčky, koláče, malinovky, ovocie a iné sladkosti. Večierok bol rozdený na dve časti. Najprv, od 15. do 18. hodiny patrila sála tým najmladším - žiakom nultého až tretieho ročníka ZŠ. Pre nich milé prekvapenie pripravili aj staršie žiačky, ktoré ich zabávali v šašovských úboroch. Od 18. hod. už sála patrila starším, a diskotéka sa rozprúdila na plné obrátky. Výborne sa zabávali nielen žiaci, ale aj ich učitelia a členovia výboru miestnej skupiny SSP, ktorým žiaci prišli na záver podakovať za krásne podujatie, na ktoré, - ako uistovali, - budú ešte dlho spomínať.

Ako teda vidíme, na prípravu vydaného fašiangového večierka stačí len dobrá vôľa a angažovanosť členov miestneho výboru. Krempašský aktív MS na čele s predsedom Jánom Petráškom nás už neraz presvedčil, že mu nechýbajú dobré nápady a chúf do práce, a že myslí tak na starších krajanov, ako aj na krajanskú mládež. Dnes mnohí nariekajú, že mladým sa nič nechce, že sa neangažujú a ľahko ich je zapojiť do činnosti miestnych skupín. Musíme sa však zamyslieť nad tým, čo miestne skupiny robia pre mladých, aby ich povzbudili. Kde sa niečo robí, tam medzi členmi MS nechýbajú mladí krajania. Najlepším príkladom toho sú Krempachy. Podobnej iniciatívy by sa mohli chopiti aj iné miestne skupiny na Spiši a Orave.

**Text a foto: JÁN BRYJA**

## KRÁTKO Z ORAVY

Vo februári sa 80 rokov dožil krajan Jozef Gafaš (24. 2.) z Jablonky a v marci 70 rokov oslavuje Ján Švientek (31. 3.) predsedu MS SSP v Pekelníku. Našim jubilantom srdečne blahoželáme.

\* \* \*

13. januára ukradol zlodej v Hornej Zubrici automobil Fiat 125 P, s ktorým neskôr havaroval a vozidlo opustil. Policajti ho zadržali v Jablonke a zistili, že jazdil s 1,5 promiliami alkoholu v krvi. V minulom roku zadržali colníci na hranici v Chyžnom 12 kamiónov, naložených odevmi s nášivkami známych svetových firiem, ako napr. Adidas, Nike, Reebok, Wrangler a Levis. Nepodarilo sa prepašovať ani zásielku vyše 140 tisíc tašiek obsahujúcich žuvačky, lízatká a žetóny s nálepkami Pokemonov, t.j. oblúbených zvieratiek detí na celom svete.

\* \* \*

Kedže väčšina detí na Orave trávila tohtočné zimné prázdniny v svojich obciach,

mnohé z nich, napr. v Dolnej Zubrici, využívali volné chvíle o.i. na veselú guľovačku.

\* \* \*

Všetky ženy, v tom aj na Orave, chcú byť, a to nielen v čase fašiangov, čo najkrajšie. V Malej Lipnici sa o ich účesy stará kadernička B. Słomczykowá (na snímke).

\* \* \*

V Jablonke-Matonogoch stojí drevená, šindľom krytá kaplnka Tretí úpadok Krista, patriaca k zaujímavým pamiatkam oravskej sakrálnej architektúry.

\* \* \*

Začiatkom marca t.r. začali svoju prácu vojenské odvodové komisie. Ručkou budú branci narodení v roku 1982, medzi nimi vyše 100 mladých mužov z jablonskej gminy, ktorí už onedlho posilnia rady poľskej armády. Odvody potrvajú takmer do polovice júna.

\* \* \*

Príchod jari si ani nevieme predstaviť bez návratu stáhovavých vtákov

teplých krajín. Ako sme sa dozvedeli, návrat bocianov spozorovali o.i. v Podviku, Malej Lipnici a ďalších obciach.

\* \* \*

Blíži sa jar a s ňou zmena času na letný. Nezabudnime na to 24. marca o 03.00 hod. v noci. Hodinové ručičky posúvame o jednu hodinu dopredu.

**Text a foto: PETER KOLLÁRIK**





*Konferenciérky M. Kovalčíková a A. Klukošovská*



*Súrodenci Gribáčovi z Podvlnka*



*Rodinná kapela Šturekovicov z Novej Belej*

## **FAŠIANGY - OSTATKY '2001**

Fašiangy sú obdobím, kedy sa koná hádam najviac rôznych zábavných spoločenských a kultúrnych podujatí. Aj nás Spolok organizuje v tomto období pekné folklórne podujatie Fašiangy - ostatky, ktoré sa už tradične uskutočňuje v Krempachoch.

Tohtočné podujatie sa konalo v dňoch 3.-4. februára. Počas týchto dvoch dní sa v krempaškom kultúrnom dome vystriedali desiatky účinkujúcich: ľudových rozprávačov, spevákov, koledníkov, hudobníkov a folklórnych súborov. Aj keď počasie bolo naozaj februárové - s mrazom a snežením, veľká sála kultúrneho domu bola zaplnená do posledného miestečka divákom nielen z Krempách, ale aj zo susedných dedín. Boli medzi nimi i viacerí hostia, o.i. druhý tajomník veľvyslanectva SR vo Varšave Milan Novotný, predseda SSP Jozef Čongva, predsedovia ÚV SSP Žofia Chalupková a Dominik Surma, tajomník ÚV SSP Ludomír Molitoris, čestný predseda SSP Ján Molitoris, šéfredaktor Života Ján Šternog, predseda OV SSP na Spiši František Mlynarčík, vojt gminy Nižné Lapše Antoni Kapolka, riaditeľka Gminného kultúrneho strediska v Lopusznej Józefa Kuchtová, mestny farár Jacek Wieczorek a ríchtár Jan Kalata, riaditeľka ZŠ Barbara Paluchová,

riaditeľ gymnázia Jan Szenderewicz a ďalší. Pözdravny list účastníkom a usporiadateľom podujatia poslal aj maršálek malopoľského vojvodstva Marek Nawara.

### **V sobotu**

sa krempaškému publiku predstavili predovšetkým sólisti - speváci, inštrumentalisti a ľudoví rozprávači, ktorých šikovne a vtipne uvádzali mladé konferenciérky Monika Kovalčíková a Agáta Klukošovská. Aby bolo podujatie pestrejšie a zaujímavejšie starší účinkujúci sa striedali na scéne s mladšími, speváci s rozprávačmi a hudobníkmi. Každý sa snažil ukázať z tej najlepšej stránky a zapôsobiť samozrejme aj na trojčlennú porotu v zložení: Vlasta Juchniewiczová, Ludmila Brzyzeková a Ján Šternog, ktorá pozorne sledovala a hodnotila vystúpenia účinkujúcich. Medzi rozprávačmi sa už tradične najväčšej obľube tešili témy zviazané so svadbou a cigánmi. Ako sa Vojtek žení nám vtipne porozprávala Margita Paluchová z Krempách, a o parobkovi, ktorý sa zasa nemohol oženiť sme sa dozvedeli z rozprávania Márie Majerčákové z Novej Belej. Ludmila Majerčáková nám vo svojom rozprávaní, spestrenom spevom, priblížila starodávnu beliansku

svadbu. Príbehom o gazdovi, ktorý chcel reforovať svoje hospodárstvo, všetkých pobavil Emil Brzyzek z Krempách.

Niektoří účinkujúci sa ukázali nielen ako dobrí rozprávači, ale aj skvelí speváci. Napr. Jozef Majerčák z Novej Belej nám porozprával o cigánskej šikovnosti a neskôr aj pekne zaspieval niekoľko ľudových pesničiek. O tom, že cigáni sa vedia vynájsť v každej situácii, nám porozprávala aj mladá Krempašanka Marta Bizubová. Je samozrejmé, že vo dvojici či trojici sa spieva a hrá oveľa lepšie ako samému. Presvedčili nás o tom mladé belianske krajanky Katarína a Mária Šoltýsová z Novej Belej či trojgeneračná rodinná kapela Šturekovicov. Vela smiechu a búrlivý potlesk si vyslúžili Mária Grigušová a Irena Kovalčíková z Krempách v zábavnej scénke o útrapách istej ženy s manželom - pjanom. Medzi inštrumentalistami príom viedli belianski husliaci František Šturek a František Kurnát, ktorých však pretromfol Jurgovčan Tomáš Vojtas. Dobre si počínaли aj mladší účinkujúci: Dominik Petrášek z Krempách, ktorý prihralval do spevu svojej sestre Izabele či iná Krempašanka Margita Paluchová. Aj tento rok sa výborne prezentovali najstarší a najmladší účastníci našho podujatia - krempašký spevák s hromovým hlasom, vyše osemdesaťročný Jozef Petrášek a veľmi talentovaný nedecký hudobník 7-ročný Mirko Kvasnovský.

*Súťažná porota pozorne sleduje vystúpenia*



*Súbor Goralik z Kežmarku vo fašiangovej scénke*





*Spieva K. Lopata z Nedece*



*I. Kovalčíková z Krempách*



*Sála plná divákov, spredú čestní hostia*

Pekným spestrením programu prvého dňa bolo vystúpenie žiakov 6. triedy ZŠ v Novej Belej pod vedením Dominika Surmu s dojímavou scénkou s jasličkami a prednes básne Milana Rúfusa Modlitba za Slovensko v podaní Barbary Grigušovej z Krempách. Záver večera patril našim slovenským hosfom: detskému folklórному súboru Goralik z Kežmarku, ktorý sa predstavil pásmom goralských spevov a tancov. Posledná časť ich programu bola zameraná práve na obdobie fašiangov. Krempašské publikum odmenilo ich vystúpenie mohutným potleskom.

### **V nedeľu**

boli na programe vystúpenia folklórnych súborov, aj keď sa medzi nimi ukázali ešte niektorí sólisti, hlavne z Oravy, ktorí nemohli prísť do Krempách v sobotu. Podujatie otvoril krásnym pásmom slovenských a oravských piesní a tancov súbor Rombař z Chyžného. Aj ďalšia časť programu patrila Oravcom - Viktória Smrečáková a Angele Vontorčíkovej z Malej Lipnice - ktoré nám prišli zaspievať a zavinovať do Nového roku. Ani v nedeľu nechýbali koledníci. Najprv sa nám v peknej scénke s jasličkami predstavila školská mládež z Nedece pod vedením učiteľky Žofie Bočaříkovej, neskôr prišli zakoledovať členovia divadielka Ondrejko z Podvľaka. Už tradične

účastníkmi Fašiangov sú krajanské folklórne súbory z Novej Belej a Krempách, ktoré domáce publikum vždy vítajú búrlivým potleskom. Tentokrát sa nám mladšia časť Zeleného javora pod vedením Márie Wněkovej predstavila zaujímavým pásmom detských hier, spevov a tancov pod názvom „Tancuj, tančuj...“. Potom sa beliansky súbor Spiš, ktorý viedie Jozef Majerčák, prezentoval dobre navičenými spišskými a slovenskými piesňami a tancami z okolia Gemera, Horehronia a sámozrejme zo Spiša.

Ako sme už spomenuli, aj v nedeľu vystúpili viaceri sólisti. Veľký potlesk si vyslúžili mladí speváci Krištof Lopata z Nedece a Tadeáš Gribáč z Podvľaka, ktorý si neskôr zaspieval aj v sprievode svojich súrodencov, brata Arka a sestry Anny. Rezké spišské a slovenské nôty výčaril na svojich husliach Tomáš Vojtas z Jurčova, ktorý si zahral aj v sprievode ďalších jurgovských muzikantov a „novopečenej“ krempašskej cimbalistky Márie Wněkovej. O tom, že hudobné nadanie sa dedí z deda na vnuka nás presvedčila rodinná kapela Františka Harkabuza z Harkabuza, ktorá zahrála niekoľko známych oravských a slovenských pesničiek. Posledným, už mimosútažným bodom nedelňajšieho programu bolo vystúpenie krempašskej skupiny moderného tanca, ktoré pripravila Mária Wněková.

Po vystúpeniach už hlavné slovo patrilo súťažnej porote, ktorá mala neľahkú úlohu objektívne zhodnotiť a odmeniť všetkých účinkujúcich. V hodnotení členovia poroty brali do úvahy najmä správny prednes a interpretáciu prezentovaných skladieb, používanie nárečových prvkov, vhodný výber textov a piesní, primerané oblečenie a pod. Kým porota pracovala, účinkujúci sa mohli občerstviť a diváci aj zatancovať do rytmov huslí jurgovskej kapely a cimbalu Márie Wněkovej. Konečne porota po dlhej porade súťaž vyhodnotila a oznámila výsledky, prijaté vrelým potleskom, po čom nasledovalo odovzdanie diplomov a peňažných odmen. Odovzdávali ich a gratulovali odmeneným D. Surma, L. Molitoris a J. Špernoga. Zároveň V. Juchniewiczová predstavila niekoľko pripomienok poroty, ktoré by mali účastníkom pomôcť na budúcom podujatí. Na záver tajomník ÚV podakoval všetkým účinkujúcim, ako aj krempašským krajanom, najmä výboru MS, za prípravu podujatia a pozval všetkých na budúce fašiangy v tejto obci. Veľké súťažné uznania si zaslúžili najmä miestne kuchárky, na čele so šéfkuchárom Marekom Brijom, ktoré mali počas týchto dní najviac práce.

**Text a foto: JÁN BRYJA**

**POKRAČOVANIE NA STR. 23**

**FOTOREPORTÁŽ NA 3. STR. OBÁLKY**

*Mladí koledníci z Novej Belej*



*M. Wněková z Krempách preberá diplom*



J onas, máte právo na posledné želanie, - povedal riaditeľ.

Odsúdený na smrť uprel naňho svoje hlboko vpadnuté oči a hlasno povedal:

- Čhceš napísť list!

- Čo? List?! Takmer dva roky ste nenapísali ani slovo. Dokonca ani svojmu advokátovi.

Jonas prikývol:

- Presne tak! No to preto, lebo som nechcel, aby niekto v uniforme strkal nos do mojich súkromných záležitostí. Od zajtra mi je jedno, budem mŕtvy. Dostanem teda papier a písací stroj?

Riaditeľ súhlásil a náhľivo opustil oddelenie kandidátov smrti. Bol v ňom len Jonas, ktorého zajtra treba popraviť, jedenásť mesiacov po vynesení rozsudku. Všetky jeho žiadosti o milosť zamietli.

Kandidát smrti najskôr naklepal na obálku odporné meno: Inšpektor Den Denver. Jonas ho nenávidel ešte odvtedy, čo sa spolu hrávali na schovávačku; od detstva stráveného v tej istej ulici. Nenávist pribúdaním rokov len rásťala.

- Je odporné zatknúť kamaráta kvôli vražde, - povedal šéf polície svojmu najlepšiemu pracovníkovi. No ten namiesto:

- Kamarátstvo sa skončilo vlámaním sa k starej panej. Vtedy sme mali pätnásť rokov.

- To je pochopiteľné. Odvtedy však po dvojnásobnú vraždu prešlo veľa času. A ... okrem toho Jonas tišicrát odprisahal, že je nevinny.

Den Denver pokrčil plecom. Všetci obžalovaní boli vždy čistí ako baránok.

„Som nevinný,“ písal medzitým Jonas. „Plavovláška moje alibi nepotvrdí, radšej ma ponechá smrť, než by sa pred manželom priznala, že v čase zločinu bola so mnou. Som človek, ktorý sa pozerá smrť do tváre, a taký neklame. Den Denver, pretože si mi to dokázal ty, si vinný za moju smrť, veď aj to je určitý druh vraždy, či nie? Nie je to tvoj prvý prípad, starý kamarát!

Prečo? Pretože ja som ten, čo pred piatimi rokmi zabil Lindu a jej otca. Pamäťaš sa na ten prípad? Nie? Nebol to sluha Larry Thomas, ktorému si dokázal vinu a ktorého ste popravili. Ako ti to šmakuje, ty Sherlock Holmes?

Tu je dôkaz: Linda bola ozajstne neviniatko (zázrak, že čosi také dnes ešte jestvuje), a ja som bol do nej zbláznený. Často sme sa stretávali po noci za benzínovým čerpadlom pri cintoríne, kde neskôr zavrázdili čerpadlára. Nikdy nás nikto spolu nevidel, pretože Linda umieraťa od strachu pred otcom, ktorý vždy mával bibliou.

Ten by ju bol zabil!

Trochu sme sa vozili autom sem a tam, kým starý neodišiel. Linda bola sama, sluha spal pri stajni. Šiel som obchádzkou, auto som skryl v lese, a po špičkách k Linde. Sotva som z nej zhodil handričky, otvorili sa dvere: starý!

Vrhol sa na mňa ako rozzúrený býk a mne neostalo iné, ako ho zastrelit. Čo mi prišlo na um to som urobil. Linda vykríkla: Vrah! Polícia! Neprichádzalo do úvahy, že ma neprezradí, lebo smrť starého bola pre ňu príliš veľká strata. Mohol som teda nechať očitého svedka živého?

Dokonca aj ty, milý Don, musíš pochopiť, že sa to nedalo hodit' na samovraždu. Zosypala sa mŕtva vedľa otca. A pretože sluha zdvíhol smrtonosnú zbraň, znamenalo to pre mňa šťastie, ako aj tvoje geniálne závery:

vedný za moju zajtrajšiu popravu a ja ťa preklínam! Nech ťa čert vezme do pekla. Budem ťa netrpezlivu čakať, bud' si istý! Jonas.“

Bolo už neskoro. Jonas naširoko zívol. Strčil list do obálky, zlepil ju a cez mrežu podal jednému z dvoch dozorcov, ktorí slúžili v „bloku mŕtvych“ deň i noc.

- Teraz si chcem oddýchnúť, som naozaj unavený, odspäť svoj posledný sen. Alebo presnejšie, predposledný, hahaha.

Smiech kandidáta na smrť sa hrôzostrašne rozliehal po prázdnom trakte. Jonas, šklebiac sa, si pretiahol prikrívku cez hlavu a dozorcovia si vymenili chápavé pohľady.

- Ty?! - žasol odsúdený. - Dočerta, čo tu hľadáš?

- Niečo ti nesiem, dobrú správu, - odpovedal inšpektor Denver.

- Zajtra ráno nezomrieš, ale ideš domov. Tvoja blondínka stiahla falošnú výpoved' a potvrdila tvoje alibi. Skutočne si odsúdený nevinne. Bude sice ešte jedno pojednávanie, ale to je číra formalita.

Jonas klesol na drevené lôžko, preglgal sliny, oči plné sľz.

- Slobodný, - mrmal, - nemusím zomrieť, toto nie je moja posledná noc!

Rukami si zakryl tvár, nastalo ticho. Napokon spustil ruky a pozrel na Denvera:

- Ty si ma sem vohnal a chceš ma vytiahnuť? No nemôžeš ma vystať. Den, že nie?

Denver prikývol:

- Presne tak, od tej príhody so starou paňou. Ale čo je pravda, to je pravda. Ja slúžim zákonom, a nie svojím osobným pocitom.

Den Denver sa zajakal. Ako rád by toho prekliateho Jonasa videl mŕtveho, raz navždy. Odkedy ho Jonas ako nerozumného chlapca nahovoril na vlámanie do domu starej panej, ktorá takmer prišla o život, sprotiňovala mu ten naničodník. Konečne sa mu ho po desiatke rokov podarilo chytiť, avšak teraz...

Den nasledoval riaditeľa, ktorý už stál za bezpečnostnými dverami, keď naňho jeden z dozorcov zavolał:

- Ked' ste už tu, inšpektor, Jonas vám napísal list. Vezmite si ho so sebou.

Takmer zvieraci rev spôsobil, že sa všetci strhli. To vykrikol Jonas. Visel na mrežiach a stonal:

- List bol len pre prípad mojej smrти. Den, už nie je aktuálny. Sem s listom, vráťte mi ho!

Muž zákona si vymenili pohľady a potom riaditeľ povedal:

- To nie je možné, Jonas. Bolo by to proti predpisom. List má svoj po-

MARIAN WORTH

## ČIERNE NA BIELOM

FRED TOBY

# VYĽAKANÝ DOKTOR

Lietadlo na linke Los Angeles-Boston odštartovalo.

Niekto cestujúci čakali na sľúbený film, iní sa pohrúžili do čítania kníh, alebo časopisov a novín. Známa hollywoodska hviezda vybraťa z príručnej tašky scénar nového filmu a začala ho čítať. Dvaja starší muži hrali v kocky.

Doktor filozofie Gordon Prince počkal, kým lietadlo vyletí nad mračná, potom vytiahol z aktovky objemný rukopis svojej novej práce z historie stredoveku a položil si ho na malú predložku, ktorú odklopil z operadla pred sebou. Obšírna monografia, na ktorej pracoval niekoľko mesiacov, mala byť publikovaná v istom bostonskom odbornom časopise.

Obe miesta vedľa doktora boli našťastie neobsadené a on bol rád, že si počas niekoľkých hodín letu bude môcť ešte raz pokojne zbežne prejsť celý rukopis a urobiť posledné menšie úpravy.

Ked' obrátil druhú stranu, zbadal na chodbičke pekné, asi osemročné dievčatko, ktoré si ho pozorne obzeralo veľkými modrými očami.

- Dobrý deň, - povedala. - Volám sa Susie... Čo čítas?

Doktor Prince, verný svojim pedagogickým zásadám, sa zhováral s detmi vždy väzne a hovoril im pravdu.

- Nečítam, písem.

- Ked' budem veľká, aj ja budem písat... A čo píšeš? Rozprávky?

- Nie, - odvetil doktor. - Čosi úplne iné. Volá sa to dejiny; je to o dôležitých udalostiach, ktoré sa stali naozaj.

Susie si sadla na vedľajšie sedadlo.

- Môžem tu chvíľku sedieť?

- Áno, - súhlasil doktor, hoci z toho nemal veľkú radosť. - Vie tvoja mamička, že si tu?

- Mamička? - Susie sa zamyslela a pozrela na doktora, akoby sa rozhodovala, či sa mu môže zdôveriť. Sklonila hlavu a smutne povedal: - Nemám už mamičku. Zomrela aj s oteckom v

stup: najskôr ide do mojej kancelárie, potom do sudcovských rúk a napokon inšpektorovi Denverovi. Ja som len úradník a nesmiem vynášať žiadne rozhodnutia mimo zákona. Tak už konečne, Denver!

Jonas kričal za odchádzajúcimi, zúril a skučal v pasci, zatiaľ čo v riadiťovej kancelárii otvorili a čitali vravov posledný list...

(Expres č. 18/1989)

jednom lietadle, ktoré spadlo. Teraz mám nevlastného otecka - strýka...

Doktor Prince súcitne pozrel na dievčatko...

- Mala som ešte staršieho brata, aj on umrel. Pohádal sa s oteckom pre peniaze a potom išiel veľmi rýchlo autom a narazil do stromu. Sedela som vzadu a taká som bola dotlčená, že ma museli dať do nemocnice. No už som zdrává.

Ubôhē diet'a, vzdychol si pre seba doktor Prince a nahlas povedal: - A kde sedí tvor strýko?

- Strýko tu nie je. Vravel, že aj bez mňa má starostí vyše hlavy.

- Hám si tu úplne sama?

Susie prikývala.

- Strýko ma zaviezol autom na letisko a hned odišiel domov. Asi zasa pije. Najradšej má whisky...

Doktor nedôverčivo pozrel na Susie, ale kym mohol niečo povedať, zjavila sa letuška.

- Dúfam, pane, že vám dievčatko nie je na t'archu. Slúbila som, že sa o ňu postarám, ale mám toľko práce...

- Nie, neruší ma, - uistil ju doktor.

Letuška pohladkala dievčatko po hlávke a odišla.

- Počuj, Susie, a kto ťa bude čakať v Boston? - spýtal sa doktor.

- Strýko povedal, že si po mňa príde jeho brat a že ma odvezie autom do svojej vily. Budem tam mať krásnu ibičku. A ak budem chcieť, budem sa vozíť na jachte... Ale ja mu neverím. Nikto ma tam nebude čakať...

- Prečo si to myslíš? Iste ti niekto príde naproti. Strýko by ti to predsa nehovoril, keby to nebola pravda.

- On klame... Strýko sa ma chce zbaňiť. Teší sa, že dostane moje peniaze... Môj strýko sa volá Lucifer. V našej rodine sa vždy niekto volá Lucifer. Strýko povedal, že je to tradícia... Po oteckovi zostalo mnoho peňazí, no môžem ich dostať, až ked' budem mať osemnásť rokov. Strýko ich teraz nemôže minúť. Len trochu - koľko potrebuje na moju výchovu.

Doktor Prince sa uprene zahľadel na dievčatko. Nevymýšla si? Deti mávajú veľkú fantáziu. Na druhej strane sú však v jej rozprávaní isté fakty, ktoré by si ani bujná detská fantázia nevymyslela. Takých ľudí, ako je jej podarený strýko, by sa tiež našlo dosť...

Prince sa rozhodol, že po pristátí v Bostone sa presvedčí, či niekto príde dievčatku oproti. Opäť vzal do ruky rukopis v nádeji, že Susie pochopí situáciu a nebude ho už rušiť.

- Škoda, že tu nemám svojho medvedíka, - vzdychla si Susie.

- Tak si prines toho tvojho Teddya a môžeš sa s ním hráť.

- Po prvej sa nevolá Teddy, ale Smoky. A po druhé: zostal doma. Mala som

ho v kufríku, strýko však povedal, že mi tam dá namiesto neho radšej veľkú čokoládu, keď ju mám tak rada.

- V Bostone je ešte lepšia čokoláda ako u nás.

Susie pokývala hlavou.

- Ved on mi tam ani nijakú čokoládu nedal. Zasa klama. Sú tam akési hodiny...

- Hodiny?

- Áno. Počula som, ako tikajú... Keď som o tom začala hovoriť pred strýkom, povedal, že som hus a aby som radšej držala zobák. Potom zamkol kufrík...

Doktora zmrazilo, na čelo mu vyrázil studený pot. Vytiabol vreckovku, utrel si tvár a čo najpokojnejšie sa spýtal dievčatka:

- Dobre ma počúvaj, Susie. Kde je tvor kufrík? Pod sedadlom, alebo v sietke nad ním?

- Nemám ho tu. Strýko ho dal na letisku tomu pánovi, čo berie batožinu, a on mi za to pripichol na letenku malý lístok. Povedal, že sa s ním mám prihlásiť, keď priletíme do Bostonu, a dostenam kufrík.

- Dámy a páni, - ozval sa z reproduktora kapitánov hlas, letíme vo výške 10000 metrov. Priemerná rýchlosť lieatadla je šesťsto kilometrov za hodinu...

Gordon Prince sa nervózne rozhliadol vôkol seba. Úplne nevinní ľudia, pomyslel si. A všetci zahynú pre takého darebáka. Kdesi medzi batožinou leží časovaná bomba...

Usiloval sa prekonáť paniku, ktorá sa ho zrazu zmocnila

Ovládaj sa, prikazoval si. Šťastnou náhodou si sa dozvedel, čo ten darebák pripravil. Možno je ešte čas odvrátiť katastrofu...

Môžeme pristáť na nejakom mali letisku, cestujúci rýchlo vystúpia...

A až potom to vybuchne...

Vpredu, asi desať sedadiel pred sebou zbadal letušku, idúcu k bufetu. Rýchlo vstal, vzal dievčatko za ruku a táhal ho za sebou. Najlepšie bude, ak to povie niekomu z posádky sama.

Ale ešte skôr ako prišli k bufetu, sa mu Susie zrazu vytrhla, sadla si na jedno voľné miesto a vyhlásila:

- Chcem byť tu!

Doktor, chvejúci sa strachom, ju opäť vzal za ruku, ale dievčatko sa chytilo operadla sedadla a nechcelo sa pohnúť.

Herečka, ktorá sedela vedľa, odložila s nervóznym pohybom scenár a zlostne povedala:

- Susie, čo si zasa vyviedla? A kde je letuška? Slúbila, že dá na teba pozor, aby som mohla pokojne čítať. A ty si slúbila, že budeš dobrá, ak ti povie celý obsah filmu Strýko Lucifer... Nemôžeš nechať mamičku ani chvíľu na pokoji?

(Expres č. 1/1991)



**Velvyslankyňa SR M. Vášáryová s oravskými krajanmi**

### STRETNUTIE VEL'VYSLANKYNE SR S KRAJANMI

Velvyslankyňa Slovenskej republiky v Poľsku Magda Vášáryová, ktorá sa 15. januára t.r. zúčastnila na slávnostnom otvorení poľsko-slovenského hraničného priečodu Novoť-Ujsóly, sa počas spatočnej cesty do Varšavy nakrátko zastavila v Jablonke, kde sa stretla s členmi miestnej skupiny SSP.

Stretnutie sa konalo v slávnostne ozdobenej krajanskej klubovni, kde vzácnego hosta v mene všetkých oravských krajanov srdečne privítala predsedníčka OV SSP na Orave Genovéva Prilinská a podpredseda ÚV a OV SSP na Orave Róbert Kulaviak. Počas rozhovoru s krajanmi sa paní velvyslankyňa o.i. zaujímala o problémy súvisiace s vyučovaním slovenského jazyka na Orave a plánovanou výstavbou Domu slovenskej kultúry v Jablonke. V súvislosti s tým vyzvala krajanov, aby aj sami hľadali vhodný pozemok, resp. priestory na jeho výstavbu. Zároveň im ponúkla pomoc pri vypracovaní stavebného projektu, ktorý by finančne zabezpečila slovenská strana. Prisľúbila tiež zabezpečiť lektorov zo Slovenska, ktorí by krajanom pomohli v zaktívnení kultúrno-spoločenskej činnosti na Orave i v nácvikoch divadelných hier. Zmienila sa aj o

pripravovanom otvorení generálneho konzulátu SR v Krakove, o nedávnom poskytnutí finančnej pomoci na dokončenie výstavby Domu slovenskej kultúry v Kacvíne, ako aj o vybavení 10 štipendií krajanským študentom študujúcim na Slovensku, pričom 5 štipendií je na stredné a 5 štipendií na vysoké školy. Dodala však, že zatial o krajanské štipendiá požiadali len traja študenti. P. velvyslankyňa na záver krajanov vyzvala, aby o svojich problémoch a ťažkostach informovali rovnako vedenie ÚV SSP v Krakove, ako aj velvyslanectvo SR vo Varšave.

Počas besedy mnohí krajania o.i. hovorili o svojich obavách spojených s plánovaným preložením hodiny odbavovania slovenskej sv. omše v jablonskom kostole a požiadali o pomoc v zabezpečení dodávok slovenských kníh a časopisov. Krajan Štefan Karlák z Jablonky poukázal na problémy, ktoré má na hraničnom priečode v Chyžnom s prepravou kníh a kalendárov Spolku sv. Vojtecha. Poznamenal, že oravským krajanom ich posiela SSV v Trnave a on ich do Jablonky dováža z Trstenej. P. velvyslankyňa prisľúbila vyriešiť tento problém prostredníctvom diplomatickej pošty.

Po stretnutí s jablonskými krajanmi sa paní velvyslankyňa zúčastnila na slávnostnom obede v reštaurácii Pod Grapou v Oravke, kde ju sprevádzali manželia G. a E. Prilinskovi, R. Kulaviak a redaktor Života.

**Text a foto: PETER KOLLÁRIK**

### GORALIK VO VYŠNÝCH LAPŠOCH

Prednedávnom sme písali o rozsiahlych opravách vyšnolapšanskej

klubovne, ktorá veľmi potešila miestnych krajanov. Teraz je základnou vecou aby tento kultúrny stánok v strede dediny bol náležite využívaný. Myslí na to aj vedenie nášho Spolku, ktoré chce MS pomôcť rozhýbať kultúrnu činnosť v obci. V lete minulého roka sa v rámci Dňa slovenskej kultúry konali v Lapšoch vystúpenia krajanských folklórnych súborov. V tomto roku sa lapšanskému publiku predstavil detský folklórny súbor Goralik z Kežmarku.

Vystúpenie sa konalo v piatok 2. februára vo večerných hodinách. Aj keď to bol mrazivý večer, vyšnolapšanská klubovňa sa čoskoro zaplnila krajanmi. Najviac bolo samozrejme deti, ktoré netreplivo čakali na vystúpenie svojich kežmarských vrstvovníkov.

Súbor Goralik pôsobí už 10 rokov pri Základnej škole Hradné námestie a pri Mestskom kultúrnom stredisku v Kežmarku. Založila ho a dodnes aj viedie učiteľka Terézia Klempárová. Činnosť súboru je zameraná na scénické spracovanie podtatranského folklóru. Jeho hlavným cieľom je zbierať, uchovávať a interpretovať tento nazbieraný materiál. Goralik sa skladá z tanecnej, speváckej a hudobnej zložky a združuje deti od 6 do 15 rokov. Za sebou má už nejeden úspech – na Slovensku aj v zahraničí. Je pravidelným účastníkom okresných aj krajských súťaží, napr. v roku 1997 sa zúčastnil celoslovenského folklórneho festivalu a nechýbajú ani na folklórnych festivaloch vo Východnej.

V Poľsku Goralik vystupoval už niekoľkokrát, medzi iným na prehliadke krajanských dychoviek v Krempachoch v lete minulého roku. Vo Vyšných Lapšoch sa Kežmarčania predstavili pásmom goralískych spevov a tancov. Posledné pásmo vyšného hodinového programu bolo zamerané na obdobie fašiangov. Lapšanskému publiku sa vystúpenie Goralika páčilo a odmenili ho mohutným potleskom. Dúfajme, že onedlho budú môcť v lapšanskej klubovni vystúpiť ďalšie slovenské súbory a kapely.

**Text a foto: JÁN BRYJA**

**V. Juchniewiczová  
a L. Molitoris**

**Vystúpenie kežmarského súboru...**



**... sledovalo množstvo divákov, najmä detí**



**FAŠIANGY - OSTATKY '2001**

DOKONČENIE ZO STR. 18-19

**VÝSLEDKY****Kategória spevákov****Deti a mládež**

1. Arkadiusz Gribáč (Podvlk)
2. Katarína a Mária Šoltýsové (Nová Belá)
3. Kristoš Lopata (Nedeca)  
Tadeáš Gribáč (Podvlk)
4. Izabela Dluhá (Krempachy)

**Dospelí**

1. Jozef Majerčák (Nová Belá)  
Mária Majerčáková (Nová Belá)
2. Jozef Petrášek (Krempachy)  
Viktória Smrečáková (Malá Lipnica)
3. Angela Vontorčíková (Malá Lipnica)

**Kategória inštrumentalistov****Deti a mládež**

1. Miroslav Kvasnovský (Nedeca)

2. Dominik Petrášek (Krempachy)
3. Margita Paluchová (Krempachy)

**Dospelí**

1. Tomáš Vojtas (Jurgov)
2. František Šturek (Nová Belá)
3. Severín Kurnát (Nová Belá)

**Kategória ľudových kapiel**

1. Kapela z Jurgova
2. Kapela z Novej Belej
3. Rodinná kapela Harkabuzovcov z Harkabuza  
Rodinná kapela Šturekovicov z Novej Belej

**Kategória rozprávačov****Deti a mládež**

1. Margita Paluchová (Krempachy)
2. Marta Bizubová (Krempachy)
3. Peter Gajevský (Podvlk)

**Dospelí**

1. Jozef Majerčák (Nová Belá)  
Emil Brzyzek (Krempachy)
2. Mária Majerčáková (Nová Belá)  
Ludmila Majerčáková (Nová Belá)
3. Eduard Prilinský (Podvlk)  
Mária Grigušová a Irena Kovalčíková (Krempachy)

**Kategória koledníkov**

1. Detská kolednícka skupina z Nedece
2. Detská kolednícka skupina z Novej Belej
2. Koledníci z Podvlnky - súbor Ondrejko

**Folklórne súbory**

1. Súbor Zelený javor (Krempachy)
2. Súbor Spiš (Nová Belá)
3. Súbor Rombaň (Chyžné)

**Čestné uznania**

Spevácka skupina z Podvlnky  
Barbara Grigušová z Krempachov za báseň  
Modlitba za Slovensko.

**DO POZORNOSTI  
ŠTUDENTOV**

Blíži sa obdobie, keď je potrebné kompletovať a zasielať prihlášky na vysoké školy a žiadosti o udelenie štipendia. Vzhľadom na to, že sme ešte neobdržali smernice poskytovania vládneho štipendia v školskom roku 2001/2002 uverejňujeme tie, ktoré platia v súčasnosti. Predpokladáme, že nedôjde k žiadnym závažným zmenám a prosíme, aby uchádzači o štipendium vlády SR z radosť našich krajanov postupovali podľa nich.

O štipendiá vlády SR sa môžu uchádzať kandidáti od 18 do 26 rokov na bakalárské, magisterské, inžinierske a doktorské štúdium. Na doktorantské štúdium vo veku od 23 do 35 rokov.

K žiadosti o poskytnutie štipendia vlády Slovenskej republiky je potrebné doložiť:

- čestné prehlásenie, že uchádzač nemá štátne občianstvo Slovenskej republiky, že nikto z jeho súrodencov nepoberá štipendium vlády SR a že v prípade priznania vládneho štipendia, nebude zároveň poberať štipendium od inej inštitúcie, či už z krajiny trvalého pobytu alebo na Slovensku,

- životopis,

- overenú kópiu maturitného vysvedčenia s prekladom a kópie všetkých záverečných vysvedčení zo strednej školy (bez overenia a prekladu)

- odporúčanie (originál a preklad) riadiťstva absolvovanej strednej školy na štúdium zvoleného studijného odboru,

- odporúčanie krajanskej organizácie,

- diplom o absolvovaní magisterského štúdia na zahraničnej vysokej škole s potvrdením superlegalizácie v prípade uchádzača o doktorantské štúdium v SR.

V prípade, že žiadateľ už študuje na Slovensku, priložiť:

- overenú kópiu dekrétu o prijatí na vysokú školu a studijné výsledky za všetky absolvované semestre a ročníky.

Kedže nepoznáme ešte termíny zasielania žiadostí, prosíme všetkých záujemcov, aby si čím skôr skompletizovali potrebné doklady a mali ich pripravené. Bližšie informácie vám poskytne ÚV SSP. (jb)

**KDE SA PODELA  
ĽUDSKÁ ŽIČLIVOSŤ?**

Už vyše desať rokov žijeme v nových, lepších podmienkach, v podmienkach slobody a demokracie, ktoré sa vzťahujú aj na nás, Slovákov na Orave a Spiši. Za to sa modlím a ďakujem Sedembolestnej Panne Márii, patrónke Slovenska, že sme pretrvali a vkočili do nového tisícročia. Uvedomujem si však, že nie všetkým sa to páčí, že nadalej máme neprajníkov a ešte stále medzi ľudmi chýba žičlivosť a tolerancia voči národnostným menšinám.

Iste aj vďaka demokracii máme u nás v Jablonke každú nedeľu slovenskú sv. omšu, o ktorú je zakaždým veľký záujem. Je svedectvom našej existencie a povzbudzuje naše národné povedomie. Je tu len jeden problém, že na slovenských omšiach máme nadalej polšké kázne. Nás pán kaplán P. Kubani by sice spolu so sv. omšou mohol po slovensky aj kázať, ale - ako sa zdá - nesmie. Chýba tu, ako predpokladám, žičlivosť Metropolitnej kúrie v Krakove voči nám. Asi preto sa ani Podvlnčania dodnes nemôžu dočkať slovenských bohoslužieb, aj keď si ich písomne žiadali už pred niekolkými rokmi. Kaplán P. Kubani je vynikajúci kňaz, voči nám veľmi žičlivý. Zabostaral nám aj diapozitívy s textami slovenských cirkevných piesní, ktoré sú nám počas sv. omší veľmi nápadomocné.

Podľa mňa výsledkom nežičlivosti je aj miznúca výučba slovenčiny v školách. Keď sa však na školách nevyučuje história Slovenska a pravdivé dejiny Oravy a Spiša, keď sa žiaci znechucuje falošnými správami, že slovenčina sa im v budúcnosti k ničomu nezíde,

výsledok môže byť iba jeden - strata záujmu o materinský jazyk a oslabovanie národného povodoma školskej mládeže.

Niekto naši neprajníci sa dokonca pokúšajú tvrdiť, že Slovákov na Orave a Spiši nikdy nebolo a ani nie sú, že my sme vlastne Poliaci, len si to nechceme uvedomiť. Odkaľ sa teda vzali slovenské nápisu v starých kaplnkách a na iných cirkevných objektoch či slovenské piesne spievane na svadbách, krstinách a pri iných príležitostach? Stačí sa prejsť po cintorínoch, kde nájdeme staré, nezriedka vyše storočné pamätky so slovenskými nápismi, ktoré sú tiež svedectvom našej histórie na tomto území.

Každý rok chodíme na oravskú kalváriu v Podvlnke na Danielkach, kde je najstaršia kamenná socha Sedembolestnej Panne Márie. Postavili tam už malý kostolík a každý rok je tam odpust. Ani by som o tom neopísal, keby nie snahy niektorých neprajníkov, ktorí sa usilujú do cirkevných záležitostí zapiesť svoje politické ciele. Tak napr. pred dvomi rokmi, keď chyžiansky farár doslúžil na Danielkach sv. omšu, podišiel k mikrofónu duchovný otec Spolku priateľov Oravy a požiadal prítomných, aby sa pomodlili za tých, vďaka ktorým bola Orava pripojená k Poľsku. Vlani tento kapelan celebroval na Danielkach sv. omšu, po ktorej začal opäť vysvetlovať prítomným, že vraj niektorí magistri a doktori, ktorí vysli z tohto kraja, teraz píšu články, že na Orave žijú Slováci a Orava vraj patrí k Slovensku, čo je veľkým nedorozumením. Až sa nechce vereť, že kňaz, ktorý má hlásaf Božie slovo, využíva odpust na ohlupovanie ľudí a táraniny s politickým podtextom.

Na záver chcem v mene MS v Jablonke vyjadriť vďak nášmu Ústrednému výboru Spolku s tajomníkom ÚV L. Molitorisom za finančnú pomoc v riešení našich problémov s rektorm. Dúfam, že tak bude aj v budúcnosti.

**ALOJZ BUGAJSKÝ**



## ORCHESTER PO DEVIATYKRÁT

Ako mnohí iste vedia, Jurek Owsiaik a jeho nadácia zorganizovali v nedele 7. januára t.r. už po 9. raz najväčšiu dobročinnú akciu v Poľsku pod názvom Veľký orchester sviatočnej pomoci, ktorá bola tentoraz zameraná na zbierané peňaží na diagnostické prístroje umožňujúce liečenie chorôb zraku a slchu novorodencov a dojčiat.

Pripomeňme, že orchester „zahrál“ po prvýkrát 3. januára 1993, kedy dobrovoľníci zozbierali 3 milióny 192 tisíc zlôtých (na prístroje pre deti trpiace na choroby srdca), v roku 1994: 5 mil. 709 tisíc zlôtých (pre pôrodnice), v roku 1995: 8 mil 208 tisíc zl. (na prístroje pre onkologické kliniky), v roku 1996: 6 mil. 289 tisíc zl. (na pomoc pre deti, obeť nehôd), v roku 1997: 8 mil. 912 tisíc zl., plus 140 tisíc dolárov a vyše 3 tis. mariek (pre deti choré na srdce), v roku 1998: 10 mil. 534 tisíc zl., plus 1,6 tisíc dolárov a 4 tis. mariek (pre deti postihnuté v nehodách), v roku 1999: vyše 17 mil. zlôtých (pre novorodencov), v roku 2000: vyše 25 mil. zlôtých (na záchrannu detí s chorobami obličiek) a tentoraz zozbierali 21 mil. 188 tisíc zlôtých, hoci organizátori pripúšťajú, že celkovo je to až okolo 40 mil. zlôtých! Rekordná bola tiež suma, ktorú sa podarilo vylicítovať za prvé zlaté srdiečko (s 3 gramami zlata) - 330 tisíc zlôtých. (pk)



Odmenení členovia lapšanskej dychovky

## POL STOROČIA V DYCHOVKE

Vyšnolapšanská dychovka patrí medzi najstaršie na Spiši. Účinkuje už vyše 120 rokov a tvorí neodlúčiteľnú súčasť lapšanského kultúrneho života. Každý rok sa zúčastňuje všetkých slávností v obci a viacerých krajanských podujatí. Od čias zakladateľa dychovky, spišského dekanu a vyšnolapšanského farára Jána Palenčára dodnes sa v jej radoch vystriedalo niekoľko generácií Lapšanov.

V súčasnosti má tento orchester 27 členov a vedú ho Mieczysław Šoltýs a Milan Griglák. Po pri starších v dychovke pôsobia aj 9 žiaci gymnázia.

1. januára 2001 sa v sále nad miestnym obchodom gminného družstva, kde dychovka načíva, konala milá slávnosť. Vedúci dychovky udelili piatim členom vyznamenania za päťdesaťročné účinkovanie

v orchestri. Vyznamenanými boli: Izidor Šoltýs, Eduard Ščechovič, Dominik Chovanec, Jozef Kuruc a Pavol Krišák. Blahoželáme vyznamenaným a dúfame, že činnosť vyšnolapšanskej dychovky sa bude ďalej úspešne rozvíjať, tým viac, že o mladých záujemcov o členstvo v dychovke nie je nádzra. Dychovku v značnej miere podporuje aj nižnolapšanský vojt A. Kapolka, ktorý do konca minulého roka financoval školenie mladých členov.

**Text a foto: JÁN BRYJA**

## ODIŠLI OD NÁS

Dňa 16. júla 2000 zomrel v Kacvíne vo veku 53 rokov krajan

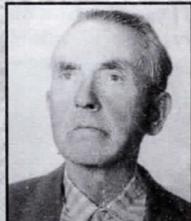
### JÁN ŠIŠKA

Zosnulý bol dlhoročným členom Spolku i odoberateľom Života, hlboko angažovaným v našom krajanskom hnutí. Odišiel od nás vzorný krajan, dobrý manžel a otec. Nech odpočíva v pokoji!

\* \* \*

Dňa 29. decembra 2000 zomrel v Kacvíne vo veku 93 rokov krajan

### VALENT REZNICKÝ



Zosnulý patril k najstarším občanom obce, bol členom Spolku od jeho vzniku a dlhoročným čitateľom nášho krajanského časopisu. Odišiel od nás dobrý krajan, starostlivý manžel, otec a starý otec. Nech odpočíva v pokoji!

\* \* \*

Dňa 27. januára 2001 zomrela v Kacvíne vo veku 81 rokov krajanka

### JÚLIA HANDZELEKOVÁ

Zosnulá bola dlhoročnou členkou miestnej skupiny Špolku v Kacvíne a horlivou čitateľkou Života, ktorá sa živo zaujímalá o krajanské dianie. Odišla od nás dobrá krajanka, starostlivá manželka, matka a babička. Nech odpočíva v pokoji!

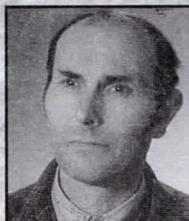
Rodinám zosnulých vyjadrujeme úprimnú sústrast.

### MS SSP v Kacvíne

\* \* \*

Dňa 27. decembra 2000 zomrel v Novej Belej vo veku 88 rokov krajan

### JAKUB DLUHÝ



Zosnulý patril k spoluzakladateľom nášho Spolku v Novej Belej a

dlhoročným odoberateľom Života. V šesťdesiatych rokoch zastával funkciu predsedu MS SSP v obci. Odišiel od nás vzorný krajan, starostlivý manžel, otec a starý otec. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulého vyjadrujeme hlbokú sústrast.

### MS SSP v Novej Belej

\* \* \*

Dňa 7. januára 2001 zomrel v Repiskách vo veku 77 rokov krajan

### ONDREJ ŠIŠKA



Zosnulý bol dlhoročným členom nášho Spolku a čitateľom Života, ako aj členom Spolku sv. Vojtecha. Spolu s manželkou vychovali 9 detí (6 synov a 3 dcéry). Odišiel od nás vzorný krajan, dobrý manžel, otec a starý otec. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulého vyjadrujeme hlbokú sústrast.

### MS SSP v Repiskách

# Z KALENDÁRA NA MAREC

## Záhradkári

V tomto mesiaci si môžeme založiť ďalšie parenisko a siať doň semená skorých a poloskorých hlúbovín na predpestovanie priesad, napr. skorú kapustu, šalát, kel či karfiol. V parenisku do malých črepníkov môžeme tiež vysiať po 3 semenách pareniskové uhorky. Robíme to tak, že črepníky naplníme zeminou len do polovice a po vzídení semien postupne prisypujeme zeminu až po vrch. Keď rastliny majú 2-3 normálne listy, priesady vyjednotíme a za teplého počasia presadíme pod okná. Do debničiek v parenisku môžem tiež vysiať zeler, rajčiaky či papriku na neskoršie presádzanie alebo predpestovanie. Za slnečného počasia parenisko vetráme a zrána zlievame vodou.

Koncom marca, u nás však až v apríli, začneme pripravovať záhony pre hlúbovú, koreňovú a plodovú zeleninu. Rýľujeme, rozhadzujeme kompost bud' iné hnojivá, urovnávame zeminu hraiblčkami a nezabúdame ani na cestičky medzi záhonmi. Tieto práce sú investíciou, ktorá sa nám vráti v podobe dobrej úrody.

## Ovocinári

pokračujú v prácach začatých vo februári. Do konca mesiaca by mali dokončiť štepenie, najmä kôstkovín.

Štepíme bezmiazgovým spôsobom na kopuláciu, koziu nôžku buď plátkovaním. Keď takéto štepenie nepoznáme, odložme to na apríl, keď (za miazgy) môžeme vrúblovať všetky druhy za kôru. Do konca mesiaca dokončujeme aj výchovný a udržovací rez všetkých drevín a viniča. Rezné plochy po odpilených konároch zahladíme nožom a zatrieme štepárskym voskom. Za priaznivého počasia, keď je pôda už rozmrznutá, začíname jarnú výsadbu stromkov. Najprv sa sadí bobuľoviny, potom kôstkoviny a nakoniec hrušky a jablone. Najlepšie je sadíť do jám pripravených a pohnovených už na jeseň. Zákrpy jabolní na typových podpníkoch sadíme na vzdialenosť 2,5-3 m, štvrtkmeny na týchto podpníkoch na 3,5-4 m. Hrušky sa sadí na 4-5 m od seba, podobne slivky, višne, čerešne a broskyne, naproti tomu ríbezle na vzdialenosť 1,5-2 m.

## Chovatelia

V marci je liahniarska sezóna v plnom prúde. Na začiatku mesiaca podsádzame husi, potom kačice a najneskôr sliepky. Keďže marec a v horách aj apríl nie je príliš teplý, chovatelia musia mláďatám zabezpečiť vhodné prostredie s primerane vysokou teplotou, napr. zriadením solária. Potom každý týždeň zmenšujeme teplotu o dva stupne. Niektorí chovatelia si pomáhajú žiarovkami, ktorými mláďatá nielen zohrie-

vajú, ale im aj predĺžujú svetelný deň. Prvé tri dni po vyliahnutí svietime nepretržite, neskôr čas svietenia postupne skracujeme, až ho asi po 4-5 týždňoch úplne zrušíme.

## Včelári

Ak teplota vzduchu vystúpi nad 10°C a je bezveterné počasie, uskutočňujú včelstvá prvý prelet. Podľa spôsobu preletov môže včelár zistiť stav zimujúceho včelstva. Napr. ak včely opúšťajú úľ ako strely, obletujú ho a pokojne sa doň vracajú, je všetko v poriadku. Keď pred preletom včelár vytiahne podložku a zistí, že riadky meliva sú nízke a nesiahajú na druhý koniec, môže predpokladať, že včelstvo má dostatok zásob. Ak však zistí, že včely vracajúce sa po prelete k úľu, nevchádzajú doň, ale pobehujú okolo otvoru, je podozrenie, že včelstvo stratilo matku. V takom prípade treba úľ odkryť a nazrieť do plodiska. Včely to vyruší, preto intenzívne hučia, mávajú krídlami a rozliezajú sa po plástoch. Plasty treba posunúť na bok úľa a na uvoľnené miesto vložiť plást so včelami a matkou zo zásobného včelstva a úľ zakryť. O krátky čas sa včelstvo upokojí, lebo si uvedomílo prítomnosť matky.

Keď sa včelár domnieva, že došlo k nadmernej spotrebe zásob, musí skontrolovať, či sa na krajných plástoch nachádzajú ešte zavieckované zásoby. V opačnom prípade musí dať do úľa zásobný plást so zavieckovanými zásobami. Ak včelár nemá zásobnú matku, musí po polovici plástov z bezmatkového včelstva popridávať do susedných včelstiev a prázdný úľ odstrániť. (js)

# ZBIERAME BYLINY

Našou dnešnou bylinou, využívanou aj na liečebné účely, je MAK VLČÍ (lat. Papaver rhoeas L., poľ. mak polny). Je to obyčajná jednoročná bylina našich polí a záhrad. Nachádzame ju najmä na zanedbaných poliach, smetiskách, rumoviskách, násypoch a pod. Má jednoduchú, rozkonárenú, štetinatú byť, vysokú do 70 cm, červené kvety so štyrmi lupienkami a väčším počtom tyčinek. Na liečebné účely zbierame len kvetné lupienky získané priamo z kvetu. Opadané lupienky sa nehodia. Zbierať sa má za suchého počasia (jún-júl) a sušiť na zatienenom, dobre vetrateľnom mieste, prípadne umelým teplom do 35°C, aby nestratili farbu. Uskladňujeme ich v dobre uzavretých nádobách buď sklených obaloch so širokým hrdlom.

Kvet vlčieho maku obsahuje alkaloid rhoeadínu, kyselinu rhoeadínovú, antykýanidové farbivo cyanín a nekocyanín, sliz a cukry. Používa sa často pri prechladnutí. Kedysi sa využíval veľmi hojne a to ako súčasť prsných čajovín, keďže uvoľňuje hlien a má uspokojujúci účinok. Využíval sa vo forme záparu ako kloktadlo (5 g drogy na 100 g vody). Bol tiež súčasťou uspokojujúcich čajovín spolu s koreňom valeriány a kvetom pomaranča.

Dnes sa vlčí mak využíva ako prostriedok proti kašľu v zmesi s podobne pôsobiacimi bylinami (podbel', divozel, prvosienka a pod.). Vo farmaceutickej výrobe sa používajú kvetné lupienky na zlepšenie vzhľadu čajových zmesí, ako aj na kozmetické účely, najmä ako vlasové tonikum s

inými, podobne pôsobiacimi rastlinami (pŕchľava, lopúch a pod.). Čaj sa pripravuje z 2 lyžičiek drogy, ktorá sa nadrobno rozdrobí a

zapari v 1-1,5 dl

vriacej vody.

Pije sa teplý a

sladený me-

dom 2-3

razy den-

ne pri

spomínaných

ochoreniam.

Má sa piť 5-10

dní. Užívanie

kvetov nemá

vedľajšie účinky

a nespôsobuje

ani trávy, pre-

to ich využíva aj potra-

vinársky priemysel ako

farbivo. (js)



## **AKO KOCÚRIK MURKO NAPLAŠIL VLKOV**

Zíli raz na jednom dvore cap a baran a svorne si nažívali. O každý chlp sena sa rozdelili. Nuž ale ak nieko dostał po chrbte, veru iste to bol kocúr Váško. Bol vám to náramný zlodej a zbojník, večne sa iba tútal za tým svojím remeslom. Ak na niečo nedozreli, hned' to uchmatol a potom ho z toho rozboloelo bricho.

Raz si tak odfukujú cap i baran a zhovárajú sa. Kde sa vzal, tu sa vzal, ide popri nich kocúrik Murko, sivé čielko, ide, náramne žalostne narieka. Cap i baran sa ho spýtali:

„Kocúrik, kocúrik, sivé čielko, prečo pláčeš, prečo o troch nohách skackáš?“

„Ako by som neplakal? Vybila ma babka, bila a tľkla, za uši ma ľahala, nohu mi dochrámal a ešte mi slučku na krk uviazala.“

„A čo si vyparatiel, že ťa taká pohroma stihla?“

„Och, preto ma stihla pohroma, že som si na smotánke maškrtil a prichytili ma.“

Kocúrik Murko sa znova rozplakal.

„Kocúrik, kocúrik, sivučké čielko, prečo ešte pláčeš?“

„Ako by som neplakal? Babka ma bola a medzitým vravela: Príde ma pozrieť ūzat', a mliečnik je prázdný! Skade vezmem smotanu? Či chcem, či nechcem, treba barana a capa zarezat'.“

Teraz zasa zanariekali cap a baran.

„Och, ty kocúrisko, blázniva hlava, prečo si nás zahubil? Dokoleme ťa na smrť.“

Murko priznal svoju vinu a prosil ich, aby mu odpustili. Nuž mu obaja odpustili a potom všetci traja premýšlali, čo teraz.

„Ačo ty, baran, prostredný brat,“ ozval sa Murko, „máš tvrdú hlavu? Nože ju vyskúšaj na bránke!“

Baran sa rozbehol a buchol hlavou do bránky. Bránka sa rozkolísala, ale sa neotvorila. Tu vstal najstarší brat, capisko-bradisko, rozbehol sa, buch! - a bránka sa otvorila. Stíp prachu sa dvíha, tráva sa po zem skláňa, beží cap a baran a za nimi o troch nohách skacká kocúr, sivé čelo. Keď už ustal, prosil bratov:

„Brat môj najstarší aj ty prostredný braček, nenechajte tu najmladšieho bračeka ľútej zveri napospas!“



A tak vzal cap kocúra na chrbát a zas bežali po horách, po dolách, po sypkých piesčinách. Dlho bežali, celý deň a celú noc, kým ich nohy niesli.

Napokon prišli pod strmú úboč. Pod ňou pokosená lúka a na lúke stojia stohy, tol'ké ako mestá. Cap, baran a kocúr tu zastali oddýchnut' si, ale noc bola jesenná chladná.

Ako si tu nakladieme oheň? Premýšlali cap s baranom.

Ale Murko už nazbieral trocha brezovej kôry, obalil ňou rohy baranovi a capovi a kázal im, aby sa búchali hlavami. Otrepávali si hlavy cap a baran tak tuho, až sa im v očiach zaiskrilo, a hned' sa zažala i brezová kôra.

„Nuž a teraz sa zohrejeme,“ vratí kocúr Murko. Ledva to dopovedal, zapálil stoh sena.

Ešte sa po ceste ani dobre nezohriali a kde sa vzal, tu sa vzal, prikmotril sa k ním nezvaný host', chlapisko-medvedisko, Michajlo Ivanovič.

„Nechajte ma,“ vratí, „trochu sa pri vašom ohníku zohriat', nie je mi dobre.“

„Vitaj, chlapisko-medvedisko. Skade ideš, braček?“

„Išiel som do včelína, pochytil som sa tam s ostatnými medveďmi a teraz som celý dobitý. Idem sa liečiť k líške.“

Nuž tak nocovali všetci štyria spolu, medveď pod stohom, Murko na stohu a cap s baranom pri ohni. A vtom pribehne sedem sivých vlkov a ôsmy biely rovno k stohu.

„Fuj, fuj!“ zvolal biely vlk, „čosi tu páchnie. Kde si kto, pod' si zmerat' sily.“

Cap a baran zamékali, ale Murko vratí:

„Ach, jaj, biely vlk, knieža vlkov, nepodpichuj našeho veliteľa, on je namôjveru zlostník. Keď sa nahnevá, nikto so zdravou kožou nevyviazne. Vari nevidíte jeho bradu? V brade ma silu, bradou zabija zvieratá a rohami len kožu stahuje. Radšej pristúpite k nemu pekne úctivo a poproste ho: Chceme sa poihrať s tvojím najmladším bračkom, čo pod stohom leží.“

Vlci sa klaňali capovi, zhŕkli sa okolo maca a dráždili ho. Maco to dlho, dlho strpel, ale potom sa predsa oboma labami zahnal po vlkoch... Vlci zaskučali, chytró cválvi, ovesili chvosty a vzali nohy na plecia.

Tu cap aj baran vzali Murka a ušli do hory, ale tam zas natrafili na vlkov. Kocúr sa vydiopal na vrcholec jedle, ale cap a baran sa zachytili na jedľovom konári a ostali visiť. Vlci stojia pod jedľou, ceria zuby, poškuľujú po baranovi a capovi. Vidi kocúr, sivé čelo, že je zle, hádže do vlkov jedľové šušky a volá:

„Jeden vlk, dva vlci, traja vlci, to je po jednom vlku na brata. A ja Murko, zjedol som už dvoch vlkov, a tak som teraz najedený, ale ty, veľký brat, si za medveďmi brúsil, ale nechytil si ich, nuž vezmi si aj moju časť.“

Ledva to dopovedal, zospal sa cap a zletel rohmi rovno na vlka. A Murko hned' skríkol:

„Drž ho! Chyť ho!“

Tu sa vlci náramne preťakli, dali sa vnohy, čo im para stačila. Ani sa viac neobzreli.

(Z knihy - Elena Chmelová:  
*Rozprávky o zvieratkách, Bratislava 1976*)

### **KYSUCA, KYSUCA**

Ky-su-ca, Ky-su - ca, ked' sa ťa na-pi-jem, ked' sa  
Ky-su-ca vo - dič - ka, :  
Ked' sa ťa na-pi-jem, bo - lí ma hla-vič - ka, bo - lí ma hla-vič - ka.

2. Bolí ma hľavička,  
srdca polovička,  
[: pre teba, duša má, :]  
[: sivá holubička. :]

3. Okolo Bystrice  
bystrá voda tečie;

[: povedalo dievča, :]  
[: že ma ono nechce. :]

4. Ked' nechce, nech nechce,  
nech si robí k vôli;  
[: a snad' ešte rastie :]  
[: dievča k mojej vôli. :]

MIROSLAV VÁLEK

**SÝKORKA**

Už je jar. A aký teplý vzduch!  
Len keby sa urodilo múch!  
Prečo sa ti druhí stále smejú?  
Ja viem aj tak, že sa muchy sejú.

Že mi to nik neuverí? Nech!  
A čo je to, keď padá v zime sneh?  
Ja to vidím každúcičký rok,  
čo rastie z tých malých bielych semienok.

Tažko čakať, kým úroda dozreje,  
ale v lete, ale v lete dobre je!

**ČO JE TO?**

Chodí slnko po priekope,  
vyháňa sneh, na zem klope  
a v jej hrudkách lúčmi tká  
malé žlté slniečka.  
(ĽebdoP)

Nevidel ho celkom nik,  
hoci tento nezbedník  
celý dniček, celý dník  
preháňal sa tadeto.  
(roteiV)

MILAN RÚFUS

**AKO K NÁM  
PRICHÁDZAJÚ  
KVETY**

Ked im v tiche posteľe  
slnko prejde po tele,  
prvé zhodia duchnu hliny  
rozospaté podbele.

Onedlho fialky  
ladia modré písťalky.  
vyhávajú mladou vôňou  
do ďaleka, do diaľky.

Po tráve a poza kríčky  
chodí apríl po kašičky.

A keď zlaté púpavy  
vysypú sa do trávy,  
zavolajú ďalšie kvietky.  
Skoro všetky, skoro všetky:  
klince, zvonky, margarétky...

Ktože by ich spočítal?  
Iba taký, čo ich sial.  
Vietor?  
V škole neposedel.  
Kdeže by ten rátaf vedel!



Stojí, dumá v parku starom,  
korunu má, nie je kráľom.  
(mortS)

Nie je dámu ani pánom,  
no šaty sú stále na ňom.  
(kaišeV)

Narástli mi, rozkvitli mi  
prostred zimy, zrazu.  
Kvitnú samy, miznú samy,  
netreba im vázu...  
(uzarm ytevK)

**VESELO SO ŽIVOTOM**

- Ferko, nevieš koľko je hodín?
- Neviem, ale štyri ešte nie sú.
- Ako vieš, že štyri ešte nie sú?
- Lebo o štvrtej musím byť doma a ešte nie som.

\* \* \*

Miloško dostal od otca bitku. Prišiel medzi chlapcov a tí ho uspokojujú:

- Tak už neplač! Vari to tak bolelo?
- Nebolelo, ale ocko mi palicou polámal všetky cigarety vo vrecku!

\* \* \*

- Prečo máš takú ufúlanú tvár?
- Pán učiteľ nám povedal, že mladším treba pomáhať.
- No a?
- Pomohol som mladšiemu bratovi zjesť čokoládu.

\* \* \*

Mama dala synovi darček k narodeninám. Zabudol sa podakovať, nuž ho upozornila:

- Čo sa povie? Čo hovorí otecovi, keď mi dá výplatu?
- To je všetko?

**MAĽUJTE S NAMI**

Vašou dnešnou úlohou bude predstavený obrázok pekne vymaľovať. Najkrajšie maľby odmeníme slovenskými knihami. Z posledných prác sme vyžrebovali dvoch výhercov. Sú to: Patrícia Góra z Kacvína a Marek Ěndík z Novej Belej.



# REKORDÉR

Mohli by ste ho viackrát stretnúť na ulici a vôbec by ste si ho nevšimli. Obyčajný, trochu plešivejúci 55-ročný muž, akých je veľa okolo nás. Úplný protiklad atletizmu a vitálnej sily mladosti. Tentokrát však zdanie výnimcočne klame. Nielenže je americkým multimilionárom, ale aj držiteľom neobvyklých rekordov v troch nebanálnych športových odvetviach. Jeho športový životopis by vystačil pre niekolkých ľudí. Volá sa Steve Fosset.

Svet o ňom viackrát počul, keď sa v rokoch 1994-98 venoval prekonávaniu svetových rekordov v baloniarstve. Začal preletmi nad oceánmi: z Kanady do Nemecka v r. 1994 a z Južnej Kórey do USA v r. 1995. Potom prekonal niekoľko rekordov vo výškových balónových letoch, až napokon mu zostala na zdolanie iba jedna, posledná bariéra - let non stop dookola sveta. Pokúšal sa o to štyri razy. V januári 1997 po týždňovom lete zo St. Louis pristál v Sultanabare (India). Nemohol letieť ďalej, keďže mu Líbya nedala súhlas na prelet nad svojím územím. O rok neskôr z nádvoria univerzity v St. Louis doletel „len“ do Krasnodaru v Rusku, po čom musel rezignovať, keďže spotreboval príliš veľa paliva na ohrevanie. Do ďalšieho pokusu vyštartoval z Mendozy v Argentíne. Doletel do Novej Kaledónie, kde však silná víchríca strhla jeho balón do mora. Po týchto skúsenostach spojil sily s britským milionárom R. Bransonom. Vzali so sebou aj Nóra P. Lindstranda, ale ich pokus bol opäť neúspešny. Neskôr ako prvý obletek okolo sveta Branson, preto sa S. Fosset začal venovať jachtingu.

Podobne ako s balónmi, aj tu si kladol čoraz náročnejšie ciele. Už r. 1993 v rekordnom čase oboplával Irsko, o rok neskôr Veľkú Britániu a v nasledujúcom roku sa stal majiteľom rekordu v plavbe z Japonska na Havajské ostrovy. Potom si ešte niekolkokrát zmeral sily s Tichým oceánom - sám a s posádkou. Celkovo zlepšil až 10 svetových rekordov. Pri tejto



príležitosti sa stal jediným človekom, ktorý zdolal tento oceán po vode a balónom.

Keď sa dopočul o projekte The Race, pretekoch v plavbe non stop okolo sveta bez akýchkolvek obmedzení a delfby na triedy, rozhodol sa štartovať, a tak vybudoval PlayStation, najväčší katamaran na svete. Počas príprav k pretekom opäť prekonával rekordy, o.i. v 24-hodinovej plavbe. Jeho účasť v The Race sa, žiaľ, skončila 13. januára t.r., keď sa mu v strede Atlantického oceánu potrhal teoreticky superodolné plachty. Na druhý deň

však oznámil, že po nutných opravách sa v máji pokúsi prekonať rekord na trati Miami - New York, potom (v júni, resp. v júli) na trati New York - mys Lizard. Oboplávanie sveta vraj odkladá na neskôr.

Až sa nechce veriť, že S. Fosset si našiel čas aj na prekonávanie svetových rekordov v lietadlových letoch. Na úvod v septembri 1999 prekonal rekord v rýchlosťnom prelete na trati 2000 km (962,81 km/hod). Potom vo februári 2000 obletel svet dookola za 41 hod. 13 minút a nakoniec uskutočnil niekoľko neobvyklých preletov: 5000 km po uzavretej trati, od brehu k brehu USA a späť, a nakoniec opäť okolo sveta, ibaže na malom lietadle a opačným smerom ako predtým, čiže na západ.

To ešte nie je všetko z aktivít bohatého Američana. S. Fosset štartoval aj na pretekoch psích záprahov cez Aljašku (1165 mīl), prebehol na lyžiach z Aspen do Vail (takmer 60 hodín), ukončil slávny havajský triatlon „Ironman“, preplával kanál La Manche z Anglicka do Francúzska (21 hodín), štartoval na 24-hodinových automobilových pretekoch v Le Mans a v rely Paríž - Dakar. Výstupil tiež na 6 zo 7 najvyšších štítov jednotlivých svetadiel. Ešte nie je kozmonaut, ale iste bude.

To všetko dosiahol už dosť ďaleko po štyridsiatke. Predtým zarábal peniaze (na burze) na uskutočnenie svojich snov. Čažko povedať, kde býva, aj keď má dom v Chicagu. Stále sa totiž potuluje kdesi po svete. Na otázky novinárov, kto je jeho vzorom, uvádzá v prvom rade nórskeho cestovateľa Fridtjofa Nansena, ktorý vrah nikdy nestratil ani jedného člena svojich výprav a získal Nobelovu cenu za mier. (jš)

## Hviezdy svetovej estrády

### JON BON JOVI

Na začiatku osemdesiatych rokov založil spolu s kamarátmi zaujímavú skupinu Bon Jovi, ktorá sa čoskoro stala známa nielen v Spojených štátach, ale doslova na celom svete. Začali zosnať, o čom svedčia už prvé dva albumy *Slippery When Wet* a *New Jersey*, vypredané v niekoľkomiliónovom náklade, ktoré z nich urobili americkú skupinu číslo 1. Potom nasledovali ďalšie nahrávky a koncertné turné takmer po celom svete. Doteraz nahrali vyše 25 albumov a celý rad singlov, ktoré sú nezriedka dodnes na listinách najväčších svetových hitov. Samozrej-

me s tým sa spájala obrovská popularita, tišice nadšených fanúšikov, no a veľké peniaze.

V r. 1990 napísal J.B.Jovi pre western *Mladé pušky* 2 peknú pesničku *Blaze of Glory*, za ktorú dostal cenu Zlatý glóbus a bol dokonca nominovaný do Oscara. Táto prvá skúsenosť s filmom ho podnetila učiť sa herectvu, čo sa mu onedlho zišlo, keď dostal ponuku zahrať vo filme *Messiac a Valentino*, potom v ďalších. Najnovší, spred dvoch rokov, má názov *U-571*. Film mu neprekáža v nahrávani platní a koncertoch so skupinou Bon Jovi. Sám sa nedávno priznal, že film chápe ako pekné dobro-

družstvo. Jeho jedinou láskou, ako zdôraznil, bola, bola, je a vždy bude iba hudba, keďže v nej sa najlepšie vyzná a prináša mu najväčšiu radosť. Asi má pravdu. (jš)



# OBRUS NA NÁŠ STÔL

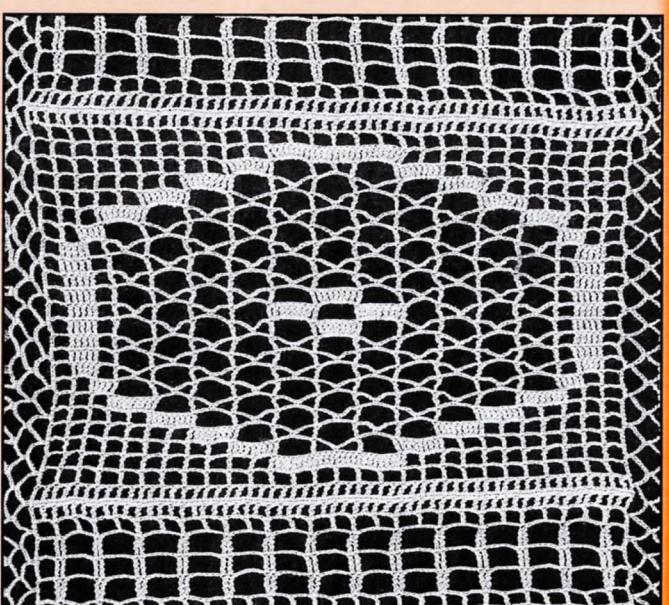
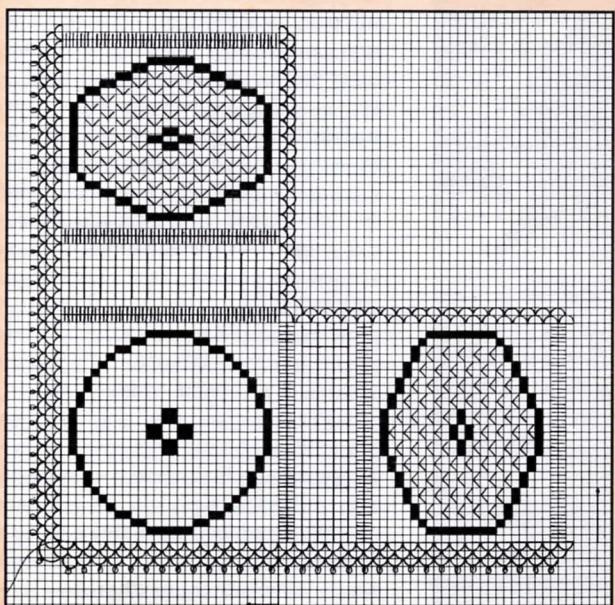
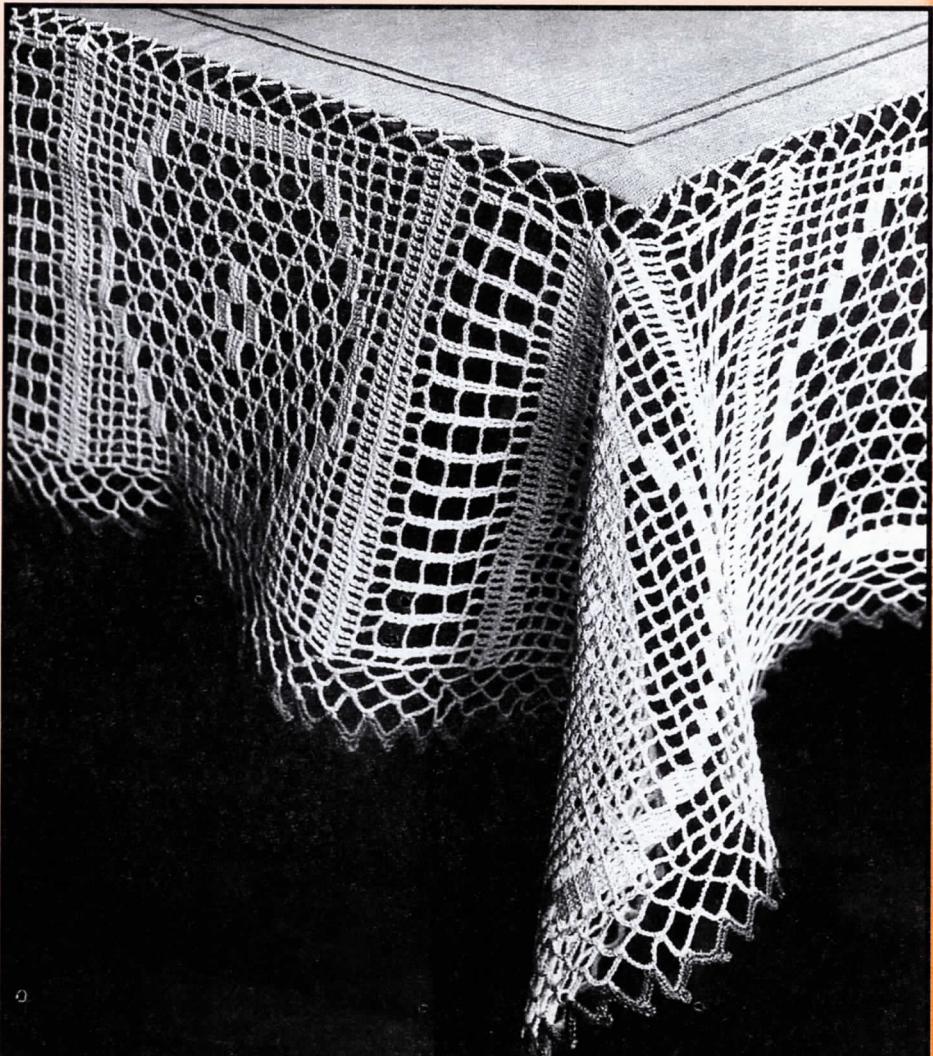
Dnes predstavujeme veľký ľanový obrus, ukončený širokou čipkou, ktorú môžeme háčkovať z běžovej priadze č. 50.

Vzor začíname na 28 okienok a háčkujeme rohový štvorec. Po jeho ukončení nasleduje riadok poloplných okienok, riadok krátkych stípkov a opäť riadok poloplných okienok. (Túto časť, ktorá po krajuje veľkými okienkami a znova riadkami poloplných okienok a riadkom krátkych stípkov, háčkujeme podľa druhého nákresu).

Nasledujúci filetový vzor, v ktorom sa uplatnil motív K, háčkujeme podľa prvého nákresu. Okrajovú čipku uháčkujeme do tvaru štvorca. Vnútorný okraj obháčkujeme 2 riadkami oblúčikov (10 r. oč., 1 krát. st.), vonkajší okraj 3 až 4 riadkami oblúčikov. Posledný z týchto riadkov háčkujeme hnedou perlou takto: 4 krát. st., 1 pikotka, 4 krát. st. Hotovú čipku naškrobíme, vytiahneme do presného tvaru, premeriame vnútornú stranu a plátno presne zostrihнемe na túto mieru (na vytvorenie obruby pridáme 3 až 4 cm). Čipku prijijeme na okraj obruby drobným stehom.

**POUŽITÉ SKRATKY:** r. oč. - retiazkové očko; 1 krát. st. - 1 krátky stípik.

(Podľa knihy: Alžbeta Lichnerová - Háčkovaná čipka, Bratislava 1986)



**JEDLÁ ZO  
ZEMIAKOV****ZEMIAKOVÁ SEDLIACKA**

**PEČIENKA.** 300 g varených zemiakov, 600 g surových zemiakov, 200 g škvarkov, 1 vajce, soľ, mleté čierne korenie, 2-3 lyžice mlieka, mast na vymästenie plechu.

Varené a surové zemiaky postrúhame, pridáme vajce, soľ, mleté čierne korenie, škvarky posekané nadrobno, mlieko a dôkladne premiešame. Plech dobre vymästíme masou a cesto naň v tenšej vrstve rozotrieme. V horúcej rúre pečieme asi 40 minút. Podávame so šalátom zo surovej zeleniny.

**BAČOVSKÁ POCHÚŤKA.**

500 g uvarených zemiakov, 2 vajcia, 200 g domácej údenej klobásy, 100-150 g hladkej múky, 100 g oštiepka (môže byť aj iný tvrdý syr), soľ.

Uvarené zemiaky postrúhame, pridáme hladkú múku, 1 vajce, soľ, vymiešame a rozvalkáme na podlhovastý plát. Do stredu dáme uvarenú domácu klobásu a zabalíme. Druhé vajce rozšľaháme a potrieme ním pripravený závin, ktorý dáme do horúcej rúry a pečieme 15-20 minút. Pečený opäť potrieme vajcom, posypeme strúhaným oštiepkom alebo iným syrom a znova prudko zapečíme. Trochu vychladnutý závin pokrájame. Podávame so surovou kvasenou kapustou.

**ZEMIAKOVÉ LOKŠE SO SYROM.**

500 g uvarených zemiakov, 100 g tvrdého syra, 100 g hrubej múky, 1 vajce, 30 g masti, maslo, 1 cibuľa, soľ.

Uvarené zemiaky pretlačíme a premiešame s postrúhaným syrom a vajcom. Posolíme, pridáme cibuľu opráženú na masti a vypracujeme cesto. Na pomúcenej doske sformujeme menšie lokše, ktoré opekáme na rozohriatej plati z každej strany a ešte teplé ich potierame maslom. Podávame s mliekom alebo so zeleninovým šalátom.

**ZEMIAKOVÁ POLIEVKА  
S BRYNDZOU.** 300 g zemiakov, 50g

masla, 200 g bryndze, 1 lyžica hladkej múky, voda, soľ, štipka sladkej papriky, 1 cibuľa, 1 hrnček mlieka, kópor.

Na masle speníme cibuľu posekanú nadrobno, vmiešame papriku, zalejeme vodou, pridáme ošúpané zemiaky pokrájané na menšie kúsky, osolíme a varíme, až sú zemiaky takmer mäkké. Potom prilejeme bryndzu rozšľahanú s mliekom a múkou a varíme ešte asi 6 minút. Hotovú polievku podľa chuti osolíme a posypeme kóprom pokrájaným najemno.

**PREKLADANÉ ZEMIAKY.**

1000 g zemiakov, 100 g masti, 100 g tvrdého syra, 4 vajcia, 2,5 dl kyslej smotany, 1 cibuľa, mleté čierne korenie, soľ.

Zemiaky uvaríme v šupke, obielime a pokrájame na kolieska. Cibuľu posiekáme nadrobno a oprážime na masti. Do vymästeného pekáča dáme vrstvu zemiakov, 3 načvrdo uvarené vajcia, pokrájané na kolieska, a strúhaný syr. Osolíme, okoreníme, pokropíme masou a opráženou cibuľou a znova dáme vrstvu zemiakov. Zalejeme smotanou, v ktorej sme rozharbarkovali vajce a dáme zapieciť do vyhriatej rúry. Podávame s hlávkovým alebo uhorkovým šalátom.

**HARULÁ.** 1000 g zemiakov, 1 menšia naberačka mlieka, 5 lyžíc hladkej múky, 1 vajce, 2 strúčiky cesnaku, soľ, rasca, mleté čierne korenie, majorán, olej na opekanie.

Zemiaky obielime a postrúhame na jemnom strúhadle. Necháme ich chvíľu stáť a prebytočnú vodu z nich zlejeme. Zalejeme horúcim mliekom, pridáme vajce, múku, soľ, rascu, rozotretý cesnak, mleté čierne korenie a majorán. Všetko dobre premiešame. Na panvu s rozohriatym olejom lyžicou kladíme zemiakovú zmes, rozotrieme ju po celej pánve a opekáme na oboch stranách do červena. Horúcu harulu podávame k čaju.

**MLADÝM GAZDINÁM**

- Pečeň je chutnejšia, ak ju pred úpravou necháme namočenú v mlieku.

- Varené múčniky pripravujeme vždy z krupicovej múky.

- Na varenie mlieka, kávy alebo čaju máme mať osobitné nádoby.

- Máso solíme až po opečení na masti, aby nepúštaло štavu. (js)

**WŚCIEKLIZNA PSÓW**

W środkach przekazu masowego często ostatnio słyszmy ostrzeżenia dotyczące występowania wścieklizny u niektórych zwierząt i z tym związanych zagrożeniach. Wracamy zatem do tego tematu.

Wścieklizna jest chorobą bardzo niebezpieczną i nieuleczalną u zwierząt, a u ludzi uleczalną tylko na początku, zaraz po ugryzieniu. Chorych na wściekliznę zwierząt nie wolno leczyć ani szczepić. Najczęściej rozносicielami tej choroby są wałsujące się psy, lisy i wilki. Wszelkie inne zwierzęta oraz ludzie najczęściej chorują po pogryzieniu przez psa. Przy ukąszeniu do rany dostaje się ślina, a wraz z nią zarazki wścieklizny, które wnikają do nerwów i z tamtą wędrują aż do mózgu. Dopiero po usadowieniu się zarazków z mózgu następują widoczne zmiany chorobowe, objawiające się nienormalnym zachowywaniem się zwierzęcia. Im bliżej głowy nastąpiło ugryzienie przez wściekłą zwierzę i im rana była większa i głębsza, tym przedzej występują objawy choroby. Pies z ranami na głowie może zachorować już po kilku dniach, natomiast jeśli był ugryziony w nogę, objawy chorobowe mogą wystąpić po 2-3 tygodniach. U psów wścieklizna może przybierać postać gwałtowną lub cichą. Przy gwałtownej pies staje się kapryśny, łatwo ulega podnieceniu, kryje się w ciemne miejsce, czasem natomiast jest weselszy i ruchliwszy niż przedtem. Oprócz tego pies z upłykiem czasu traci apetyt, z pyska spływa mu ślina, gryzie i połyka różne niejadalne przedmioty. Po kilku dniach takiego stanu pies nie poznaje właściciela i ucieka z domu. W tym okresie może rzucać się na ludzi i inne zwierzęta. Stopniowo wściekłe zwierzę przełyka z coraz większą trudnością, głos ma zachrypnięty, tak że wreszcie nie może szczekać i jeść, a po następnych kilku dniach nie może chodzić i w końcu pada.

Przy cichej postaci choroby u wściekłego psa nie występują ataki szalu, zwierzę jednak chodzi z coraz większą trudnością i po 2-4 dniach pada.

W zapobieganiu należy topić wałsujące się psy, gdyż są one najczęściej rozносicielami choroby.

W gospodarstwie psy powinny być

uwiązane. Niezależnie od tego corocznie należy psy poddawać szczepieniu przeciw wściekliźnie, które - dodajmy - jest obowiązkowe.

## OCHWAT U KONIA

Jest to poważna choroba koni i nie należy jej bagatelizować. Ma ona podłożę alergiczne. Często się zdarza, że wierzchowce ochwacają się w świąteczne dni, gdy nie pracują, lub nie są trenowane, a otrzymują tyle samo jedzenia co zwykle. Przyczyną ochwatu mogą być również choroby zakaźne, urazy lub poród poprzez cesarskie cięcie u klaczy. Dolegliwość ta objawia się początkowo sztywnym chodem a następnie całkowitym unieruchomieniem zwierzęcia. Chorobę powoduje gwałtowny obrzęk miazgi kopytowej. Miazga ta naciska na kopyto i powoduje bardzo silny ból.

Weterynarz zwykle leczy konia dożylnie podawanymi lekami przeciwpalnymi i przeciwbólowymi a także dużą ilością płynów infuzyjnych oraz preparatów wapniowych. Zapobiegają one wstrzowi i zmniejszają obrzęki miazgi kopytnej u zwierzęcia. Nieleczony ochwat może doprowadzić do trwałych uszkodzeń kopyt i okaleczenia konia.

## KRWOTOK SZNURKA PĘPKOWEGO

U noworodków, zwłaszcza zwierząt dużych, może się zdarzyć, jakkolwiek rzadko, że po porodzie wycieka krew mniej lub bardziej oficie, co może doprowadzić do wykrwawienia. Sznurek pępkowy po urwaniu się nie krwawi w normalnych warunkach, gdyż naczynia krwionośne pępowiny zamkają się przez zwężenie i powstają skrzepy. Ponadto przy pierwszym oddechu spada ciśnienie w naczyniach pępkowych. Krwawienie sznurka jest następstwem przeszkołd w oddychaniu, jak to się zdarza przy śmierci pozornej lub wrodzonych wadach serca, uwzględniane przy utrzymywaniu u noworodka krążenia płodowego. W przypadku krwawienia należy sznurek pępowiny po prostu podwiązać, zaś gdy jest on urwany zbyt krótko, zaszywa się go. Ponieważ krwotok ustaje z chwilą, gdy oddychani zaczyna wchodzić na normalne tory, przeto dobrze jest zastosować u noworodka sztuczne oddychanie, względnie pobudzić go do oddechu poprzez zwanie zimną wodą, naturalnie usunąwszy uprzednio z jamy ustnej masy śluzu. Celem osłonięcia pępka przed zakażeniem nakłada się na brzuch opaskę, która równocześnie zapewnia przed krwotokiem. (js)



## PRAWNIK

### NIP TRZEBIA MIEĆ

Numer identyfikacji podatkowej, czyli NIP, musi mieć teraz prawie każdy obywatel. Jeszcze do niedawna taki obowiązek ciążył jedynie na osobach, które płaciły podatek dochodowy. Teraz NIP muszą mieć także osoby, które np. płacą składki na ubezpieczenie społeczne lub zdrowotne, płacą podatek od nieruchomości, a nawet gdy płacą podatek tylko swojego czworońskiego pupila - psa. Jeśli więc powinniśmy już mieć NIP, to musimy wystąpić z wnioskiem o nadanie tego numeru do właściwego dla naszego miejsca zamieszkania urzędu skarbowego. Z takim wnioskiem występujemy tylko jeden raz, niezależnie od tego, ile podatków uiszczzamy (np. dochodowy, od nieruchomości itp.). Zgłoszenie składamy na specjalnym formularzu otrzymanym w urzędzie skarbowym. NIP podajemy na wszelkich dokumentach, które są związane z placeniem przez nas podatków, a także, gdy zażąda tego np. organ administracji rządowej. We wniosku o nadanie NIP podajemy: nazwisko, imię, imiona rodziców, datę i miejsce urodzenia, płeć, nazwisko rodowe, obywatelstwo, adres, numer dowodu tożsamości, PESEL. (Ust. z 19.10.1995 r. - Dz.U. z 12.12.1995 r.)

### CZEGO NIE MOŻE ZABRAC KOMORNIK

Jeżeli mamy długi, które będzie egzekwował komornik, to pamiętajmy o tym, że niektórych rzeczy w naszym mieszkaniu komornik nie może zabrać i sprzedać ich na licytacji, po czym oddać pieniądze nam z wierzytelom. A zatem egzekucji nie podlegają przedmioty urządzenia domowego, pościel, bielizna, codzienne ubranie niezbędne dłużnikowi i będącym na jego utrzymaniu członkom rodziny, a także ubrania konieczne do pełnienia służby lub wykonywania zawodu. Komornik nie może też zabrać zapasów żywności i opalu potrzebnych dłużnikowi i członkom rodziny, którzy są na jego utrzymaniu, na okres miesiąca. W gospodarstwie zadłużonego rolnika musi pozostać także jedną krowę lub dwie kozy, albo też trzy owce, potrzebne do wyżywienia rodziny, będącej na jego utrzymaniu oraz jego samego.

Oprócz tego powinien zostawić zapas paszy i ściółki dla tych zwierząt. Spod egzekucji wyłączone są też narzędzia oraz inne przedmioty niezbędne do osobistej pracy zarobkowej dłużnika, a także surowce potrzebne mu do produkcji w okresie jednego tygodnia. Za długi nie możemy także utracić przedmiotów niezbędnych do nauki, papierów osobistych, odznaczeń i przedmiotów służących do wykonywania praktyk religijnych, a także przedmiotów codziennego użytku, które mogą zostać sprzedane jedynie poniżej swojej wartości, a dla dłużnika mają wartość użytkową (Artykuł nr. 829 kodeksu postępowania cywilnego).

### ŚLUB KOŚCIELNY

Gdy decydujemy się na ślub kościelny (w obrądku katolickim lub innym), to najkorzystniej jest wziąć ślub konkordatowy. Jest on zawarty w danym obrądku religijnym i podlega prawu wewnętrznemu tego Kościoła, lecz jednocześnie rodzi też skutki cywilno-prawne (tak jak ślub cywilny). Nie musimy zatem powtarzać ślubu w USC.

Zanim dojdzie do ślubu, musimy otrzymać z USC zaświadczenie, że nie ma okoliczności, które uniemożliwiają zawarcie małżeństwa. Musi być ono aktualne, czyli wydane najwyżej w ciągu ostatnich 3 miesięcy. Przedkładamy je księdzu. Zaświadczenie to zawiera także treść i datę oświadczeń złożonych w sprawie nazwisk przyszłych małżonków i ich dzieci (np. czy dzieci będą nosić nazwisko ojca, czy matki). Aby otrzymać zaświadczenie w USC, należy przedstawić dowód osobisty, skrócony odpis aktu urodzenia, dowód ustania lub unieważnienia małżeństwa (np. wyrok rozwodowy, akt zgonu). Należy też złożyć pisemne zapewnienie, że osoba wступająca w związek małżeński nie wie o okolicznościach wykluczających jego zawarcie. Po złożeniu w obecności duchownego oświadczenie o tym, że chcemy zawsze małżeństwo, niezwłocznie powinno zostać sporządzone przez duchownego zaświadczenie stwierdzające, że oświadczenia zostały złożone w jego obecności. Zaświadczenie podpisują małżonkowie, duchowny oraz dwaj pełnoletni świadkowie. W ciągu pięciu dni od udzielenia ślubu duchowny powinien przekazać to zaświadczenie do USC wraz z doręczonym przez małżonków zaświadczeniem sporządzonym przez kierownika USC.

# Hviezdy o nás



## ŠKORPIÓN (24.10.-22.11.)

Veľmi slubný mesiac, musíš však dôverovať svojej intuícii. Úspešne vyriešiš niekoľko konfliktných situácií, ba aj pretrvávajúce rodinné nedorozumenia. Musíš rozumne hospodáriť s peniazmi a plánovať všetky výdavky doslova s ceruzkou v ruke.



## STRELEC (23.11.-21.12.)

Nastáva priaznivé obdobie tak v tvojom rodinnom živote, ako aj v práci. Pribudnú ti súčasť nové povinnosti, ale pred budia tvoj záujem a iniciatívu, takže celkom šikovne si s nimi poradíš. V citovom živote ťa už v najbližšom čase čakajú veľmi milé chvíle.



## KOZOROŽEC (22.12.-20.1.)

Blížia sa pre teba veľmi priaznivé dni. Predovšetkým zlepší sa tvoja finančná situácia. Aj v citovom živote nebude zle, no neriad sa len citmi, ale aj rozumom. Nerozvážny citový zápal by ti mohol spôsobiť celkom vážne problémy.



## VODNÁR (21.1.-18.2.)

Dá sa povedať, že je to celkom dobrý mesiac, plný elánu, energie a dobrej nálady. Nadviažeš nové spoľočenské styky. V práci tvoje akcie zo dňa na deň stúpajú, keďže vieš využiť svoje nápady a energiu a navyše si dôsledne. Zlepší sa aj tvoja finančná situácia.



## RYBY (19.2.-20.3.)

Budeš dlhší čas zaneprázdnenej novými úlohami a nájdeš široké pole pre svoju iniciatívlosť a šikovnosť. Aj osobný život sa začne vyvíjať výnimco ne priaznivo. Doma ťa čaká milé ovzdušie, tým viac, že sa ti vďaka neočakávaným príjomom badateľne zlepší rodinný rozporec.



## BARAN (21.3.-20.4.)

Čaká ťa ťažké obdobie v práci, často z vlastnej viny. Potreboval by si trochu viac tolerancie v prijímaní odlišných názorov. Koncom mesiaca ti však bude neobvykle priať štastie. V stykoch s veľmi blízkou osobou sa niečo väčne zmení.



## BÝK

(21.4.-20.5.)

Tento mesiac bude pre teba prebiehať v znamení solídnej a zodpovednej práce. Pouvažuj, či budeš mať dosť energie a sebazaprenia, aby si všetko zvládol? Trochu zanedbáš osobný život, ale ako vždy, tvoji blízki budú zhovievává a chápaví.



## BLÍŽENCI (21.5.-21.6.)

Mesiac dosť jednotvárny so všednými, rutinnými povinnosťami v práci. V citovom živote isté oživenie, spôsobené osobou narodenou v znamení Vodného. Úspech v riešení rodinných nedorozumení bude mať dobrý vplyv na zlepšenie tvojej nálady.



## RAK

(22.6.-22.7.)

Začína sa pre teba úspešnejšie obdobie, najmä v práci. Nadiadení si všimnú tvoje vydarené projekty, v súvislosti s čím môžeš očakávať zaujímavé ponuky. V osobnom živote sa ti niektoré plány nesplnia. Čaká ťa zato zaujímavá cesta.



## LEV

(23.7.-23.8.)

Zhoda okolností v práci výrazne upevňuje tvoje postavenie. Aj priaznivý vývin udalostí v osobnom živote spôsobí, že najbližšie obdobie bude veľmi vydarené. Čaká ťa príjemná návšteva, ale na druhej strane aj isté problémy so zdravím.



## PANNA

(24.8.-23.9.)

Tento mesiac nebude príliš vydarený. Striedavé nálady, zlomyselné, konfliktné situácie. Ani tí najtrpeživejší nebudú môcť s tebou vydržať. Musíš sa väčne zamyslieť nad sebou a rozhodne sa zmeniť, ak sa chceš vyhnúť neprijemnostiam.



## VÁHY

(24.9.-23.10.)

Čaká ťa isté zlepšenie nielen v osobnom živote, ale aj v oblasti finančnej situácie a pracovných vzťahov. Tvoj spoľočenský život bude veľmi rušný, doma budeš mať často neočakávaných hostí. Naskytne sa ti možnosť zaujímať cesty, prospešnej aj finančne. (js)

## NÁŠ TEST

### Prispievate k dobrému spolunažívaniu?

**1. Dokážete počúvať každého dostatočne pozorne?**

a/ Som radšej, keď iní počúvajú mňa - 1; b/ Snažím sa vypočuť každého - 4; c/ Niektory pozornosť predstieram - 2; d/ Dokážem každého vypočuť bez prerušenia - 5.

**2. Prekážajú vám spoľočenské normy v sebauplatnení?**

a/ Spoločenské normy treba rešpektovať - 4; b/ Neprekážajú - 5; c/ Spoločenské normy sú aj brzdou pokroku - 2; d/ Spoločenské normy sú len pre ustráchaných - 1.

**3. Snažíte sa udržiavať kontakty medzi ľuďmi?**

a/ Záleží mi na dobrých vzájomných kontaktach - 5; b/ Nestojím príliš o ne - 2; c/ Oto nech sa snažia iní voči mne - 1; d/ Rád sa kontaktujem so sympathetickými ľuďmi - 3.

**4. Staráte sa prednosť o vlastné súkromie?**

a/ Rád vyhľadávam súkromie - 3; b/ Cítim sa dobre v každej spoločnosti - 5; c/ Moje súkromie nesmie nik narušiť - 1; d/ Rešpektujem súkromie iných - 4.

**5. Zvažujete vopred, ako budú ľudia reagovať na vaše slová?**

a/ Nie som na to zvedavý - 1; b/ Snažím sa slovami neprovokovať - 3; c/ Teší ma, ak dokážem niekoho slovami vyprovokovať - 2; d/ Každé slovo vopred uvážim - 5.

**6. Snažíte sa priateľstvo skôr predstierať?**

a/ Každé priateľstvo si veľmi väžim - 5; b/ Ak treba, dokážem priateľstvo predstierať - 3; c/ Čo nikdy nepredstieram, je nepriateľstvo - 1; d/ V prejavovaní priateľstva som často falóšný - 2.

**7. Dokážete sa v prípade potreby uskromniť?**

a/ Radšej nech sa uskromňujú iní - 1; b/ Snažím sa prispôsobiť okoliu - 4; c/ Som rád, ak sa neuskromňujem - 2; d/ V prípade potreby som ochotný uskromniť sa - 5.

**8. Zaujímate sa o akékoľvek klebety?**

a/ Každá klebeta ma zaujme - 2; b/ O klebety sa nezaujímam - 4; c/ Klebety skôr odsuzujem - 5; d/ Klebety rád roznášam - 1.

## HODNOTENIE

**8-16 bodov:** Určite vám prospeje, ak pouvažujete o tom, do akej miery ste sám zdrojom narúšania spolunažívania.

**17-23 bodov:** V snahe prispievate k dobrému spolunažívaniu máte ešte rezervy. Pokúste sa občas vziať do postavenia toho, kto potrebuje pomoc.

**24-31 bodov:** Miera úprimnosti vašich odpovedí určuje úroveň vášho prínosu k vzájomnému porozumeniu.

**32-40 bodov:** Patríte do skupiny, v ktorej ste spoľahlivým pilierom dobrého spolunažívania. (js)

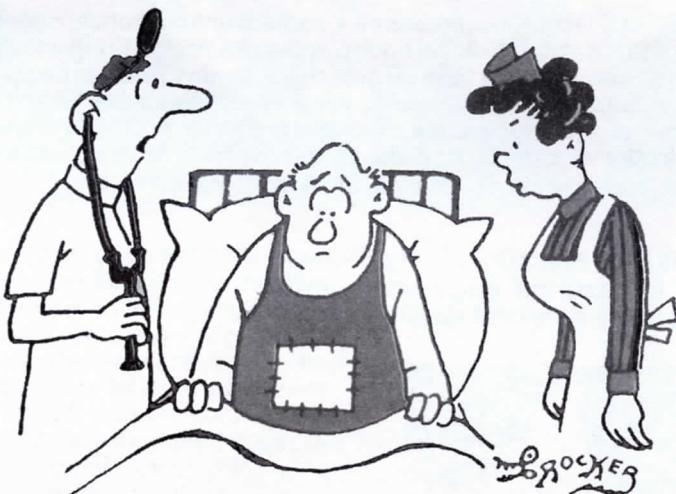
## MENO VEŠTÍ

**OLÍVIA** - dobrosrdečné, jasné, prosté a úprimné meno.

Je to najčastejšie tmavá blondína, niekedy s gaštanovými vlasmi, strednej, buď dokonca nízkej, dosť často však zaoblenej postavy. Má veľké, sivé alebo zelenkasté oči, rovný nos, okrúhlou tvár a rovné vlasy. Pochádza z početnejšej rodiny a je obyčajne najmladším dieťaťom alebo jediným dievčaťom medzi bratmi. Od detstva musí pracovať, ale svoj osud znáša trpežlivo a pokojne, často sa usmieva a povzbudzuje k smiechu aj iných. V domácnosti často zastupuje matku a od skorej mladosti býva dobrou gazdinou. Je k všetkým veľmi dôverčivá, niekedy dosť ľahko prežíva svoju prvú lásku a občas aj neveľmi vydarené manželstvo. Niekedy sa rozvádzia, no druhýkrát sa už vydáva lepšie a jej manželský zväzok je šťastnejší. Máva 1 - 2 deti, obyčajne dcéry. Olívia nie je veľmi ambiciozna, učí

sa priemerne a najčastejšie pracuje ako predavačka, robotníčka, vychovávateľka v materskej škole a pod. Na každom pracovisku sa však cíti ako ryba vo vode. Nadriadení, spolupracovníci, zákazníci a priateľky ju majú veľmi radi.

Olívia vedie veľkú a dosť rušnú domácnosť a starostlivo dodržuje všetky rodinné zväzky. Varí chutne a bohatu, napr. jej polievky by nezriedka vystačili za celý obed. Má dobrého manžela, ktorý je často usmiaty, plný pohody, úprimný, prostoduchý, ale vždy verný manželke. Priam zbožňuje deti. Podobne ako manželka, je domased. Obaja sa snažia svojim defom zaistíť dobré, často vyššie vzdelanie. Deti, hoci sú dobre vychované a poslušné, bránia sa pred prílišnou starostlivosťou rodičov a pomerne skoro sa osamostatňujú. Dcéra sa pomerne skoro vydáva, a ak majú syna, ten sa nezriedka žení už počas štúdií, obaja však spravidla šťastne. Prosieva tomu i milé, rodinné ovzdušie, v akom boli vychovaní. Olívia sa teší dobrému zdraviu a dožívá sa pomerne vysokého veku.



Pred operáciou ste mu mali to tieľko vyzliect!

Po nábreží ide chlap s fotoaparátom. Príbehne k nemu žena:

- Podte rýchlo, prosím! Môj manžel sa topí!
- Lutujem, pani, ale už mám vyfotený celý film.

\* \* \*

- Mama, dnes sa ma pani učiteľka spýta, či mám súrodencov. Povedal som jej, že nie.

- A čo ona na to?
- Že chvalabohu.

\* \* \*

Cestovateľa pozvali na večeru. Rozpráva:

- Posledné tri roky som žil medzi ludožrútmami.
- Preboha, a ja som vám pripravila baraninu!

\* \* \*

Opitý Fero lezie v noci do bytu. Nazlostená žena ho tresne panvicou po hlave.

- Pssst! Nebúchaj, drahá! Zobudíš diéta.

\* \* \*

- Slepčina, ešte vám nikto nepovedal, že sa podobáte na Brigitu Bardotovú?

- Nikto.

- A mali pravdu!

\* \* \*

- Včera mi chceli dať po papuli.

- Odkiaľ to vieš?

- Ved' keby nechceli, nedali by...

\* \* \*

Manžel v prítomnosti manželky opravuje motor na aute. Po chvíli vraví:

- Počúvaj, mohla by si na chvíľu prestať rozprávať?

- Vari ti to prekáža?

- Nie, ale nepočujem, či mi naskočil motor.

\* \* \*

- Kto fa tak doriadil?

- Ale, Paľo sa včera vrátil zo svadobnej cesty.

- No a?

- Ja som ho zoznámil s jeho ženou.

## SNÁR

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa niekedy pozrie do snára, aj keď to pokladá za predsudok našich babičiek. Je to predsa zábava. A čo, keď sa vám dobrý sen splní? Tak teda, keď sa vám snívalo:

Smrť vidieť - budeš mať dlhý život. Staré šaty nosiť - dočkáš sa pocty; vidieť - tvoj blahobyt klesá; odkladať - drž sa svojho plánu.

Statok mať - dobrá budúcnosť; získať - pred tebou otvorená cesta k blahobytu. Stenať - máš tajnú túžbu; iného počuť - niekto fa tajne miluje.

Stíp vidieť - získať priateľ predstavených; prevrátený vidieť - strata priateľa; vela ich vidieť - česť a uznanie; padať vidieť - nešťastie.

Stlporadie - česť a bohatstvo; blúdiť v ňom - pred tebou dobré časy.

Stôl prestierať - blahobyt; upratovať - vyhliadky na zisk; sedieť na ňom - milá spoľenosť; prestretý vidieť - budeš mať hostí; prázdný - nedostatočok.

Strach mať - čaká fa víťazstvo.

Strašidlo - bieda, chudoba; v poli vidieť - nešťastie.

Strelbu z pištole počuť - hádka, konflikt. Strieborné nádoby - dobré majetkové pomery; kupovať - zažiješ veľkú zmenu; kupovať na dražbe - počítaj s väčšou sumou peňazí; dostať ako dar - preukážeš niekomu veľkú službu.

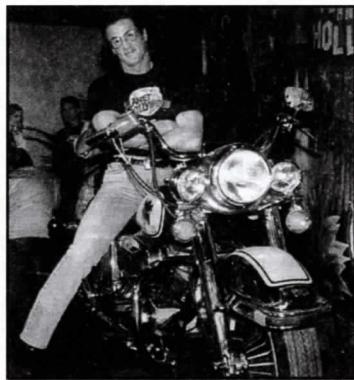
Striebro vo veľkých minciach - pred tebou šťastné obdobie; v malých minciach - tvoje nádeje sa splnia; surové - snaž sa dosiahnuť, čo si si naplánoval.

Strieľať niekoho vidieť - máš pre sebou dobrý cieľ; počuť - nebezpečenstvo; sám strieľať - dostaneš dobrú správu.

Súboj vidieť - roztržka medzi priateľmi. (js)

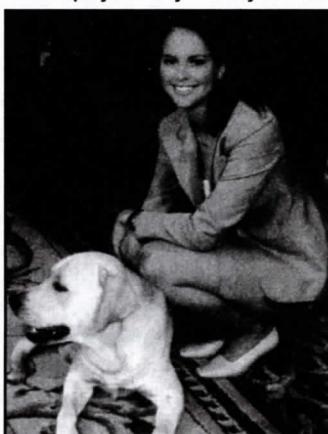
### HOLLYWOODSKÉ DARČEKY.

Hoci čas rozdávania vianočných darčekov je už dávno za nami, pozrite



sa, akými darčekmi obdarovali svojich blízkych niektoré hollywoodské hviezdy. Arnold Schwarzenegger kúpil svojej manželke Márii drahocenný náhrdelník od Cartiera, Tom Hanks manželke navrhhol cestu na ľubovoľné miesto na svete, k čomu jej doložil malý prstienok, samozrejme s primerane veľkým briliantom. Sylvester Stallone (na snímke) sa obdaroval sám, keď si kúpil starý motocykel Harley Davidson, Keanu Reeves si kúpil na pláži Santa Monica v Kalifornii luxusný apartmán, Mel Gibson podaroval každému zo svojich siedmich detí kupón v hodnote 500 dolárov a John Travolta s manželkou Kelly Prestonovou darovali svojmu synovi Jettovi motokáru. Najviac však prekvapuje vynálezavosť a „štědrost“ slávneho režiséra Stevena Spielberga, ktorý svojim najbližším podaroval lístky do kina, ktoré, ako je známe, sám dostáva zadarmo...

**MADELEINE A WILLIAM?** Keď mladšia švédská princezná Madeleine oslavila osemnásť rokov, hned sa začalo klebetiť, že anglický princ William, ktorý takisto nedávno sfúkol na torte osemnásť sviečok, je do nej zamilovaný. Švédi však vedia svoje. Princezná Madeleine, ktorá je zaľúbená do neurodzeného dvadsaťdvojročného milionárskeho syna Mikaela Söderbloma, má povest šťastnej, nekomplikovannej slečny, ktorá sa vozí metrom, rada nakupuje - najradšej v butikoch



značky Prada, Versace a Raplh Lauren a často chodí na diskotéky, takže nie div, že až pre 86 percent mladých Švédov je ženou snov. Na snímke: Madeleine s labradorom Jämbom.

**JUBILANT WOODY.** Americký režisér a herec Woody Allen, ktorý sa narodil ako Allen Stewart Konigsberg v Brooklyne, v ortodoxnej židovskej rodine, sa 1. decembra dožil 65 rokov. Ako pri tejto príležitosti povedal, staroby sa nebojí, ved' jeho otec sa dožil 100 rokov, matka 94 a obidvaja boli až do konca svojho života zdraví. W. Allen je už tri roky ženatý so svojou nevlastnou dcérou Soon-Yi, ktorú kedysi adoptoval a vychovával spoločne s bývalou manželkou, herečkou Miou Farrow.

**NAJHORŠIE OBLEČENÉ.** Poľudná speváčka Britney Spearsová je na 1. mieste listiny najhoršie oblečených žien roku 2000, ktorú zostavil a svojimi zlomyseľnými komentárm doplnil známy hollywoodsky módný návrhár Mr. Blackwell. O 19-ročnej Britney povedal: „svoje príliš krátke blúzky zdelenia asi po Madonne... Za ňou umiestnil herečku Angeline Jolieovú, držiteľku Oscara za úlohu vo filme Prerušená hodina hudby, ktorá v rôznych „príliš skoro prerušila aj hodiny obliekania.“ Návrhárovi sa nepáči ani spôsob obliekania speváky a herečky Björk, ktorá „tancuje v tme, kde sa tiež oblieka.“ Na ďalších miestach najhoršie oblečených sa umiestnili: 4. Madonna, 5. Elizabeth Hurleyová, 6. Christina Aguilera, 7. Laura Schlessingerová, 8. Courtney Loveová, 9. Mariah Careyová a 10. Katherine Harrisová.

**NOČNÉ VÝSTRELKY** a problémy s nadužívaním alkoholu spôsobili, že nekorunovaná kráľovná soulovej hudby, speváčka Aretha Franklinová, len za posledné dva roky odvolala vyše 30 svojich koncertov. Teraz sa bez prestania súdi s ich organizátormi vyplatenie vysokého odškodeného. Zdá sa, že A. Franklinová, ktorá je v súčasnosti zriedkakedy trieva, rozmieňa svoju kariéru na ďalšie flašky whisky. Jej priatelia na to hovoria: - Ak bude naďalej takto pokračovať, nielenže si zničí zdravie, ale aj vyjde na mizinu.

**LEONARDOV NÁPAD.** Prvý muž mal dosť fantázie na originálnu myšlienku, druhý zasa dosť odvahy,



aby ju uskutočnil. Tým prvým bol Leonardo da Vinci, ktorý si v roku 1485 do svojho diára poznamenal: „Ak je

muž vybavený pogumovaným plátnom dlhým jedenásť metrov na každej strane, môže vyskočiť z akejkoľvek výšky bez toho, aby sa poranil.“ Aby bolo jasné, ako jeho predstava vyzerá, pridal Vinci jednoduchú skicu. Nedávno sa v Južnej Afrike v provincii Mpumalanga pripútal k prenej replike tohto náčrtku (na snímke) britský parašutista Adrian Nicholas a nechal sa teplovzdušným balónom vyniesť do výšky troch kilometrov. Jeho kolegovia a experti sa domnievali, že to nebude fungovať, ale na ich prekvapenie 85-kilogramové monštrum Nicholasa jemne znieslo do výšky zhruba dva kilometre. Odtiaľ sa však odvážny muž už spoľahl na moderný padák, ktorý mal na chrbe. Dokázal však, že Vinciho idea v podstate funguje.

**MISS SVETA OPÄŤ Z INDIE.** Ak by sme mali dať za pravdu výsledkom posledných volieb Miss sveta mohlo by sa ukázať, že najkrajšie dievčatá sveta pochádzajú z Indie. Totiž rovnako ako v roku 1999, aj v roku 2000 korunu kráľovnej krásy získala dievčina z tejto ázijskej krajiny, osemnásťročná Priyanka Chopra (na snímke), ktorá sa priznala, že jej vzorom je Matka Tereza z Kalkaty. Finále súťaže sa konalo v novopostavenom amfiteátri Millenium Dome v Londýne, kde Priyanka zdolala všetky svoje superky. Prítomných mužov v hľadisku zarmútil najmä fakt, že vďaka novým zmenám v predpisoch kandidátky na titul Miss sveta nevystupovali na promenáde v plavkách... (pk)





Jurgovská kapela s krempaškou cimbalistkou M. Wněkovou

Krempašania vo víre tanca



Tancuje beliansky súbor Spiš

Mladí koledníci z Podvŕka



# FASIANGY - OSTATKY '2001 V KREMPACHOCH

Foto: J. Bryja



Súbor Rombaň z Chyžného

Chýrna kapela z Novej Belej



Rodinná kapela Harkabuzovcov z Harkabuza

Krempašké kuchárky so svojím šéfkuchárom M. Brijom





Spomienka na odchádzajúcu zimu z Jablonky. Foto: P. Kollárik

**DRUKARNIA**  
TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW W POLSCE

*Zrealizujemy  
Twoje  
Pomyśły i ...  
nie zapłacisz wiele.*

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7  
tel./fax (012) 634 11 27, 632 66 04

Oferujemy: jedno- i wielobarwne druki  
wysokiej jakości do formatu A2, skład  
komputerowy, kompleksowe opracowanie prac,  
prace introligatorskie, wydawnictwa i inne

**WYDAWNICTWO**  
TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW W POLSCE  
poleca do nabycia następujące publikacje:

Almanach, <i>Slowacy w Polsce cz.I</i> , (rocznik), Kraków 1993 .....	9,00 zł
Almanach, <i>Slowacy w Polsce cz.III</i> , (rocznik), Kraków 1995 .....	10,00 zł
J. Ciagwa, J. Szpernoga, <i>Slowacy w Powstaniu Warszawskim</i> , Kraków 1994 .....	8,00 zł
Zbigniew Tobjański, <i>Czesi w Polsce</i> , Kraków 1994 .....	10,00 zł
J. Ciagwa, <i>Dzieje i współczesność Jurgowa</i> , Kraków 1996 .....	10,00 zł
H. Homza, St. A. Sroka, <i>Štúdie z dejín stredovekého Spiša</i> , Kraków 1998 .....	11,00 zł
<i>Miejsce w zdarzeniu – antologia współczesnych opowiadań słowackich</i> , Kraków 1998 .....	12,00 zł
Vlastimil Kovalčík, <i>Klucz Światła – wybór poezji</i> , Kraków 1998 .....	13,00 zł
Pavol Országh Hviezdoslav, <i>Deti Prometeusa</i> , Kraków 1999 ....	20,00 zł
<i>Slovakistika v Polsku – Zborník materiálov z 1. slovakistickej konferencie</i> , Warszawa–Kraków 1999 .....	10,00 zł

Biuro Zarządu Głównego TSP, ul. św. Filipa 7, 31-150 Kraków

tel.: 632-66-04 tel./fax: 634-11-27

NIP: 676-01-12-788

nr konta: Bank PKO S.A. Grupa Pekao S.A.  
III/O Kraków 10701193 -2017-2221-0100